

CALL No. { _____ ACC. No. _____

AUTHOR _____

TITLE _____

THE BOOK MUST BE CHECKED AT THE TIME
OF ISSUE

ALLAMA IQBAL LIBRARY

UNIVERSITY OF KASHMIR

1. This book should be returned on or before the last date stamped.
2. Overdue charges will be levied under rules for each day if the book is kept beyond the date stamped above.
3. Books lost, defaced or injured in any way shall have to be replaced by the borrower.

Help to keep this book fresh and clean

DATE LABEL

$$\begin{array}{r} 15 \\ \hline 111 \\ 40 \end{array}$$

DATE LABEL

15/11/00

August record
K. University
of environmental
health

asc 12, 29, 37, 37, 39, 34, 17, 102

3-56-45-39-29-27-34-17-12-102

54-61-84-37-10-36-37-28-85-70
-36-83

page
29,

Rubai
209,

صفحة 10

صفحة 29 ۳۱

سهر باغیت اسماعیل

age

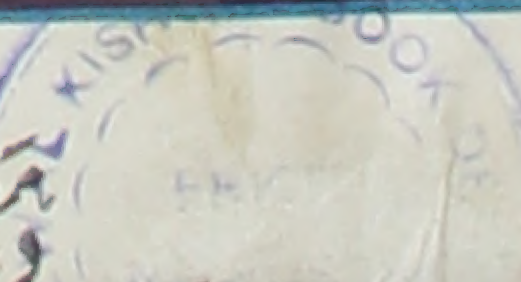
28-5

54-0

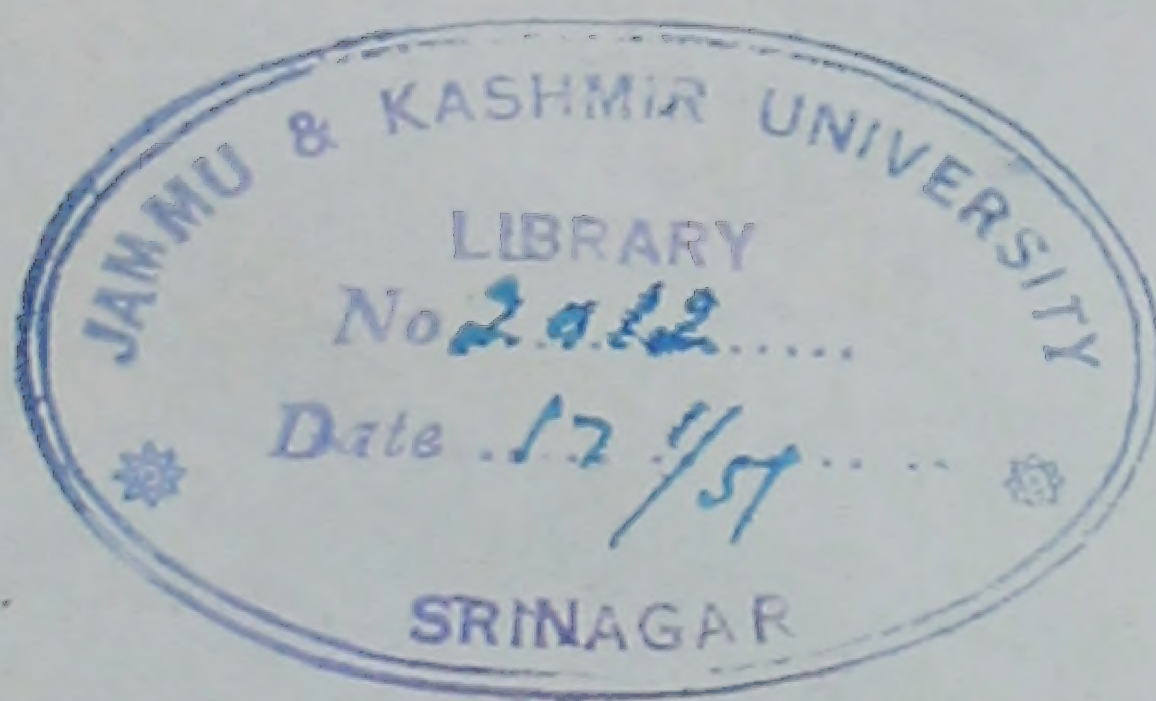

عبدی آرد

مطبع مکتبی نول کشتو لکهنه شایع کرد

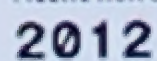
P1

21 01

5272

SRH

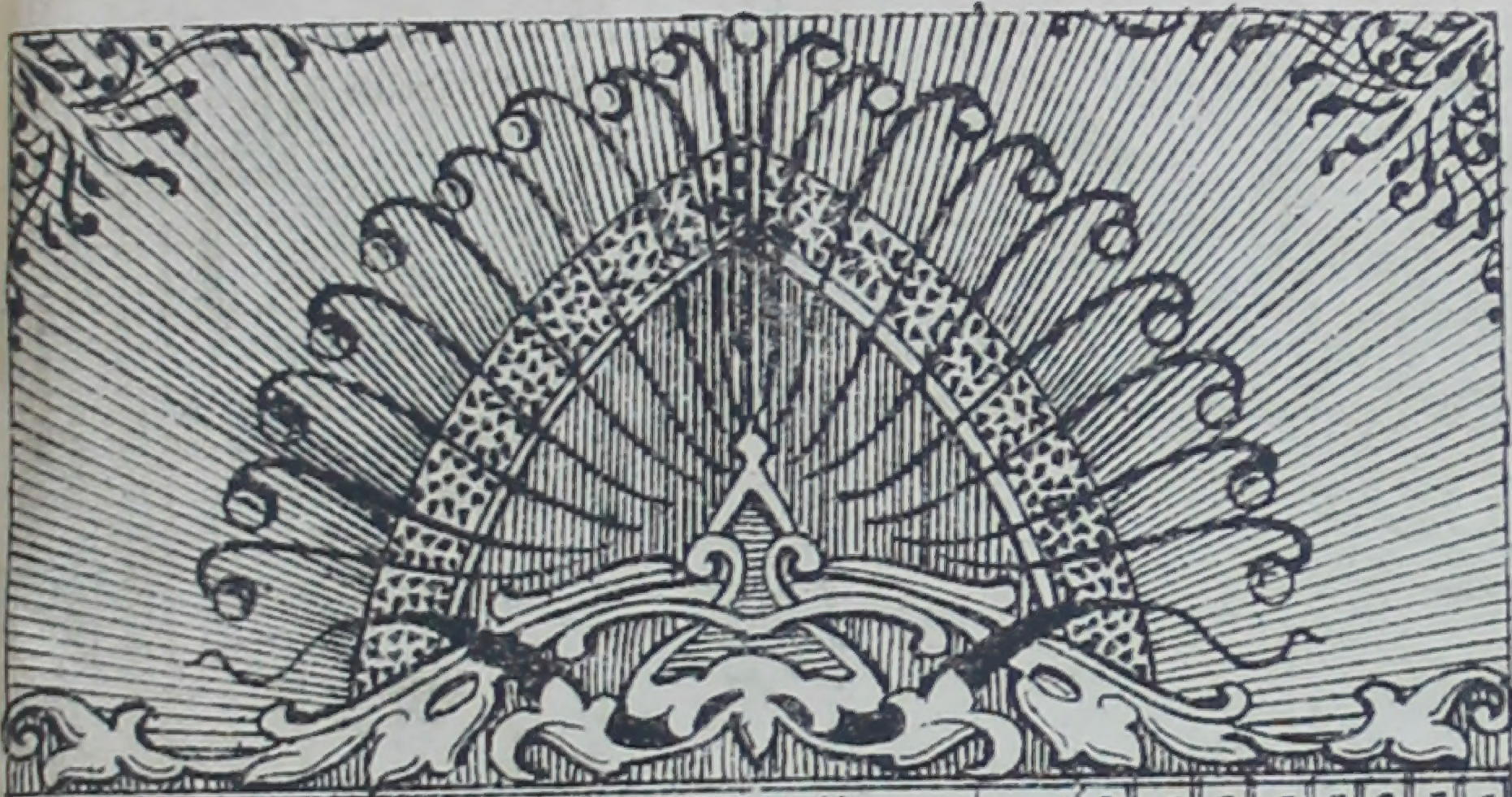

۵۲۷ ج

عظایک اندک ساتھ اور دوسرے
شکر کا مضمون یہ کہ شراب کا
پیادہ جلد بھر دو قبل اسکے کہ ہماری
زندگی کیسی لگے اور جو جائے
۱۱

۱۲ یعنی شراب پینے سے
انگوٹیاں لگوں کہتے ہو تو خود ہمارا
خالی ہاتھ یعنی ہماری عقل کی انگو
۱۳ شراب پینے اور کئی ہی
۱۴ عہدہ نمی کنند
۱۵ مراد یہ کہ ذمہ داری نہیں کرتا
۱۶ یعنی جب فردے قیامت
۱۷ میں شراب کے لئے کسی
۱۸ کوئی ذمہ داری نہیں کرتا
۱۹ اور اس پر جہنم نہیں کرتا
۲۰ تو شراب پینے کی صورت
۲۱ ابھی پوری کر لو ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رباعیات عمر خیام

(۱)

آمد سحرے نداز میخانه ما
کے رند خراباقتی دیوانہ ما
برخیز کہ پر کنیم پیٹانہ زے
یہ خانہ زان پیش کہ پر کنند پیٹانہ ما

رباعی

(۲)

گرے نخوری طعنه مزین مستان را
گردست دہد توبہ کنم یزدان را
تو خربدیں کنی کہ من سے نخورم
صد کار کنی کہ من غلام مست آن را

ایضاً

(۳)

مرداں نبود کہ خلق خوار نداد را
وز بیم بدی نیک شمار نداد را
رندے کہ نمود روسے دستے بکرم
رنداں ہمہ پشت دست دار نداد را

ایضاً

(۴)

چو ز آب دگل آفرید صانع مارا
کردہ بعنسم زمانہ قانع مارا
پیوستہ مرا نہ سے ہمیں منع کنی
خود دست تھی بس مست مانع مارا

ایضاً

(۵)

چو شہ عہدہ نمی شود کہے من درارا
حالے خوش کن تو این دل شیدا را
مے نوش بنور ماہ اے ماہ کہ ماہ بندہ
سیار بستابد و نیابد ماہ را

	رباعی	(۴)
در عهد ازل بهشت و دوزخ برپا چون است که در بهشت ره نیست مرا	پیدا	اے کرده ز لطف و قهر تو صنع خدا بزم تو بهشت است و مرا جرعه نیست
	ایضاً	(۵)
دانی ز چه روی گشته ساجد ما آں کس که زنت ناظر او شاہد ما		بت گفت بہ بت پرست کاس عابد ما بر ما بہ جمال خود تجلی کرد است
	ایضاً	(۸)
کز بے ہمہ سال فتح باب است مرا وز کله او جام شراب است مرا		بر دست یکے تیغ چو آب است مرا پیوستہ دل خصم کباب است مرا
	ایضاً	(۹)
تا بے جہت ز فستہ اند بر ما تا بیو چہامی گذر و بر سر ما		دانی کہ چہ بدت است اے دلبر ما خود کس نفرستی و نہ پرسی ہرگز
	ایضاً	(۱۰)
مے کاشت اسرار نہانست مرا یک جرعه پُر از ہر دو جہانست مرا		مے قوت جسم و قوت جانست مرا دیگر طلب دنیا و عقبے نہ کنم
	ایضاً	(۱۱)
وز مایہ ما سود کجا بود اینجا در اصل خرابات کجا بود اینجا		از آش مالد و د کجا بود اینجا آں کش کہ مرا نام خراباتی کرد
	ایضاً	(۱۲)
حل کن بجمال خویشتن مشکل ما زاں پیش کہ کوزہ کنند از گل ما	بنازہ	بر خیز و بیا بتا بر اے دل ما یک کوزہ مے بیار تا نوش کنیم
	ایضاً	(۱۳)
تلفیق ز شراب و جام گوئید مرا		چوں فوت شوم بسبب بادہ شوئید مرا

لطف و قہر سے خدا
نے ازل سے روشت

اور دوزخ کو بنایا ہے
تیری محفل اکبریت ہے

بہشت میں سب قتل
گوں با بیکے ہیں

جی کوئی تیری تعظیم
نہیں کی پھر سبیب

جناہوں کی بے ہوشی
بی ہوشی اسکا یعنی

بازی نفس میں ہے
بازی کون نہیں ہے

چو آب صفت
تواریکی یعنی تیرا درشت

خون و بیکم از گل کار
اور حاجت دانی کا

کھو بی بے ہوشی
دوسرا شو کار

حفظ
۱۶۶

نام فرمایا
کمال غایت
کمال غایت
کمال غایت
کمال غایت

خواهید برونش شر یا بید مرا	از خاک در میکده بوسید مرا
(۱۳)	رباعی
از بادہ ناب لعل شد گوهر ما	آمد بفتاں زد دست ما ساغر ما
از بسکه بھی خوریم بر سرے	ما در سرے شدیم دے در سرے
خرم بود شتم دل پر غم را (۱۵)	ایضا
خرم نبود زیست دل پر غم را	بهر تو حزیں کرد دل خرم را
من کنجی عالم بتو خوش میگردم	با تمنی بجزرت چو کنم عالم را
(۱۶)	ایضا
هر چند که رنگ بوس زیبارست مرا	چوں لاله رخ و چو سرو بالاست مرا
معلوم نشد که در طرب خانه خاک	نقاش من از بهر چه آراست مرا
(۱۷)	ایضا
غافل بچم امید دریں شوم سرا	بر دولت اول ندانم بهر خدا
هر گاه که خواهد که نشیند از پا	گیرد اجلش دست که بالا میا
(۱۸)	ایضا
لے خواجہ کیے کام روا کن مارا	دم در کش و در کار خدا کن مارا
مار است ویم لیک تو کج بینی	رو چاره دیدہ کن رہا کن مارا
(۱۹)	ایضا
ما شق ہمہ روزہ مست و شیدا بادا	دیوانہ و شوریدہ و رسوا بادا
در میاری غصہ ہر چیز خوریم	چوں مست شدیم ہر چہ بادا بادا
(۲۰)	ایضا
سانی قدسے کہ کار ساز است خدا	در رحمت خود بندہ نواز است خدا
مے خور بہ بہار و بار طاعت مفروش	کز طاعت خلق بے نیاز است خدا
(۲۱)	ایضا

ملا دد مس
نظر کا منوم ہو کر ہم
نہایت ایک ذات اور
نقد ہو گئی تہا
ہم کہ ہم ہی ہر کداری
ہو اور ہم نہایت خیال
ہم ہی ہستی
مطلب ہو کہ غفلتوں
نقوی گم معنی دنیا میں
یکہ کی دوستی
کیوں لگا لگا بخدا
کیے تباہ تو سی
کہ جب آرام نہ پا گیا
موت ہاتھ کو پر اٹھائی
اور کی کہ چہ چتا
دعا کیجیے آسمان
مطلب یہ کہ توبہ کی
وہ چہ کی کو دکھائی

سنا جو چلتے آہ
سکے علاج کیجیے
نہایت کیجیے
نہایت کیجیے
نہایت کیجیے
نہایت کیجیے
نہایت کیجیے
نہایت کیجیے

رباعی

ایضاً

ایضاً

ایضاً

ایضاً

ایضاً

ایضا

کی ۱۲۰ مٹی ہوگی دوسرا دروازہ
 فودر کی کتب خانہ ہو جائیگا یعنی
 فزاکر کتب خانہ ہو جائیگا
 یعنی اگر فزاکر کتب خانہ
 کے آگے ۱۰۰ مٹی ہو جائی
 باہر نکال کر بہت پردہ ہے

رباعی	(۲۹)
جان دل جام جامه زرین شراب آزاد ز خاک باد و آتش و آب	ما دمی و معشوق درین کنج خراب فارغ ز امید رحمت و بیم عذاب
ایضاً	(۳۰)
جان دل دین و عقل مرہون شراب بنیاد نسا دغانہ مانند حباب	مایم دمی و مطرب این کنج خراب سر و سرے گرد دوی در سرما
ایضاً	(۳۱)
باشد کہ بجوے رفتہ باز آید آب بود از پس مرگ ماچہ دریاچہ سرب	باطمی گفت ما ہی در تب و تاب بط گفت کہ چوں من و تو گشتیم کباب
ایضاً	(۳۲)
بہ زان باشد کہ دیگران ابر لب پایے من و جستن و صالت ہمہ شب	بر پایے تو بوسہ دادن لے شمع طرب دست من و دامن خیالت ہر روز
ایضاً	(۳۳)
چون نیست ہر چہ نیست نقصان شکست انگار کہ ہر چہ نیست در عالم هست	چون نیست ہر چہ بہت جز باد بہت پندار کہ ہر چہ بہت در عالم نیست
ایضاً	(۳۴)
کیں عمر گذشتہ در نیابے دریاب تو نیز شب و روز ہمیں باش خراب	روز و درہ ملت ست میخورے ناب دانی کہ جہاں رو بخرابی دارد
ایضاً	(۳۵)
جاں کردہ فدای لب خندان شراب ہم بر لب ساغر آمدہ جان شراب	مایم نہادہ سر بفرمان شراب ہم ساقی ماعلق صراحی در دست
ایضاً	(۳۶)
در کوے حضور مقبلے را دریاب	در کوئے نیاز ہر دے را دریاب

سہ ایک بھلی
سازد غائب کہ در کباب
بہر ہی غنی بخت کما
شاید پیش و پس
چون بیایا و پھر بہر
بویا کہ کوئی نہ
جانی و دہر ہی ہم
نویسک بانی
بہر کما پسر
خیال بکار نہ
جب بہر و نہ
چون کباب ہوئے
تو پھر نہیں بویا نہ
دریا دریا ہے یا سرب
بویا کہ آسمان
بہر کہ چھوڑ دے نو
کی طرحی اور جو
سرنہیں جو اس سے
لی نقصان بخت

عمر خیام کے رباعیات کو سمجھنا چاہیے

زبانی

(F6)

ايضا

(۲۸)

ایضاً

(۳۹)

ایضاً

(۴۰) درهم

يضاً

(۴۱) نازنین و کف دست

ایضاً

(۴۲)

رضا

(۳۴۱)

رضا

(۴۴)

مرافقا ترا النسيب

ایں جملہ مراد ہم تراشہ بہشت
کہ رفت بدوزخ و کہ آمد ز بہشت

جائے دے دساتی بر لب گشت
مشنو سخن بہشت و دوزخ از کس

نہ تو اں بامید شک ہمہ عمر شست
در بے خردی مرد چہ ہشیار چہ ست

چون نیست حقیقت و یقین اندر دست
باں تانہ نہیم ساغر بادہ زد دست

در شبے خردم خرد

در نورنمی رسد بجا نار پس است
ناقوس کلییا و ز نار پس است

اگر گل نبود نصیب ما فارس است
اگر بکوه سجاده و شیخی نه بود

د

بشکستن آن روانیدار و دشت
از مهر که پیوست و بکین که شکست

اجڑاے پیالہ کہ درشے پیوست
چندیں سر و دست نازنیاں جہاں

واندیشه فروات بجز سودا نیست
کیں باقی عمر را بهتاپیدان نیست

امروز ترا دست رس فردا نیست
ضائع مکن ایندم از دولت شدیدیت

بیدادگری عادت دیرینه است
بس گوهر قیمتی که در سینه است

اے چرخ فلک خرابی از کینہ تست
اسے خاک اگر سینہ تو لبکا فند

اوجاہ دیگر بخیم گرفتار شده است
چون آنکه طبیب باست بیمار شده است

آں بُت کہ دلم نہ بہرا و زار شدہ است
من در طلب علاج خود چوں کو شتم

۱۰۔ اسی سلسلہ میں
گوگر ٹنٹ مراد انسان
عقل و فضا جو خاک
میں مدفون ہیں ۱۱
۱۲۔ اردو کے کئی شاعر

ایک ہی جہاز پر
سب بزمِ زہب باد
دلِ اسلم کی پروردگار
عجب اپنا عجب
کاشغریہ ہے
سلا اردو کی شہ

ہر دل کہ درویش و محبت بسترش	نور	اگر ساکن مسجد است و گریز اہل کنش
در دفتر عشق نام ہر کس کہ نوشت		آزاد زد و زخ مست فارغ ز بہشت

(۴۵) رباعی

دوری کہ درو آمدن و رفتن ماست		آزاد نہ بدایت نہ نہایت پیدا است
کس مے نزدیک می دریں معنی راست		کیس آمدن از کجا و رفتن بکجا است

(۴۶) ایضاً

ساقی چو زمانہ در شکست من دست		دنیا نہ سراپہ شست من دست
گزارانکہ میان من تو جام مے است	بہشت	می و اں بقیں کہ حق بہت من دست

(۴۷) ایضاً

ما کافر عشقیم و مسلمان دگر است		مامور ضعیفیم و سلیمان دگر است
از مارخ زرد و جگر پارہ طلب	جگر کنہ	بازار چہ قصب فروشان دگر است

(۴۸) ایضاً

مے خوردن و شاد بودن آئین منست		فارغ بودن ز کفر و دین دین منست
گفتم بعروس دہر کا بن تو پیست		گفتا دل حسرم تو کا بن منست

(۴۹) ایضاً

سرازمہ ناکساں نہاں باید داشت		راز از ہمہ ابلہاں نہاں باید داشت
بنگر کہ بجای مردماں مے چہ کنی		چشم از ہمہ مردماں ہماں باید داشت

(۵۰) ایضاً

اسرار جہاں چنانکہ در دفتر ماست		گفتن نتوان زانکہ وبال سر ماست
چوں نیست دریں مردم ناداں اہلی		گفتن نتوان ہر انچہ در خاطر ماست

(۵۱) ایضاً

گویند کہ مے بہاہ شعباں نہ رواست		نہ نیز جب کہ آں مے خاص خداست
شعبان رجب بہاہ خداست و رسول		مے رمضان خوریم کاں خاصہ ماست

ملہ حسن
مسلمان ہو یا کافر
عشق کے دفتر میں
جس کا نام لکھا گیا وہ
بہشت اور دوزخ
مے کے آزاد ہو گیا
ایسی ملہ دوسرا
نغمہ کا مطلب یہی
کہ ہم عاشق ہیں ہمیں
پس میرے
میرے بارخ زرد
بہ اگر تم کو قصب
کی تلاش ہو تو وہ
اور باد میں لٹکا
قصب ایک کبرے
کا نام ہے جو شہر ہے
اور آسمانی ہے
کفر دین سے علیحدہ

آپ خوش رہنا میرا
اور یہ جو ہے
میرے لیے ہے
میرے لیے ہے
میرے لیے ہے

رباعی	(۵۲)
چون مست شوم در خردم نقصان هست من بنده آنکه زندگانی آن هست	چون ہشیارم ز من طرب پنهان هست حالیست میان مستی و ہشیاری
ایضاً	(۵۳)
چون قدری گریہ ترا در دہر است بشباب کہ عمرت کے پسر در گذر است	ز آن بادہ کہ عمر را حیاتے دگر است بر نہ بکفم کہ کار عالم سہر است
ایضاً	(۵۴)
یا فتنہ کار خویش مشکل شود دست تا خوشدلی تمام حاصل شود دست	ہر گہ کہ غمے ملازم دل شود دست حال دل دیگرے ببايد پُر سید
ایضاً	(۵۵)
منزل گہ عاشقاں چہ دوزخ چہ بہشت زیر سر عاشقاں چہ بالین چہ خشت	در چشم محققاں چہ زیبا و چہ زشت پوشیدن بیدلاں چہ اطلس چہ پلاس
ایضاً	(۵۶)
یک کار من زد در جہاں است گشت از ہر چہ گذشتیم گذشتیم گشت	عمرے بگل و بادہ بر فتمیم بگشت از مے چون شہ تیج مراد مے حاصل
ایضاً	(۵۷)
دویم اندر ہمہ آفاق بگشتیم بگشت راہے کہ برفت راہ رو باز بگشت	بسیار بگشتیم بگر و در و دشت از کس نشنیدیم کہ آمد زیں راہ
ایضاً	(۵۸)
چشم تو پیالہ و شرابش جانست اشکے است کہ خون دل رو پنهانست	عل تو مے مذاہب ساغر کانست آں جام بلوریں کہ ز مے خندانست
ایضاً	(۵۹)
روح و قلم و بہشت و دوزخ می جست	بر تر ز سپر خاطر مہر و ز نخست

۱۔ سلسلہ جو
۲۔ سرگزشت و تہویش رہو
۳۔ توجہ عقل کہلا بنگا اور
۴۔ سرسبز باغ ہشیار بنگر زندگی
۵۔ سرسبز باغ خوش نہیں ہوتا
۶۔ سرسبز باغ خوش نہیں ہوتا
۷۔ اس لیے کہ سے آنرا کہ عقل نہیں
۸۔ غم و دگریش و بہتر یہ ہو
۹۔ سران و دنوں حالتوں کے درمیان
۱۰۔ رہبر زندگی بسر کردوں اور
۱۱۔ ضم الامور اسطہا پر عمل
۱۲۔ انگوٹوں کی سی سلسلہ
۱۳۔ اگر کسی کو کوئی غم نہ ہو تو
۱۴۔ سے بوز کا حال دیکھ کر باکی
۱۵۔ دوسرے کا حال دیکھ کر باکی
۱۶۔ دنیا میں غم سے کوئی آزاد نہیں
۱۷۔ اس لیے لازمی طور پر دوزخ ہی اپنا
۱۸۔ غم بیان کر کے تو بھر پور ہے
۱۹۔ دلا کا غم اس لیے کہ تو جا رہا
۲۰۔ کہ نہ تھی پر نہیں رہتا

۱۔ بیک اور لوگ بھی
۲۔ ان جہاں کی فضا
۳۔ ان کی سب سے
۴۔ نام عالم میں
۵۔ ہاں میں نہیں رہتا
۶۔ کوئی آزاد نہیں
۷۔ ہی یا تو اور
۸۔ یا تو اور

ہر چند کہ از گناہ بد بختم و زشت	نمیدنیم چوبت پرستان ز کشت
اما سحرے کہ میرم از محسنموی	میخواہم و معشوق چہ دوزخ چہ بہشت
(۶۸)	رباعی
مے گر چہ بشرع زشت نامست خوشست	چون در کف شادی غلامست خوشست
تلخ است و حرامست خوشمے آید	دریست کہ تا ہر چہ حرامست خوشست
(۶۹)	ایضاً
چندین غم مال و حسرت دنیا چیت	ہرگز دیدی کسے کہ جاوید بزیست
ایں یک نفسے کہ در تمنت عاریت است	با عاریتے عاریتے باید بزیست
(۷۰)	ایضاً
رونے کہ شود از آلاء التفت	واندم کہ بود از آلاء التفت
من دامن تو بگیرم اندر عرصات	گویم صنما بای ذنب قتلست
(۷۱)	ایضاً
گر کار تو نیک است بہ تدبیر تو نیست	در سر برد و نیز بتقصیر تو نیست
تسلیم در صنایع کن و شاد بزی	چوں نیک بد جهان بہ تدبیر تو نیست
(۷۲)	ایضاً
چون مردن تو مردن یکبارگی است	یکبار بمرایں چہ بیچارگی است
غونے و نجاستے و مشتے رگ و پوست	در کار نبود ایں چہ غم خوارگی است
(۷۳)	ایضاً
لے مرد خرد حدیث فردا ہوس است	در دہر زدن لاف سخنا ہوس است
امروز چہیں ہر کہ خرمند گس است	واند کہ ہمہ جہاں چہیں یک نفس است
(۷۴)	ایضاً
خیام کہ خیمہاے حکمت می دوخت	در گورہ غم فتاد و ناگاہ بسوخت
مقراض اجل طناب عمرش چو برید	دلال قضا برا یگانہش بفرودخت

۵۴

شخص میں بدنام ہو گیا

در اسلام و عفو خیر اور

علیٰ بن ابی طالب

جیکے پی مشن مار

جنگی

اسی اور یہ خاموشی کے اندھیری

منفعت چیزوں کی

نشان کو پیشہ فوارہ میں

یہودی ایسے ہونے لگے

میں نے اس کی بھی اس کا

پس نہ کہتا ہوں "اے اللہ! اس کا

۱۵ قرآن شریف کی روشنی میں

سورة اذا السماء انشقت

میں ہوا فیماں

حوالہ: پی پی این

اذا الساعات اشد دوماً على

وہذا الخیر منکد رت عینی

جنگل آسمان پر گھوم رہا تھا

ادا ہو جائے گا
 اور کوئی نقصان
 نہیں ہوگا
 اور کوئی نقصان
 نہیں ہوگا
 اور کوئی نقصان
 نہیں ہوگا

آنرا که گشت نکرد غفراں نبود	غفراں ز برے گنه آمد غم چیست
(۸۳)	رباعی
هشدار که روزگار شور انگیز است	ایمن نشین که تیغ دوران تیز است
در کام تو گر زمانه بوزینه نهد	ز نهار فرو مبر که زهر آمیز است
(۸۴)	ایضاً
چوں آب بجو یار و چوں باد بخت	روز دگر از عمر من و تو بگذشت
تا من بشم غم دور و زه نخورم	روزیکه نیامدست روزیکه گذشت
(۸۵)	ایضاً
طائش فلک ز پیش لاری و تپست	آسوده دریں جہاں نیدانم کیست
ایمن نفسی ز مرگ می نتوان نیست	پس فائده در جہاں بیفائده چیست
(۸۶)	ایضاً
تا باز شناختم من این پارس ز دست	ایں چرخ فرومایه مرادست بربست
افسوس که در حساب خواہند نهاد	عمرے که مرا بے مے و معشوقہ گذشت
(۸۷)	ایضاً
از ہرزہ ہر دے نمی باید تاخت	بانیک بد زمانہ می باید ساخت
از طاسک چرخ و کعبتین تفتدیر	ہر نقش کہ پیدا شود آں باید باخت
(۸۸)	ایضاً
با دشمن و دوست فعل نیکو نیکوست	بد کے کند آنکہ نیکیش عادت و خوست
با دوست چو بد کنی شود دشمن تو	با دشمن اگر نیک کنی گردد دوست
(۸۹)	ایضاً
من هیچ ندانم کہ مرا آنکہ سرشت	از اہل ہشت کرد یاد و زخ زشت
جانی و مبتے و بر بے بر لب گشت	ایں ہر سہ مرا نقد و ترانسہ ہشت
(۹۰)	ایضاً

۱- ہوش میں
 ۲- کہ زمانہ بہت شور انگیز
 ۳- بجا در بخت نہ کہ زمانہ
 ۴- کی ملوان تیز آواز
 ۵- مکاری اگر زمانہ بخت
 ۶- حلوا بھی شے تو ہرگز
 ۷- کونہ کھا کیونکہ اس
 ۸- حلوت میں بھی زہر
 ۹- ہوا جو آ آتی ہے
 ۱۰- ہر گز غم
 ۱۱- دکنی ہر گز دراصل
 ۱۲- غالی ہوئی نہیں بھنا
 ۱۳- کہ دنیا میں آسودہ کون
 ۱۴- بے کوئی راسخ ایسا
 ۱۵- نہیں ہو جس انسان
 ۱۶- کو شب بے خواب
 ۱۷- بلی اس بے فائدہ جوان
 ۱۸- بدلتے کی فائدہ
 ۱۹- ہے آ آتی ہے
 ۲۰- طلب ہر گز ہر دور
 ۲۱- اور دکنی سے بھلا
 ۲۲- چاہیے کوئی بڑا لکڑی
 ۲۳- سے دوست دے
 ۲۴- بوجہ تازی ادب
 ۲۵- دکنی دوست بخت
 ۲۶- آ آتی ہے

درد و پیر آں سے کہ جهان ز آتا است	ز آں سے کہ گل نشاط راحت است
بشباب کہ آتش جوانی آست	دریاب کہ بیداری دولت خواست

رباعی

(۹۱)

مے خور کہ مدام راحت و روح تو دوست	آسائش جان دل مجروح تو دوست
طوفان غم و درد آید از پیش و پشت	در باد و گردیز کشتی نوح تو دوست

ایضاً

(۹۲)

مے خوردن من نه از بے طریقت	نه بهر فساد و ترک دین اوست
خواهم کہ به بخوردی بر آرم نفس	مے خوردن دوست بود غم زین است

ایضاً

(۹۳)

دنیا نه مقام گشت نه جای شست	فرزانه در و خراب اولی تر مست
بر آتش غم ز باد و آسبے میزن	ز آں پیش کہ در خاک و می باد مست

ایضاً

(۹۴)

چو آید غم بمن نه بد و نه نخست	وین فتن بجز از غم مست در مست
بر خیز و میاں به بندل ساقی چیست	کانه و ده جہاں سے فرد خواہم شست

ایضاً

(۹۵)

گویند ترا چو سوز با حور خوش مست	من میگویم کہ آب انگور خوش مست
این نقد بگیر دست از آن سیریشو	کا و از دہل شنیدن زد و در خوش مست

ایضاً

(۹۶)

در فصل بہار اگر بُت حور سر شست	پر مے قدح بمن دہد بر لب کشت
گر چه بہر کس این سخن باشد زشت	از سگ بسترم اگر کنم یاد بہشت

ایضاً

(۹۷)

مے نوش کہ عمر جاودانی این است	خود قاصیت زد و در جوانی این است
ہنگام گل دل مست یاران سر مست	خوش باش مے کہ زندگانی این است

سلا شام کن
کو گشت بختی بکین
نشاط و ادب و سرور
فصل کسک و ادب
پیش وین ملائکہ میری
آمدن است فساد
کند از ترک بن ترک
ادب کند بلکہ میرادل
جہاں سے کہ آلام دنیا
سے میں تھوڑی دنیا
دیکھے واسطے بخیر ہو جاو
بل جیو جیو شرب
پتا ہوں "مے" ہر
دنیا میں از غم نہیں
اور نہ اپنے آپ کا بچے
دونوں میں حالت
بجوبی ہو میرے
ساقی اگر تہمت بانو
کہ اس غم کو دور کر دیں
آج کل ایک

رباعی
فصل بہار است
بخت و ہر چند
نزد عام باشند این
از سگ بسترم اگر کنم یاد بہشت
با و بہشت

رباعی	(۹۸)
احوال تو ہر لحظہ دگرگوں شد نست چوں عاقبت کار تو بیرون شد نست	لے دل چو نصیب تو ہمہ خوں شد نست لے جاں تو دریں تن بحسہ کار آمدہ
ایضاً	(۹۹)
جار و ب طرب خانہ ما پاک برفت مے خور کہ بعمربات می باید خفت	بامادرم قلب نئے گرد و جفت پیرے ز خرابات بروں آمد و گشت
ایضاً	(۱۰۰)
سلطان بوج مست منزلش دار فقت از پافکند خمیس کہ سلطان برخاست	خیام تننت بنجیمے ماند راست فرانش اجل ز بہر دیگر منزل
ایضاً	(۱۰۱)
گر بر سر مانگ نبار و عجب است در مدرسہ گر بنگ کار و عجب است	بامافکند رجنک نبار و عجب است قاصی کہ خرید بادہ وقف و فروخت
ایضاً	(۱۰۲)
دانند کہ ہر آنچہ آمد از جلی گہ نیست کونین ز ہر چہ میرود بے گہ نیست	بر جان شریف کوشا لے نیست چیزے کہ بامیر سد از حکم شہی است
ایضاً	(۱۰۳)
از بہر چہ افگندش اندر کم و کاست در نیک نیامد این صور عیب کرد است	دارندہ چو ترکیب طبائع آراست گر نیک آمد شکستن از بہر حسہ بود
ایضاً	(۱۰۴)
بر خیز و بجام بادہ کن عزم درست فردا ہمہ از خاک تو برخواہد درست	چوں ابر بخور و زرخ لالہ شست ایں سبزہ کہ امروز تماشا گہ تست
ایضاً	(۱۰۵)
بیک دست تازہ لعلی حور برشت	فصل گل و طرب جو بار و لب گشت

لے جانکند
عجب است کہ
جاں نیسے جاسکتے ہیں
سر آرزو میں
مترجم بیاہ کرے تو
عجب ہے "اے
دارندہ سے مراد
خداوند کہ سب سے
خداوند سے سیر نے جو
عجبوں کی زنجیر
دست کی تو نہ معلوم
کوں ان میں کی د
بختی کی۔ اگر وہ نیک
بختی غنی تو دوزخ
سکے کی معنی ادا کر
بڑی غنی تو دوزخ
عجب کی کاغذ
مطلب یہ کہ خیر
شر کا فاعل یعنی

پیش آر قدح کہ بادہ نوشانِ صبح	آسودہ ز مسجد اند و فارغ ز کنشت
(۱۰۶)	رباعی
لے مے لبیل یار میدار بدست	زان و کہ شگرت داری یں کار بدست
زان شد ز مے لعل قدح بر خورد	کا و رو بخون دل لب یار بدست
(۱۰۷)	ایضاً
عشق ارچہ بلاست آں بلا حکم خداست	بر حکم خدا ملاست خلق چراست
چوں نیک بد خلق بتقدیر خداست	پس روز پس حساب بے بند چراست
(۱۰۸)	ایضاً
آباد خرابات ز مے خوردن باست	خون دو هزار توبہ در گردن باست
گر من نہ کنم گناہ رحمت چه کند	آرایش رحمت از گنہ کردن باست
(۱۰۹)	ایضاً
نہ لائق مسجد م نہ در خورد کنشت	ایزد داند گل مرا از چه سر شست
چوں کافر و دشمن و چوں فحشہ زشت	نہ دین و نہ دنیا و نہ امید بہشت
(۱۱۰)	ایضاً
در ہر دشتی کہ لالہ زاری بودہ است	آں لالہ ز خون شہر یاری بودہ است
ہر برگ نقشہ کز زمیں می رود	خالیست کہ بر رخ نگاری بودہ است
(۱۱۱)	ایضاً
بمانگذارند مے یارانت	غم خوار شد م ز دست غمخوارانت
خورشید تو بہ روزن ماچوں افتد	کز ذرہ فرو دست ہوادارانت
(۱۱۲)	ایضاً
چوں دی پری ما بہ بیکار گذشت	شادی غم و محنت و تیار گذشت
امروز با نچہ میرسد خوش مے باش	کیں نیز چنانچہ آمد انگار گذشت
(۱۱۳)	ایضاً

سلا عشق
 کو بلا گماری کردہ بلا
 خدا کا حکم کی پیمبر
 وہ خدا کا حکم کی ف
 مخلوق عاشق کو ملا
 کیوں کہ فی سہ
 جب ہر نیک بد خدا
 ای کیمضات کی ف
 بندہ صاحب کون
 سیاہ نامہ آ آشی
 مے بہر عجب حال جو
 کہ قابل عجب سے ہو
 اور نہ شہنشاہ کے
 لائق معلوم نہیں خدا
 نے مجھے کہاں کی
 بتی سے بنا یا ہو
 اسکے بعد شہنشاہ
 کیلئے چھتا ہو
 ہر کسی

از گردش چرخ هیچ مفہوم نیست	جز رنج زمانہ، هیچ مرہوم نیست
ہر چند بکار خویش درے نگر	عمرے بگذشت و هیچ معلوم نیست
(۱۱۳)	رباعی
پیش از من تو لیل نہلے بودست	گردندہ فلک برلے کالے بودست
ز ہمار قدم بخاک آہستہ نہی	کال مرداب چشم نگارے بودست
(۱۱۵)	ایضاً
در بزم خرد عقل دلیل سرہ گفت	در روم و عرب مہمنہ و میرہ گفت
گر نااہلی گفت کہ مے نامرہ مست	من چون شنوم چونکہ خدایش سرہ گفت
(۱۱۶)	ایضاً
ساقی قدرے کہ ہست عالم ظلمات	جز رے تو نیست در جہاں بحیات
از جان و جہاں ہرچہ در عالم ہست	مقصود توئی و بہر مقصد صلوات
(۱۱۷)	ایضاً
ساقی مے معرفت مرا کمرست است	در شرب کے معرفت معصیت است
بے معرفت آدمی چہ کار آید، سچ	مقصود ز آدمی ہیں معرفت است
(۱۱۸)	ایضاً
ساقی فلک ز بحر عطائے تو کفے ہست	در کوے تو صد کعبہ جاں در طریفست
در کعبہ جاں زہے شرف گر برسم	در دروہ کعبہ ہم ہمیرم شریفست
(۱۱۹)	ایضاً
ساقی نظرے کہ دل خوش از دیدن تست	جاں شاد ز خوشہ چینی خرم تست
ناگفتہ دست ضمیر ما میداند	جام جم عاشقان دل روشن تست
(۱۲۰)	ایضاً
ایں گنبد لا جوردیں زریں طشت	بسیار گشت است و گر خواہد گشت
یک چند ز اقصائے دوران قصنا	مانیز چو دیگران رسیدیم و گذشت

یہ ایک سرور و شادمانی کا کوئی مفہوم نہ ہوگا
 کہ دنیا کو رنج ہو
 مجھے سولے رنج کے
 زمانے کوئی چیز
 نہیں ملتی جہاں تک
 میں اپنے کام میں نظر
 کرتا ہوں ایک
 گزشتہ اور کچھ کچھ
 معلوم نہیں ۱۲
 کہ ساقی دنیا ایک
 تاریک مقام ہے اس
 میں اگر کوئی آہستہ
 قیامت پر پہنچے
 کہ مقصود عالم فانی
 ظہور درود و فطرت
 وہ جگہ جہاں ہمیشہ
 کا پتہ دیا جائے

مادیہ کی
 مادیہ کی وہ فاک اونی نظرائی
 ہوا ایک کچھ سا کہ یہ خواہے کہ دل کا
 کا مادیہ خواہے کہ اجڑا جسم کا
 کا مادیہ خواہے کہ پندت کا ایک پند
 آدمی امتداد سے بھلا ہے جہاں ہیں
 قدم کے بھلا کہ وہ بگیاں
 بگیاں کی فاک کی شہسوار کی کم
 کا ہاتھ ہوا فاک کی تحفہ میں ہی
 نام اجڑا بدن سے مراد ہی
 مگر تھ صرف قدم کی رعایت
 لائے ہیں اسے تنجائے کعبہ میں
 مقامات بندگی ہیں فوس بجایا
 گویا تیرا بندگی کا ناہی و محراب
 تسبیح اور صلیب نام بندگی کے
 نشانات ہیں اسے لے سانی
 ہم سرت خیر سے عن آلودہ کو
 دیکھ کر مست ہوتے ہیں خدا کے
 یہ تیرے کو نظر آئے کہ بہت سی
 یہ تیرے کو نظر آئے کہ بہت سی

دیکھ کر مسکرائے کہ بہت سی
چمکھیں تھک چکی ہیں
زیادہ تر کوئی انھیں کا
شرمیلہ تو وہ تیرے
بچے کو اور وہ ایسا کہ
یکپور سچ اور خوش
خبریں سننے سے سیراب
ہوتے ہیں۔

ایجا ستمے وساقی و آنجا ست ہمیں	پس در دو جہاں بازے وساقی عیبت
(۱۲۹)	رباعی
ساقی دل من کہ شادی از غم شناخت	جز جام می از نعیم عالم شناخت
مے دہ کہ دم صبح جاں بخش دم است	کس غیر سحر قدریں دم نشاخت
(۱۳۰)	ایضاً
ساقی قدر حے کہ آنکہ این خاک سرشت	خط بر سر ما زمستی و عشق نوششت
معمور بود بشا ہر و بادہ جہاں	موجود بود بکثر و حور و بہشت
(۱۳۱)	ایضاً
از منزل کفر تا بدیں یک نفس است	وز عالم شک تا بختیں یک نفس است
این یک نفس عزیز را خوش می دار	کز حاصل عمر ما ہمیں یک نفس است
(۱۳۲)	ایضاً
آں لعل گراں بہا ز کانی دیگر است	واں تر یگانہ را نشانی دیگر است
اندیشہ این و آن خیال من و تست	افسانہ عشق را زبانی دیگر است
(۱۳۳)	ایضاً
امروز کہ نو بہت جوانی من است	موشم مے نوشم از آنکہ کامرانی من است
عیبش مکنید ز آنکہ تلخ است خوش است	اگرچہ تلخ است از آنکہ زندگانی من است
(۱۳۴)	ایضاً
لے دل چو زمانہ می گسست و غنا گسست	ناگہ برود ز تن روان پاکست
بر سبزہ نشیں و خوش بزی رونے چند	زاں پیش کہ سبزہ برود از خاکست
(۱۳۵)	ایضاً
جز حق حکمے کہ حکم را شاید نیست	ہستے کہ ز حکم او بروں آید نیست
ہر چیز کہ هست آں چنان می باید	آں چیز کہ آں چنان نمیاید نیست
(۱۳۶)	ایضاً

لے ساقی میر
دل ہست و عشق ہر کہ اس
شادی و غم کو پہچانا ہی نہیں
رو تیر ہی نہیں کر سکتا کہ شادی
سیا ہوا و غم سیا ہوا وہ ایک عالم
شراب کو دنیا کی تمام نعمتیں
برائے بھگتا ہی لہذا شراب کو بیکہ
شراب سچ کے وقت انسانوں کو
زندہ کرتی ہوا و اس وقت کی قدر
نکھو لوگوں کی نہیں جانتا
نکھو کی قدر اس سے لگائی گودہ
اوردن کو بہت دم زندہ کھستے
لے ساقی ایک نفس و شراب
کو نہ جس سبزہ خاک عالم میں کیا
ہمکا موشم میں کسی دشت ہی
لکھا ہی غور کہ دویہ و دوزخ میں
وہ بارگاہی کہ آں دنیا آبادی
ادرا لے مقادیر کو اثر و بہشت
کو بھی نہیں کو نہ جہاں

ان دونوں کو موشم
بہشت باوجود موشم
نوشم نام نہ موشم
نوشم ہی "سہ
نوشم اور موشم
نوشم کہ دنیا فانی
نوشم از غم
نوشم کو نہ

چوں لاله بنور و ز قدح گیر بدست
بالالہ رخ اگر ترا فرصت هست
مے نوش مخور غصہ کہ این چرخ کہن
ناگاہ ترا چو خاک گردان دست

رباعی

(۱۳۷)

چوں باد بدے شد آدمم چاکت چست
ز اضعف کنوں چوں نفس بیمار
زاں پیش کہ بیچارہ تخم بود در دست
می آیم و میردم و می ساکن و دست

ایضاً

(۱۳۸)

بس خون کساں کہ چرخ میاںک برخت
بس گل کہ برآمد از گل و پاک برخت
بمحسن و جوانی لے پسر غرہ مشو
بس غنچہ انا شکفته بر خاک برخت

ایضاً

(۱۳۹)

ساقی قدحے کہ شمع دل در گرفت
تا ز آتش مے زندگی از سر گرفت
آہ از مے لعلت کہ بریں بادہ ناب
ہر کس کہ لے نہاد لب بر گرفت

ایضاً

(۱۴۰)

ساقی عیش است و ماہ افروخته است
مے دہ کہ فلک نکتہ آموخته است
دانی کہ اجل چو برق خرمن سوز است
تا در نگری خرمن ما سوخته است

ایضاً

(۱۴۱)

ساقی چه کنم کہ دل کبابم ز غمت
مدهوش ترا ز دست شرابم ز غمت
ہر چند گسے خرابیم شرح دہر
بالشکر کہ بیش از اں خرابم ز غمت

ایضاً

(۱۴۲)

سیم ارچہ نہ مایہ خرد و مندان هست
از دست تہی بنفشہ سر بر زانو دست
بے سیمایاں را باغ جہاں زندان هست
وز کیسہ زرد بان گل خندان هست

ایضاً

(۱۴۳)

سر دست عالم معانی عشق است
لے آنکہ خبر نداری از عالم عشق
سر بیت قصیدہ جوانی عشق است
این نکتہ بدانکہ زندگانی عشق است

سلا صفت
بازی کامل بیان کرنا
بازی پیش روی
علامہ درنت کرنا
بالوفت کا بیان ہے
کہ جب میں جوان تھا
ادب بیماروں کی
سانس کی طرح ایک
دم چلنا ہوں ایک
دم بیٹا ہوں
مے در گرفت
مراد روشن نہیں ہوتی
دوسرے شعر میں
باد و نسیم کی لگاتار
اور خوبی کا بیان ہے
کہ جس نے اس بادہ
ناب کو پوچھا ہے
تو یا پھر شہباز کا

مے مراد ہے
بجو غسی
بجست شمس
و شیبانی اور
زویب
فارانی ہے
عبدالباری
حسی
یہ غنچہ

اس صنف دنیا کا
 میں بیان کرتا ہوں اور کہتا ہوں کہ
 دنیا ایک ایسا طور ہے کہ جہاں
 سیکڑوں سوئی آچکے ہیں اور
 ایک ایسا دیہہ ہے کہ بہت سے
 بچے آسمان سے چلے ہیں ایک
 قصبہ جہاں سیکڑوں فضا گزرتے
 اور یہ ایک دروازہ یا محل ہے
 جس میں بہت سے کسے غریب چکے
 ہو جاندوں چمڑی بنیں لوگوں
 کے خوب ہیں جن کا ذکر کیا ہے
 وہ طور لاٹھی سے بدیدہ ہیں
 نظر فقیر سے اور طاق کسے سے
 سے اگر بچے خواہش ہے کہ وہ
 دادی غیب کی ہر کسے سے
 لوگوں کی بہت بند سے قطع
 نظر کسے میں جس قسم کا صاف
 کا جہان میں ملا

بہارِ نبیؐ کی غم خیز آواز
عشق دلیں اور شہر
گلو بہ جگر میں بغل
اور سنی کی آواز کھنکھاتا
شرب کی قفل دریا
۱۵۰ سالہ قرآن
جو کہ دنیا سے قطع نظر کر کے
کہ رہا ہوں اسکا بیخ و بن

گیرم کہ ز خاک بر نگیری سیر	ما سر زده تو بر نخوریم گرفت
(۱۵۲)	رباعی
شاقی به برم گرت یا قوت لب است	در آب خضر بجل آب عنب است
گر زهره بود مطرب و عیسے ہدم	چوں دل نہ بجا بود نہ جل طرب است
(۱۵۳)	ایضاً
ساقی ز مے کہ علت آں اساقی است	دل بہ کنعم تائے از من باقی است
مشتاقم از اں بدینست گستاخم	گستاخی من ز غایت مشتاقی است
(۱۵۴)	ایضاً
شاقی مہ رخسار تو جان ہمہ است	دلدار من است دستان ہمہ است
خورشید صفت نہ مہر در آب خوش است	تنہا نہ از آن من کہ ز آن ہمہ است
(۱۵۵)	ایضاً
در عشق تو از ملائم رنگے نیست	با بخیراں دریں سخن جنگے نیست
آں شربت عاشقی ہمہ مرداں است	نامرداں را ازین قدر رنگے نیست
(۱۵۶)	ایضاً
گفتم کہ مگر درست باشد عہد است	بر قاعدہ نخست باشد عہد است
کے دانستم کہ ہمجو بنیاد جہاں	لے نور و دیدہ مست باشد عہد است
(۱۵۷)	ایضاً
گفتم کہ سر زلف تو بس سر خورد است	گفتا کہ تو تن بہ اگر در خورد است
گفتم رونے ز قامتت بر نخورم	گفتا کہ ز سرو کے کسے بر خورد است
(۱۵۸)	ایضاً
گویند مراد و زخی باشد مست	قولیست غلات دل در و نتوان است
گر عاشق مست دوزخی خواہد بود	فردا بینی بہشت ہنجوں کف دست
نہ گر عاشق و ہجو از (۱۵۹) بدوزخ باشد	ایضاً
	نہ را چوں

سیرتانی دل
 می کوئی پیر بھی نہیں معلوم ہوتی
 کیا کیا اگر بھی نہیں بلکہ مومن
 غائب ہونے کی وجہ سے یاد میں بجا
 شرب و عذاب کا ہوا ہے زہرہ
 شرب و عذاب کا ہوا ہے زہرہ
 چیزیں کہ دل پریشان ہو تو ب
 بیکار ہیں اس وقت ساقی بجز
 رخسار و لانی سب کی جان ہو
 میری لہری اور دھڑکن
 کابھی دستان ہو چکا ہو سورج
 اگر بانی میں ڈوب جائے تو کس
 کام کا ہو بلکہ اگر وہ روشن ہو کر
 دنیا کو نہیں پہنچائے یہی چاہا
 ہو اسی طرح سے اگر میں تنہا
 تجھ کو یاد ہوں تو کچھ نہیں بلکہ
 سب تجھ کو یاد ہیں تو میرے ہوتے ہیں
 تیرے لوگ مجھ سے کہتے ہیں
 کہ اگر واقعی عاشق ہو گا تو
 دوزخی ہو جائے گا تو
 کہ نہیں ہے کہ
 نہت یا ایک دمی
 نظر آئے گا کہ
 عبد الباقی

نہت یا ایک دمی
 نظر آئے گا کہ
 عبد الباقی

فاسق خوانند مردمانم پیوست	بشن	من بگنیم خیال شان ہیں کہ چہ ہست
بر من ز خلافت شرع لے اہل صلاح	زبہ	جز خمر و لواطت زنا چیزے ہست
(۱۶۰)	رباعی	
دہ عقل زنہ روان و زہشت بہشت		ہفت اخترم از شش بہشت این مہ نوبت
کز پنج حواس و چار ارکان و سہ روح		ایزد بدو عالم چو تو یک کس نہ سرشت
(۱۶۱)	ایضاً	
سیر و جہاں ز قدرحستان ست		خورشید ازل جام میر تابان است
ایں نکتہ کہ در قلب جہاں نہان ست		در شیشہ سے اگر بدانی آن است
(۱۶۲)	ایضاً	
بر رفے تو زلف اقامت ہوس ست		سرفتنہ روم را قیامت ہوس ست
ز ابرفے تو محرابشیں شد چشمت		آں کافر مست اقامت ہوس ست
(۱۶۳)	ایضاً	
ساقی غم ما بلند آوازہ شدہ است		مستی ما بروں ز اندازہ شدہ است
باموس سفید سر خوششم کز خط تو		پیرانہ سرم بہار دل تازہ شدہ است
(۱۶۴)	ایضاً	
ساقی بجیات چوں کس رہبر نیست		در پیر بود بہ از مے و ساغر نیست
مے ہمدم ما ست زانکہ چوں گرمی مے		در آب حیات چشمہ کوثر نیست
(۱۶۵)	ایضاً	
ساقی نظرے کہ دل ز اندیشہ تہی ست		شیر آں ہمہ رفتہ اند سریشہ تہی ست
ہر شب نہ حباب کف ز مے شیشہ و چرخ		ہر روز کہ دور ما بود شیشہ تہی ست
(۱۶۶)	ایضاً	
ساقی کہ رخت ز جام جمشید بہ است		مردن بر بہت ز عمر جاوید بہ است
خاک قدمست کہ روز من و شن از دست		ہر ذرہ ز صد ہزار غور شید بہ است

۱۰ رباعی
 اپنے محبوب کی تعریف
 میں کرتا ہوں کہ مجھے وہ
 عقل یعنی عقل عشر
 جو دس فرشتے ہیں اور
 نہ روان یعنی نو آسمانوں
 اور آسمانوں ہشتون
 بی خط کشا ہے کہ پانچوں
 حواسوں اور چاروں
 ارکانوں اور نو
 ثانیہ میں کوئی الجھنا
 پیدا نہیں ہوا ہے
 ۱۱ رباعی
 شہزادوں کے
 مراد اہل ہمت و ہمت
 ہیں۔ گستاخ کہ اس
 پسند و در حزن
 شیشہ میں حباب ہی
 حباب یعنی حباب ہی
 ہمارا دور

رباعی	(۱۶۷)
دل را غم و قوت جان ا قوت است در کشتی نوح زنده در تابوت است	ساقی که لبش معسج یا قوت است هر کس که نشد کشته بطوفان غمش
ایضاً	(۱۶۸)
پیکر کن قدح که جان شیرین نیست مستوقه بجام خوردن آئین نیست	لے ساقی ازاں مے که دل دین نیست گر نیست شراب خوردن آئین نمنا
ایضاً	(۱۶۹)
دل را خبر از اندک و بسیار نیست الآره عشق را که سالای نیست	در هیچ سرے نیست که اسرار نیست هر طائفه از دند را ہے در پیش کرت
ایضاً	(۱۷۰)
چندین ستم گلاب گریه و پیست یک روز که خندید که سله نگر نیست	گل گفت باز نقل من مے نیست بلبل بزبان حال با او مے گفت
ایضاً	(۱۷۱)
دین عمر عزیز نیز از سی بگذشت صد کاسه پیای که عرد سی بگذشت	بدنامی من ز عرش و کرسی بگذشت فی اجمله خوشی نیست اگر دست مہر
ایضاً	(۱۷۲)
کو زیر زمین زمین دل آلوده تر است دامان ترغم ز دیدہ آلوده تر است	ساقی دل من ز مرده فرسوده تر است هر چند بخون دیدہ دامن شویم
ایضاً	(۱۷۳)
صبرم ز رخت حق است آگاه که نیست والله که نیست شتم بالله که نیست	ساقی حذر از غم تو ام آہ که نیست مقصود منی و جز تو کس در دل من
ایضاً	(۱۷۴)
بکراست کجا ز خود بدر خواہد رفت	ساقی دل من ز دست اگر خواہد رفت

سلسلہ پھول

ساقی کہ لبش معسج زیادہ

فخبردت دینامی

کون اور نہیں ہے

الغلاب گلاب گردن کا

تم تجھ پر کجوں کی ہیں

ساقی اب دیکھ کہ مہر

بلکہ نہ سکھنے کی

ای دنیا کا دیو تیری

جو بیاں جو ایک

روز کیلئے ہنستا ہوا

آج سال و ناہر

دامان ترے چوتھے

معصوم رباعی میں مراد

سن بنگار کی جو مطلب

جو کہ میں خون چشم ہے

داسن ل کو دھوتا ہوں

مگر کیا معاملے کہ دہن

اس سے زیادہ آلودہ ہو

پاک ہو سکے

تھلے ساقی تیرے

نہا منے مجھے کوئی

دار نہیں کیوں تیرے

تیرے دیکھنے کی نہیں

سکتا تو ہی ہر وقت

یہ وہ قسم کہ کیا

پاک کوئی کیوں

نہیں ہی

نہیں ہی

صوفی کہ چو ظرف تنگ از خوش پُست	یک جرعه اگر دہی بسر خواہد رفت
(۱۷۵)	رباعی
شانی گل سبزہ بس طربناک شد است	دریاب کہ ہفتہ دیگر خاک شدہ است
مے نوش و گلے بچین کہ تا در نگرے	گل خاک شدہ است سبزہ خاک شدہ است
(۱۷۶)	ایضاً
ساتی مے کہنہ یار دیرین من است	بے دختر ز عیش نہ آئین من است
گویند کہ بادہ خوار را دینے نیست	من بادہ خورم کہ بادہ خود دین من است
(۱۷۷)	ایضاً
ساتی کہ ہلاکم ز نسیم ہجرانت	ہر جا کہ روی دست من ود امانت
رفتے دہزار دل ہلاک از غم شست	باز آئے کہ صد ہزار جاں قربانت
(۱۷۸)	ایضاً
در عالم ہوفا کہ منزل گیر ما است	بسیار بستم بقیاسی کہ مرا است
چوں رفتے تو باہ نیست و شن گفتہ	چوں قد تو سر نیست میگویم راست
(۱۷۹)	ایضاً
آن بادہ کہ قابل صور ہاست بذات	گلے حیواں می شود و گاہ نبات
تاظن نہ بری کہ ہست گرد وہیات	موصوف بذات است اگر نیست صفات
(۱۸۰)	ایضاً
عمریت کہ مداحی مے و در دین است	اسبابے است ہر چہ در گردین است
زادہ اگر استاد تو عقل است اینجا	خوش باش کہ استاد تو شاگردین است
(۱۸۱)	ایضاً
در صومعہ و مدرسہ و دیر و کنشت	ترسندہ دوزخ اند و جویے بہشت
آں کس کہ ز اسرار خدا با خبر است	زین تخم در اندرون دل بیج نکشت
(۱۸۲)	ایضاً

۱۷۵ ایام بہار
کا ذکر کرتے ہوئے مصنف
سبزہ بڑی بہار پیر کی کھنا
مے خود کھینے کیونکہ ایک
مختہ میں تاشا ختم ہو جائیگا
۱۷۶ شربابی بھول چکا اور
دیکھ کہ بہار کی تاثیر سے خاک
بھولوں کی بہار سے رہی اور
آذر فشاں سبزہ بنا ہوا ہے
۱۷۷ شربابی بہ ہفتہ
وہ مختلف صورتیں قبول کر لیتی ہے
کبھی وہ سبزہ بخانی ہو اور کبھی
حیوان اس سے پیری مراد ہے
نہیں کہ وہ زندہ ہو جاتا ہے
بلکہ مقصد یہ ہے کہ وہ تیسری
ذات سے مل کر یہ سب صفات
پیدا کر لیتا ہے سبز سے مل کر
سبز ہو جاتا ہے اور حیوان
سے مل کر حیوان یعنی جاندار
۱۷۸ شربابی ہمارے گھر
میں بہشت کا خواہاں ہے
۱۷۹ دوزخ دار بنو آں
۱۸۰ ملائکہ و فرشتے
۱۸۱ دینی و دنیوی چیزیں
۱۸۲ دینی و دنیوی چیزیں

امروز کہ آدینہ مراد نام است	مے نوش کن از قدر چہ جاے جام است
بر روز اگر یک قدر مے میخوردی	اگر تو امروز دو خور کہ سیدالایام است

(۱۸۳) رباعی

ترکیب طبائع چو بکام تو مے مست	خوش باش اگر چہ بر تو ہر دم مے مست
با اہل خرد نشیں کہ اصل من و تو	گرے و شرایے و نیسے و نے مست

(۱۸۴) ایضاً

یا مطرب مے خور سرشتے گر مہست	یا آب و اں و کشتی گر مہست
بہ زین مطلب و زرخ فرودہ متاب	حقا کہ جزایں نیست ہشتی گر مہست

(۱۸۵) ایضاً

دنیا دیدی و ہر چہ دیدی ہیچ است	واں نیز کہ گفتی و شنیدی ہیچ است
سرتاسر آفاق و دیدی ہیچ است	واں نیز کہ در خانہ خزیدی ہیچ است

(۱۸۶) ایضاً

مہیسات کہ این جسم مجسم ہیچ است	دش دائرہ و سطح مجسم ہیچ است
دریاب کہ در کشاکش موت و حیات	و بستہ یکدیم و نہنم ہیچ است

(۱۸۷) ایضاً

در عالم خاک خاک پاشیدم و رفت	صد و ثمن دوست بر تراشیدم و رفت
با چون چرے تو مرا کارے نیست	چندانکہ بد ہستی بپاشیدم و رفت

(۱۸۸) ایضاً

مے خور کہ بنیر گل بسے خواہی خفت	بے مونس بجزینے بے ہدم و خفت
ز نہار کس گو تو ایں را ز نہفت	ہر لالہ پڑ مردہ نخواہد شکفت

(۱۸۹) ایضاً

مے میخورم و مخالفان ز چپ راست	گویند مخور بادہ کہ دیں را اعدا است
چوں دستم کہ مے عدسے دین است	واللہ بخورم خون عدوراکہ روا است

مے جو کہ از دست
 اگر بوی پیر کو نہ بوی
 سیدالایام دیون فرما
 مے دیو کاغذ پین
 مہیہ بطریق مزاج
 گیارہ "مے" غافل
 یک پڑا و سو ہادی اٹھ
 اگر بوی کو نہ کسی
 بیخ و بنست کو بولا
 میں تجھ کو ایک از دیو
 بتا ہوں یہ اگر کسی
 نہ کہنا بات یہ کہ جلالہ
 مہیہ جاتا جو وہ پھر نہیں
 کہنا ہی معنی مرگ پھر آری
 زندہ نہیں ہونا جو کچھ کرنا
 اودہ کر لو "مے" بن
 شربت پیوں درختان
 مجھ پر پادشاه
 زندہ کرتے ہیں کہ شربت پی

زینے کی زینت بیان
 کہ شربت شمع بن
 کہ شربت خیال کیجیے
 کہ شربت معلوم ہو گیا شربت
 کہ شربت شمع بن بیان کا
 خوش پیوں اعدا بنان

	رباعی	(۱۹۰)
بے زمزمه ناله عراقی هیچ است حاصل همه عشرت است باقی هیچ است		دوران جہاں بے وساقی هیچ است ہر چند در احوال جہاں سے نگریم
	ایضاً	(۱۹۱)
بے بادہ ارغواں بنی باید نیست تا سبزہ خاک ماتما شاگہ کیست		ابر آمد و باز بر سر سبزہ گر نیست امروز کہ این سبزہ تماشا گہ ماست
	ایضاً	(۱۹۲)
در پردہ اسرار خدا خواہی رفت خوش ز می چون دانی کہ کجا خواہی رفت		در یاب کہ از روح جدا خواہی رفت مے خور کہ ندانی ز کج آب آمدہ
	ایضاً	(۱۹۳)
در چین سے دل فروز خوش است خوش باش دی گو کہ امروز خوش است		بر چہرہ گل شبنم نور و ز خوش است از دے کہ گذشت ہر چہ گونی خوش نیست
	ایضاً	(۱۹۴)
دانست ز فعل ما چه بر خواہد فاست پس سوختن قیامت از بہرہ خواہد		یزداں چو گل وجود مارا آراست بے عکس نیست ہر گناہ کہ مرست
	ایضاً	(۱۹۵)
پیوستہ قلم ز نیک بد آسود است غم خوردن و کوشیدن ما ہیو است		بد لوح نشان بودنی با بود است اندر تقدیر انخیز با نیست بداد
	ایضاً	(۱۹۶)
ورنہ ز فنا شاخ بقا خواہد رست مرگ آمد و از وجود ما دست بست		ترس اجل و بیم فنا ہستی تست من از دم عیسوی شدم زندہ بجاں
	ایضاً	(۱۹۷)
کوہ سخنم دراز نتوانم گفت		باہر بد و نیک راز نتوانم گفت

لا مطلب
بچہ گزشتہ کل اور
ہندہ کل کا ذکر کیا
بلکہ آج کو دیکھ ہی
سب بہتر ہو گئی
موجودہ پیناعت
سرخندہ کی امید
نہ کہ اور گزشتہ کا
انسوٹ کھارے
کمر مراد فی حق
یعنی جو کہ بخواہی
دہ لوح محفوظ پر لکھا گیا
اور جو کہ بخواہی
غم دہ سب کچھ چکا
ہے ہماری کوشش
اور جمہور کا اور فضول
ہے ۱۲ عبد الباری
۲۱

حالے دارم کہ شرح نتوانم داد	رانے دارم کہ باز نتوانم گفت
(۱۹۸)	رباعی
بابادہ نشیں کہ ملک محمود این است	وز چنگش نو کہ کن باد این است
از آرمه و رنستہ دگر یاد کن	حالے خوش باش زانکہ مقصود این است
(۱۹۹)	ایضاً
گردوں کمرے ز عمر فرسوده ماست	جیجوں شرے ز چشم پالوده ماست
دو زخ شرے ز رنج بیوده ماست	فردوس سے ز وقت آسوده ماست
(۲۰۰)	ایضاً
در خواب بدم مرا خردمندے گفت	کز خواب کسے را گل شادی لشکفت
کالے چہ کنی کہ با اہل باشد جفت	بر خیز کہ زیر خاک می باید خفت
(۲۰۱)	ایضاً
چوٹ چرخ بکام یک خردمند گشت	خواہی تو فلک ہفت ثمر خای ہشت
چوں باید مرد آرزو با ہم شریج	چہ مور خورد بگور چہ گرگ بدشت
(۲۰۲)	ایضاً
شادی مطلب کہ حاصل عمر دے است	ہر ذرہ ز خاک کی قبا دے وجہ است
احوال جہان حاصل این عمر کہ ہست	خوابے ز خیالے دفریہ ددے است
(۲۰۳)	ایضاً
این کہنہ رباط را کہ عالم نام است	اگر ام کہ ابلق صبح دشام است
بزمی است کہ داماندہ صد جمشید است	قصر سبت کہ تکیہ گاہ صد ہرام است
(۲۰۴)	ایضاً
بلبل چو بیابغ نالہ بردست گرفت	می باید بچو لالہ بردست گرفت
زناں پیش کہ مردماں مرا از سر جہل	گویند فلان پیالہ بردست گرفت
(۲۰۵)	ایضاً

ملک محمود ای کی میں مقبول ہوا اور
چنگ میں زندگی کا دامن کہ کون داری
یہ دینی دینت کا ذکر نہ کر
حال پر راضی رہو کہ مقصود یہی
ہم "۵" ہے جب آسمان کی کھا
صبر اگر دینی نہیں کرنا تو
پھر تو آسمان خواہ سات بجھاد
خواہ آٹھ خیال کہ جب ارباب
تو تمام آرزوئیں اور تمام
تنائیں لغو اور بیکار ہیں جب
میرے تو چاہے گور میں چھوٹی
جسم کو کھائیں اور خواہ بھیرے
جنگل میں بیٹا پڑا لیں
۵ خوشی کی تلاش کر
کہ عمر کا چل ایک دم ہے
بغنے ذرا عالم میں آگے ہیں
انہیں کوئی جمشید ہوا کوئی
لو ہے دنیا کا مال

اس عمر کی اصل
نہیں ہے اس کا ایک خیال
میں سمجھتا ہوں
بادہ کچھ نہیں ہے
عبد الباقی جی

یارب تو کریم و کریمه کرم است باطاعتم از بختی آں نیست کرم	عاصی ز چه دبر و در باغ ارم است با معصیتم اگر بختی کرم است
(۲۰۶)	رباعی
اکنون که گل سعادت پر بار است مے خور که زمانه دشمن غدار است	دست تو ز جام مے چرا بیکار است در یافتن روز چنین دشوار است
(۲۰۷)	ایضاً
متاب بنور دامن شرب بشگافت خوش باش و بندیش که متاب بے	مے خور که مے خوشتر از آن نتوان یافت اندر سر خاک یک بیک خواهد یافت
(۲۰۸)	ایضاً
پیش از من و تو مرد و بے زن بود دست زودا که تن تو خاک گردد زیرا	کافان ز جمله شاں مزین بود دست خاک تو دیگر هزاره تن بود دست
از توبه مرد (۲۰۹)	ایضاً
از باد صبا دم چوبه تو گرفت اکنون ز منش هیچ نماند یاد	مارا بگذاشت جستجو تو گرفت بوسه تو گرفته بود خوسه تو گرفت
(۲۱۰)	ایضاً
آن قصر که بهرام در او جام گرفت بهرام که گور می گرفته همسر عمر	آهوجیه کرد و شیر آرام گرفت بنگر که چگونه گور بهرام گرفت
(۲۱۱)	ایضاً
با حکم خدا بجز رضا در نگر گرفت هر حیل که در تصور عقل آید	با خلق بجز روزه و ریاضت گرفت کردیم ولیک با قضا در نگر گرفت
(۲۱۲)	ایضاً
کم گوے که فضل حق باسانی نیست چندی پیر شکر لب شیرین گوے	از توبه بگوے کاخچه میدانی نیست چون توبه توان کرد مسلمان نیست

۱. خدا تو کریم
 ۲. عاصی ز چه دبر و در باغ ارم است
 ۳. با معصیتم اگر بختی کرم است
 ۴. با عاصی که عاصیون کو
 ۵. باغ ارم نه کیونیکه اگر
 ۶. بعد عبادت مجذوبیم
 ۷. سیاه کرم نمیشد بکار
 ۸. کسی تنگوار سپهر کرم
 ۹. تو در اصل کریم و کریمه
 ۱۰. مجذوبی از توبه بے پند
 ۱۱. عارفی از بوی گلین ادره
 ۱۲. بلبل غش که دینا ان سے
 ۱۳. زین غنی جلده دن
 ۱۴. آنوالای که تیرا حرم خاک
 ۱۵. توبه بکار که بیک نه چشم
 ۱۶. کی خاک بارها بصورت
 ۱۷. جمعه علی ۱۲۵۱ هـ
 ۱۸. بهرام که قصر کو دیکه جمعه
 ۱۹. در تاختا بے باک
 ۲۰. بنده ادب و شکر
 ۲۱. بهرام در بیان
 ۲۲. گور کا شکار که ناخدا
 ۲۳. گور کا شکار که ناخدا
 ۲۴. عبدالباری

	رباعی	(۲۱۳)
برخیز و به جام باده کن عهد درست بر یاد کسی که سبزه از خاکش رُست		سحر رخ خود زابر نور و زبشت با سبز خط به سبزه زارے سے خور
	ایضاً	(۲۱۴)
نومید نیم چوبت پرستان ز کنشت میخواهم و معشوق چه دوزخ چه بهشت	غذم	تا چند زخم بروی دریا با خشت امشب من و سیمبر جوانان کنشت
	ایضاً	خیام گفت دوزخی خوابید (۲۱۵)
یک روز ز عمر خویش ضائع نگذشت یا راحت جاں گزیده ساغر برداشت		هر کورق ز عقل در دل بنگاشت یا در طلب ضایع یزداں کوشید
	ایضاً	(۲۱۶)
سودا زده مهر دل فروزے نیست ضائع ترازاں روز ترا و نئے نیست	باده	لے دلے بران دل که در و سونے نیست رونے که تو بے عشق بسر خواهی برد
	ایضاً	(۲۱۷)
تاریکی لم نور صفای تو کجاست این مزد بود و لطف و عطف تو کجاست		من بنده عاصم رضای تو کجاست مارا تو بهشت اگر به طاعت بخشی
	ایضاً	(۲۱۸)
تا که ز زبان دوزخ و سود بهشت اندر ازل انچه بودنی بود نوشت		تا که ز چراغ مسجد و دود کنشت رو بر سر لوح میں کہ استاد قضا
	ایضاً	(۲۱۹)
بیچاره همه عمر ندیم ندیم است باقی همه عمر چه هست اسباب غم است		بردل که در دمایه تحسیر یکم است جز خاطر فارغ که نشاطے دارد
	ایضاً	(۲۲۰)
نه چنگ نه ناله نه دلم درد است در مجلس هر ساز مستی پست است		

سکه در دیا
فشت زندگیا
کام که ناکشت بخانه
سکه طلبی که بود
در غفلت دنیا غفلت
ای زندگی که ایام دن
بھی غفلت اینس کیا یاد د
فدا کی رضا کی کوشش
بسیار یا پیش دنیوی
بین حضرت رسا
سے جو دل کہ آس
تجربہ کی خواہش نہیں
جودہ وقت شیان
رہا جو صلے سے
فارغ سے سوا تمام
چیزیں باعث رنج
ہیں عبد الباری
ہی

از زبان ہمسر ترک سے پرستی کر دند	جز محنتب شہر کہ دایم مست است
(۲۲۱)	رباعی
از مار مقے بسعی ساقی ماندہ است	وز صحبت عمر یوفانی ماندہ است
از بادہ دوشس یک منے بیش نماند	از عمر ندانم کہ چہ باقی ماندہ است
(۲۲۲)	ایضاً
نفس بگ خانہ ہی ماند رہست	جز بانگ میان تہی زونج نہ خاست
رو بہ صفت است خواب خرگوش دہد	آشوب پلنگ دارد و گرگ و غاست
(۲۲۳)	ایضاً
پرخون نہ فراق جگری نیست کہ نیست	شیدے تو صاحب نظری نیست کہ نیست
با آنکہ ندای سر سوداے کے	سودے تو در ہیج سری نیست کہ نیست
(۲۲۴)	ایضاً
از آتش آیں طائفہ خیزد وے نیست	وز ہیج کسم امید بہودے نیست
دستے کہ زدست چرخ بر سر دارم	در دامن ہر کہ میزخم سوے نیست
(۲۲۵)	ایضاً
بیگانہ اگر وفا کند خویش من است	ور خویش جفا کند بداندیش من است
گر ز ہر موافقت کند تریاق است	ور نوش مخالفت کند نیش من است
(۲۲۶)	ایضاً
تا بتوانی عنسم جہاں ہیج منج	بر دل مسر از اندہ نا آمد ریج
خوش میخور وے بخش دریں دار سیج	با خود بتری اگر چہ بے داری گنج
(۲۲۷)	ایضاً
بنگر ز جہاں چہ طرف بر بستم ہیج	وز حاصل عمر صیت در دستم ہیج
شمع طربم وے چو شستم ہیج	من جام جم وے چو شکستم ہیج
ایضاً	

۱۔ تیر نفس
 ۲۔ اس کے کبھی نہ ہو
 ۳۔ ہو کتنا جانتا ہی اور
 ۴۔ اسکی آواز سے کوئی
 ۵۔ فائدہ نہیں ہے بیکاری میں
 ۶۔ غفلت
 ۷۔ وہ لوہری کی طرح کی اور
 ۸۔ میں غائب ہو کر گشت کا مقابل
 ۹۔ آج صبحے کا سا شو کھتا ہے
 ۱۰۔ اور پھر یوں کی طرح اٹھتا
 ۱۱۔ ہاں اس کے دینا میں
 ۱۲۔ نگاہی نگاہی آباد ہیں اور
 ۱۳۔ اس طائفہ اسکار کی اگر
 ۱۴۔ میں ہواں ہی ہواں
 ۱۵۔ کہ فزینس ہو یہاں
 ۱۶۔ کسی کی امید بہو دینی نہیں
 ۱۷۔ کہ وہ باختر و آسمان کا
 ۱۸۔ باختر سے عاجز ہو کر میں
 ۱۹۔ بلکہ نہ ہو کہ کتا ہوں پھر
 ۲۰۔ اس باختر سے جھکا دامن

۲۱۔ بلکہ تانہوں کوئی فائدہ نہ
 ۲۲۔ تو تانہ اس کے اگر غیر دفا
 ۲۳۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۲۴۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۲۵۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۲۶۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۲۷۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۲۸۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۲۹۔ کہ تانہ پانا ہی اور
 ۳۰۔ کہ تانہ پانا ہی اور

گو مطرب سے تا بدہم داد و عبوح	خوش وقت دلی کہ سے کند یا و صبح
مارا بجہاں سے چیز می باید خوش	نہستی و عاشقی و سحر یا و صبح
(۲۲۸)	رباعی
اے عارض تو نہادہ بر سرین طرح	رے تو فگندہ بر بتان چین طرح
مے غمزہ تو دادہ شربا بل	اسے پیخ و فیل بیدق و فرزین طرح
چون عمر ہی رود (۲۲۹)	ایضاً
چون می گزرد عمر چه شیرین چه تلخ	پیمانہ چو پُر شود چه بغداد و چه بلخ
مے نوش کہ بعد از من و تو ماہ سے	از سلخ بعنترہ آید و غزہ بلخ
(۲۳۰)	ایضاً
قد رگل و طل بادہ پرستان داند	نے تنگدان و تنگستان داند
از بخیرے بے خرداں معذوراند	ذوقیت دریں بادہ کہستان داند
(۲۳۱)	ایضاً
ز آوردن من بود گردوں را سود	وز بردن من جاہ و جلاش نضرود
وز بایج کسے نیز دو گوشم نشود	کا آوردن و بردن من ز بہر چہ بود
(۲۳۲)	ایضاً
بوسے خوش گل بزخم خارے ارزد	گر بادہ خوری ہم بخارے ارزد
یاریکہ از و ہزار جاں تازہ شود	انصاف بدہ کہ انتظارے ارزد
(۲۳۳)	ایضاً
آنکس کہ زمین چرخ و افلاک نہاد	بس داغ کہ او بردل غمناک نہاد
بسیار لب چو لعل و زلفیں چو مشک	در طبل زمین و جفت شرخاک نہاد
(۲۳۴)	ایضاً
خود شید کند صبح بر بام افگند	کیخسرو روز بادہ در جام افگند
مے خور کہ منادی سحر کہ خیزاں	آوازہ اشربوا درایام افگند

سلاطین
گذری از فوہ بزرگ بود
نہ ہر مل گذری از ہذا
بہت دعت کہ در مدون
نک ہماست بعد چاند کمی پان
دات کی صورت ہی ہو گا اور
کمی مینے کا پھلادن ہو گا
سلاطین ہی پیدا ہوتے
دنیا کو یا آسمان یا کیا فائدہ
ہو گا اور کیر مارڈانے کے
آسمان کو کیا بلا اور میں نے
کسی سے بات نہیں کی کہ
میرے لائے سے بھی پیدا کرنے
سے کیا فائدہ ہو گا اور کیر مارڈانے
سے کیا نتیجہ ہو گا
کسی خوشبو کی اتنی قیمت کہ ایک
کا مٹا چھ جاکے اور شراب
گر پیے تو اتنی تکلیف ہی ہوتا
جان تازہ ہو جائیگا
اسکی اتنی قیمت نہیں جو
کہ اسکا انتظار کیا جاسی

۴۵

۴۶

۴۷

۴۸

۴۹

۵۰

۵۱

۵۲

۵۳

۵۴

۵۵

۵۶

۵۷

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

	رباعی	(۲۳۵)
حیف است که آن زباده کمتر گیرد آتش نشنیده ام که در تر گیرد		دست چو منی که جام و ساغر گیرد توزا هر خشکی و مستم فاسق تر
	ایضاً	(۲۳۶)
خو که چو میرسد بدل غم برود زاں پیش که بند بندت ز هم برود		زاں پیش که نام تو ز عالم برود بکشاے شیر زلف تبه بند ز بند
	ایضاً	(۲۳۷)
وز معصیت که رفت نقصان برود گیرنده دیری و گذارنده زود		در ملک تو از طاعت من هیچ فرود بگذار و بگیر زانکه معلوم شد
	ایضاً	(۲۳۸)
یک ذره نه کم شد و نخواهد افزود آزاده ز هر چه نیست می باید بود		چون رزق تو آنچه عدل شمرت فرمود شود آسوده ز هر چه هست می باید شد
	ایضاً	(۲۳۹)
سردر قدمش اگر نهم سل بود دوزخ بجاں صحبت نا اهل بود		جانم بفداے آنکه او اهل بود خواهی که بدانی بیستین دوزخ را
	قطعه	(۲۴۰)
هر یک بر آرد خویش یک یک بدوند رفتند و روند و دیگر آیند و روند		آنان که کن شدند و آنان که نوند بناد این سفله جهاں بکس نماند جاوید
	رباعی	(۲۴۱)
وانگاه چه مستدار و دگر با که خورد		مگر چه حرام مست و لے تا که خورد
<p>این رباعی در تذکره ابوالحسن علی بن ابی طالب (ع) در وصف حضرت علی (ع) آمده است که فرمود: «این رباعی را در روزی که من را در کربلا کشتند و من را در کربلا کشتند و من را در کربلا کشتند»</p>		

آننگاه که این چهار شرط آمد جمع گز	پیش می خورد مردم دانا که خورد
هرگاه که این سه شرط (۲۴۲) شدت بگو	رباعی
آنها که فلک دیده و دهر آرایند	آیند و روند و باز در دهر آیند
در دامن آسماں و در زیر زمین	خلق است که با خدای دهر آسایند
(۲۴۳)	ایضاً
این قافله عمر عجب می گذرد	در یاب و میکه با طرب می گذرد
ساقی غم فردا قیامت چه خوری	پیش آر پیاله ~~شب~~ می گذرد
(۲۴۴)	ایضاً
آنها که در آمدند و در جوش شدند	آشفته ناز و طرب نوش شدند
خوردند پیاله و مد هوش شدند	وز خواب عدم جمله هم آغوش شدند
(۲۴۵)	ایضاً
بر چشم تو عالم ار چه می آرایند	مگر تو بدانکه عاقلان نگرایند
بر بای نصیب خویش کت برمایند	بیار چو تو شوند و بسیار آیند
(۲۴۶)	ایضاً
بوسیده مرقع اند این خا می چند	نارفته ره صدق و صفا گامی چند
بگرفته ز طامات الف لاسی چند	بدنام کنند و نکو نامی چند
(۲۴۷)	ایضاً
آس کش که گستر نیز دوا و سهل بود	ایش نکته بگوید آں که و اهل بود
علم ازلی علت عصیاں کردن خواندن	نزدیک حکیم غایت جہل بود
(۲۴۸)	ایضاً
بستر همه داناے فلک میداند	کو موے بویے رگ برگ میداند
گیرم که بزرگ خلق را بفسری	با او چه کنی که یک بیک میداند
(۲۴۹)	ایضاً

سلام در باغی
 کی بود که آمدند و رفتند
 اسبغین کا سلسله
 بنام نبات باقی در باغ
 "سلام در بزم قیامت"
 یعنی دو دو گوی و پوی پوی
 که در بایست به هم سبای
 اندر در می گوی و پوی
 بد پیشانی پرالین
 آزاد می گنجی بوی
 سبیل کجی
 جبهه پیر در
 نہیں بلکہ ذیل کے ہر کلمے
 کیلئے ایک ٹکڑا مقرر کیا گیا ہے
 ہوتے ہیں "اسلام"
 رباعی ایک و سری رباعی
 کا جواب جہیں لکھا گیا
 جو کہ خدا جہلے شراب
 پیچہ کو ازل میں جانتا
 تھا لہذا اگر ہم منجیتو
 سے کہا جو کہ علم خدا
 سے علت عصیان قرار
 دیا بڑی جہالت ہے
 "عبدالباری اسی

خداوند اگر ہم منجیتو
 سے کہا جو کہ علم خدا
 سے علت عصیان قرار
 دیا بڑی جہالت ہے
 "عبدالباری اسی

۱۰ دغائی بنیاد

۱۱ در سبکی بنیاد دغائی بود

۱۲ یعنی آسان کی بنیاد بھی

۱۳ دغائی بود سبکی حالت بود

۱۴ آری دغائی بھی چنانچه

۱۵ ہوتا کہ در سبکی دغائی

۱۶ عالم جان

۱۷ مراد دنیا یعنی دنیا پر

۱۸ مگر جو اس کے سبکی میں

۱۹ دنیا میں بلب نامہ ہو

۲۰ یہاں گونا گوارا بن کر رہتا

۲۱ بلکہ "عالم کو ذرا

۲۲ جو کو ذرا بننے کی ہی کو

۲۳ بلکہ کوٹ پیٹتے ہیں

۲۴ معلوم کیا سمجھتے ہیں

۲۵ درمیں یہی بات ہے

۲۶ ادب العزم لوگوں کی

۲۷ خاک ہے "عبد الباری

۲۸ مہی

چوں کار نہ بر مراد ما خواہد بود	اندیشہ و جہد ما کجا دارد سود
پیوستہ نشسته ایم در حیرت آنکہ	دیر آمده ایم و رفت میاید زود
(۲۵۰)	رباعی
این چرخ جفا پیشہ دغای بنیاد	ہرگز گریہ بستہ کس را نہ کشاد
ہر جا کہ دے دید کہ داغ دارد	داغی دگرش بر سر آن داغ نہاد
(۲۵۱)	ایضاً
آن مرد نیم کز عدم ہم ہم آید	آن ہم مرا خوشتر ازین ہم آید
جانیت بعاریت مراد او خدا	تسلیم کنم چو وقت تسلیم آید
(۲۵۲)	ایضاً
از واقعہ ترا خبر خواہم کرد	واں را بد و حرف مختصر خواہم کرد
با عشق تو در خاک فرد خواہم شد	با ہر تو سر ز خاک بر خواہم کرد
(۲۵۳)	ایضاً
عاقل غم و اندیشہ لاشے نخورد	جز جام لبالب پیایے نخورد
غم در دل و بادہ در صراحی باشد	خاکش بسیر آنکہ غم خورد دے نخورد
(۲۵۴)	ایضاً
کم کن طمع جہاں کہ باشی خرسند	از نیک بد زمانہ بگل پیوند
خوش باش چنانکہ ہست این در فلک	ہم بگزرد و نہاند این دوری چند
(۲۵۵)	ایضاً
در عالم جہاں بہوش میاید بود	در کار جہاں خموش میاید بود
تا چشم و زبان و گوش بر جا باشد	بے چشم و زبان و گوش میاید بود
(۲۵۶)	ایضاً
این کوڑہ گراں کہ دست در گل دارند	عقل خرد و ہوش بر آں بگمارند
مشت و لکد و طپاںخپر تا چند زنند	غلے بدہان است چہ می پندارند

	رباعی	(۲۵۷)
یعنی لب من نیز چو لبهای تو بود لبهاست چنین شود بفرمان و دود		لب بر لب کوزه، هیچ دانی مقصود آخر چو وجود من نماند موجود
	ایضاً	(۲۵۸)
وز گر یکنار من پُر از در نه شود آں کاسه که سرنگوں بود پُر نه شود		شب نیست که عقل در تحیر نه شود پُر نه نشود کاسه سر از سودا
	ایضاً	(۲۵۹)
در کشف علوم شمع اصحاب شدند گفتند فسانه بود در خوا شدند	دبده	آنها که محیط فضل و آوا شدند ره زین شب تاریک نبردند برین
	ایضاً	(۲۶۰)
در حسرت هست نیست ناچیز شدند کاین بے خبراں بغوره موئیز شدند		آنها که اسیر عقل و تمیز شدند رو با خبراں تو آب انگو رگزیں
	ایضاً	(۲۶۱)
گلزار حسنم برنگ آبی دارد ویراں شد و روع در خرابی دارد		پیری سر رلے بے صوابی دارد بام و در و چار رکن دیوار وجود
	ایضاً	(۲۶۲)
رونے صد بار خویش را میگوید آں تره که بد و نود و دیگر روید		آں عقل که در راه سعادت پوید در یاب تو این یکدم صحبت که نه
	ایضاً	(۲۶۳)
کم بود ز اسرار که مفهوم نه شد معلوم شد که هیچ معلوم نه شد		تا بود دلم ز عشق محروم نه شد اکنوں که همی بنگرم از رفته خرد
	ایضاً	(۲۶۴)
نه نهاده بروں ز خوشتن گامے چند		نابوده بصبح در طلب شامے چند

سلب کون
 جواب گفتای اسلاف
 نیکو معلوم کرده بیای که
 کوزه گفتای که بیای
 بیای که بیای
 آخر کو بیای
 ظاهر بود بیای
 فغان بود بیای
 کوزه بیای
 آتشی بیای
 مجروح شد بیای
 بام و در و چار رکن دیوار وجود
 بابت پروتا هون که
 میر اسودا بیای
 نہیں جکتا بیای
 اندر اس نعمت خیال
 پیدا ہی ہوتے ملتے
 ہیای بیای
 جمدی آتی ہو کہ کاسے
 ارثا ہوا در انکا کاسے

سید محمد بن سید محمد
 مراد اعظمی
 اور پادشاہ کا نام
 پانچویں باب
 آتشی

در کسوتِ خاص آمدہ عاصی چند	بدنام کنندہ نکونامے چند
(۲۶۵)	رباعی
من بادہ جام یک منی خواہم کرد اول نہ طلاق عقل و دی خواہم گفت	خود را بدو جام می غنی خواہم کرد پس دختر ز را بزنی خواہم کرد
(۲۶۶)	ایضاً
تا چند اسیر رنگ بو خواہی شد گر چشمہ زہری و اگر آب حیات	چند از پے ہر زشت نکو خواہی شد آخر بدل خاک و ستر خواہی شد
(۲۶۷)	ایضاً
آن کاسہ گرے کہ کاسہ سر ہا کرد بر خوان وجود مانگوں کاسہ نہاد	در کاسہ گری صفت خود پیدا کرد واں کاسہ سرنگوں ترار سوا کرد
(۲۶۸)	ایضاً
اجرام کہ ساکنان این ایوانند ہاں تا سرشتہ آخر و گم نہ کنی	اسباب تر و دِ خرد مند اند کاناکہ مدبر اند سرگردا نند
(۲۶۹)	ایضاً
ہر صبح کہ روے لالہ شبہم گیرد ز انصاف مرا ز غصہ خوش می آید	بالایہ بنفشہ در چمن خرم گیرد گردا من خویشن فراہم گیرد
(۲۷۰)	ایضاً
وقتیت کہ از سبزہ جہاں آرایند عینے نفساں ز خاک بیڑا آیند	موسمی صفتاں شاخ کف بنمایند در چشم سحاب دیدہا بکشایند
(۲۷۱)	ایضاً
در دہر ہر سکہ نیم نانے دارد نے خادم کس بود نہ مخدوم کسے	وز بہر شست آشیانے دارد گو شاد بزی کہ خوش جہانے دارد
(۲۷۲)	ایضاً

۱۔ بزنی خواہم کرد
۲۔ مراد بیوہ کہ من خواہم کرد
۳۔ نکاح کہ نکاح اور عقل
۴۔ طلاق و دیوں کا
۵۔ یعنی صبح سے کرنے
۶۔ کاسے کا جہاں
۷۔ اور یہ کاسہ گری کر کے
۸۔ اپنی صفت سچائی جو
۹۔ جس نے تیرے خوان جو

۱۰۔ جو ہم پر ایک کار
۱۱۔ انکار یعنی کلام
۱۲۔ رکھنا یا اور بڑی جو
۱۳۔ دہائی یا اسی کا اسم
۱۴۔ کہ جو ہے

۱۵۔ یعنی اس ایوان دنیا میں
۱۶۔ جو اجرام یعنی جرم ہائے
۱۷۔ ہاں اسے عقل و لوگ
۱۸۔ پریشان و حیران ہیں
۱۹۔ کسی کو سعد اور کسی کو غن

۲۰۔ شاہیں ہم بگفتے کہ ہم
۲۱۔ کہ ایک ذرا بشارت
۲۲۔ جو لوگ غفلت میں ہیں
۲۳۔ یہاں عاجز اور کم گدوں
۲۴۔ ہیں "عبد الباری" کی

گر دوش زمین سیج گلے بر نارد
کس نشکند و باز بگل سپارد
گر آبر چو آب خاک را بردارد کن
تا حشر همه خون عزیزاں بارد

رباعی

(۲۴۳)

زاں سر بجے که پیر و هقاں دارد
پُر کن که دلم میل سزاواں دارد
از سر گل آرزو بدر کن که جهاں
در زیر گل آرزو سزاواں دارد

ایضاً

(۲۴۴)

روئے که جزای هر صفت خواهد بود
قدر تو بقدر معرفت خواهد بود
در حسن صفت کوش که در روز جزا
حشر تو بصورت صفت خواهد بود

ایضاً

(۲۴۵) بر سر تو شیخوں

زاں پیش که غمناک شبنخوں آرند
فرمے که تا بادہ گلگون آرند
تو زرنہ اے غافل ناداں که ترا
در خاک نهند و باز بیرون آرند

ایضاً

(۲۴۶)

چوں مرده شوم خاک مرا گم سازند
احوال مرا عبرت مردم سازند
پس خاک و گلم ببادہ آغشته کنند
وز کالبدم خشت سر خم سازند

ایضاً

(۲۴۷)

قوس ز گزاف در غرور افتادند
قوس ز پے جور و قصور افتادند
معلوم شود چو پیر و دها بردارند
کز کوس تو دور دور افتادند

ایضاً

(۲۴۸)

توبہ نہ کند ہر کہ شباتش باشد
اندر رمضان اگر کسی توبہ کند
از بادہ کہ چوں آب حیاتش باشد
بلے ز نماز ہا شباتش باشد

ایضاً

(۲۴۹)

مے باید خورد و کام دل باید راند
درد دل نتوان رخت اندوہ نشاند
ہموارہ کتاب صرف میاید خواند
پیدا است کہ چند در جہاں خواہی ماند

سلاہ یعنی دنیا میں
کوئی بچوں کی بات نہیں
ہو بلکہ ہم خاک میں
نہ جاتا ہو۔ اگر اس
آب خاک کو اٹھک تو
یعنی وہ کہ شربت
فون ہی فون برسانا
یعنی یہ خاک اب نام
از زبان فتنہ کا فون
۱۲۔ جس دن
کہ صفت کی جزا دی جائی
یعنی جہنم ہو گا تو
نیری معرفت کی موت
تیرا حشر ہو گا لہذا بہتر
یہ کہ توجہ صفت کی
کوشش کر اسی کے
بلکہ تجھ کو جزا دی جائی
۱۳۔ اس سے پہلے
کہ تجھے خوش آئے اور غم
ہو اور شیخوں کہ یہ
یہ کہ تجھ کو جزا
مے دن کہ یہ اور پھر
کمال ہے "عبدالباری
ہو گیا"

رباعی	(۲۸۰)
گویند که طلوع صبح ازرق باشد	و گویند که حق تلخ بود در افواه
باید که گفت جام مرق باشد	باید که بدین دلیل می حق باشد
ایضاً	(۲۸۱)
از باد شب اگر خسارم نبود	گفتی بکن اختیار می خوردن روز
می خوردن روز اختیارم نبود	در خوردن روز بخت یارم نبود
ایضاً	(۲۸۲)
در دهر چو آواز گل تازه دهند	فریاد بجا که می باندازه دهند
از دوزخ و از بهشت از حور و قصور	فارغ بنشین که آتش به آوازده دهند
ایضاً	(۲۸۳)
گویند بهشت حور عین خواهد بود	و انجای می نای انگبین خواهد بود
گر تامل و معشوق پرستیم رواست	چون عاقبت کار همیں خواهد بود
ایضاً	(۲۸۴)
آں روز که تو سن فلک زین کردند	آرایش شتری و پرویں کردند
این بود نصیب ما ز دیوان قصداً	مارا چه گشت منت ما این کردند
ایضاً	(۲۸۵)
آنها که کشنده شراب ناسند	و آنها که بشب مدام در محرابند
بر خشک کی نیست همه در آبد	بیدار کی است دیگران در خوابند
ایضاً	(۲۸۶)
می خور که بمن بے سما خواهد شد	خوش زی که سہی بے سما خواهد شد
بر طرف چمن ز زندگانی برخور	زیرا که چمن بے چو ما خواهد شد
ایضاً	(۲۸۷)
شب نیست که آه من بجوزا نرسد	وز گریه من سیل بدریا نرسد

۱- کما جاتا ہے
 ۲- سرافق و معنی حق با
 ۳- کروری ہوئی ہو اور
 ۴- شراب بھی تلخ ہے نہ
 ۵- معلوم ہوا کہ شراب
 ۶- حق و لذت ہر جگہ ہے
 ۷- زینت و شادی جگہ جگہ
 ۸- عجب ہمارے
 ۹- در بہشت کی فکر نہ کر
 ۱۰- وہ بڑی فکر بگاہ کو
 ۱۱- نہیں گی جو کچھ دینا
 ۱۲- ہو گا خود بخود کہ دیرینہ
 ۱۳- جس روز کہ آسمان
 ۱۴- کو بنایا اور اس کو شتری
 ۱۵- اور پردوں وغیرہ سے
 ۱۶- زینت دی تو ہماری
 ۱۷- صفت ہی باقی ہیں
 ۱۸- جو کچھ کہ ہم کہہ رہے ہیں
 ۱۹- ابد ہمیں ہماری کیا خبر
 ۲۰- ہمارے کائنات فنا و فساد ہے
 ۲۱- سنا ہماری غیب کی
 ۲۲- ہی لب لکھا ہے
 ۲۳- ہم کہہ رہے ہیں
 ۲۴- بیداری ہمیں
 ۲۵- دوسرا

گفتی که بتو بادہ خورم پس سزا	شاید کہ مرا عمر بفسر داند رسد
(۲۸۸)	رباعی
یاراں چو با تقی میعاد کنید	خود را بجمال یک نگر شاد کنید
ساقی چو سے مغانہ در کف گیرد	بے چارہ فلاں را بدعا یاد کنید
(۲۸۹)	ایضاً
روز سست خوش و هو اند گرم است سرد	ابرا از مرغ گلزار بھی شود گدرد
بلبل بزبان حال خود با گل زرد	فریاد بھی زند کہ سے باید خورد
(۲۹۰)	ایضاً
عمرت تاکے بخود پرستی گذرد	یاد رہے نیستی و ہستی گذرد
مے خور کہ چنین عمر کہ غم در پی آوے	آں بہ کہ بخواب یا بستی گذرد
(۲۹۱)	ایضاً
مے خور کہ تمنّت بجا ک در فو رہ شود	خاکت پس از اں پیالہ و جرّہ شود
از دوزخ و از بہشت فارغ می باش	عاقل بچنین عمر چرا غرہ شود
مثنوی بہشت و (۲۹۲) دوزخ زکاس	ایضاً
عشق کہ مجازی بود آبش نبود	چو آتش نیم مرده تابش نبود
عاشق باید کہ سال مہ و شب روز	آرام و قرار خورد و خواش نبود
(۲۹۳)	ایضاً
ایزد بہ بہشت عہدہ با ما سے کرد	پس در دو جہاں حرام سے را کے کرد
مخضّے ز عجب سرقاۃ حمزہ پے کرد	پیغمبر ما حرام سے برو سے کرد
(۲۹۴)	ایضاً
اکنوں کہ ز خوشدلی بجز نام نہاند	یک ہدم پختہ جزمے خام نہاند
دستِ طرب از ساغر سے باز گیر	امروز کہ در دست بجز جام نہاند
(۲۹۵)	ایضاً

ملہ باربر

پیشینا دینا بر جس

ہو کہ بچوں اور ایک

دوسرا کو بکھڑکون

ہوں ساقی ساغر شراب

ہو کہ بکھڑکون

پیشینا کان دگوں کو

ہو کہ بکھڑکون

نہیں ہیں ملک ساغر

پیر سے

خوشی و عمر جب

خود پرستی سے گزری

سبک مرنے سے

جہاں سے شرب

عین کر سیکو ہی

سرفہر سے چھپے لگا ہوا

ہو ہی بہتر ہو کہ وہ

خواب بستی میں گزرد

اے "سے" جگو

مازنی ہوتا ہوا
 شہنشاہ مردہ کی
 میں جہاں سوزاں
 ہی نہیں مانتی
 یا کہ ہمیشہ
 قرار ہے
 میرا بار ہی آتی

رباعی	(۳۰۳)
واندیشہ ہفتاد و دو دولت بہ برد	مے خور کہ ز تو قلت و کثرت بہ برد
ایضاً	(۳۰۴)
ہر چیز باصل خوشتن باز شود	چو شاد و روح خانہ پرواز شود
ایضاً	(۳۰۵)
ز انساں کہ میرند چناں برخیزند	گویند ازاں کساں کہ با پرہیز اند
ایضاً	(۳۰۶)
وین چہرہ کھر با چو یا قوت کنید	لے ہنفاں مرا بے قوت کنید
ایضاً	(۳۰۷)
از آتش سینہ آجم از سر گذرد	اندیشہ جرمم چو بخاطر گذرد
ایضاً	(۳۰۸)
یک جرئے مے مملکت چیں ایزد	یک جام ہزار مرد با دیں ایزد
ایضاً	(۳۰۹)
بر من ز نخست درس عشق املا کرد	چو عشق ازل بود مرا شا کرد
ایضاً	(۳۱۰)
واں نام کہ زشت شد نکو نتواں کرد	در یکدہ جز بے وضو نتواں کرد

سلا شرابین
 وہ گفت اور کثرت اور
 ہفتاد و دو دولت کا بھرا
 ہر سہاویں شکر
 سب ایک کی بجائی
 ایک گونہ ہزاروں
 کی دوا ہمدانی کی
 سب پرہیز نہ کرنا چاہیے
 سلا جبریت ہزاروں
 جبر کو خالی کر دیکھا
 جنت میں ایک کب
 کر کے انجی میں
 لوٹ جائیگی یہ جو کہ
 ساز اور چار و عشر زبا
 زخمی ہنری مضر کے خراب
 ہوا جگہ سے
 عشق ازل نے جو کوہ
 کیا تو میرے لیے پہلے
 اچا درس عشق کو املا بنا دیا
 اور میرے کھولنے کے
 پہلے کو درستی کی
 شنبی بادیا شرف
 کھواڑ کا اور قلب
 آج کے معنی میں
 آج کے معنی میں

اچا درس عشق کو املا بنا دیا
 اور میرے کھولنے کے
 پہلے کو درستی کی
 شنبی بادیا شرف
 کھواڑ کا اور قلب
 آج کے معنی میں
 آج کے معنی میں

مے دہ کہ کنوں پرده مستوری ما	بدریدہ چنین شد کہ رفوتواں کرد
(۳۱۱)	رباعی
آنها که اساس کار بر زرق نهند	آیند و میان جان و تن فرق نهند
بر فرق نهم سبوسے مے من پس ازین	گر بچو خرو و سم ازہ بر سر ق نهند
(۳۱۲)	ایضاً
عید آمد و کار را نکو خواہد کرد	ساقی مے ناب در سبوس خواہد کرد
افسار نماز و پوز بند روزہ	عید از سیر این خراں فرو خواہد کرد
(۳۱۳)	ایضاً
مگذار کہ غصہ در حصارت گیرد	واندوہ محال روز گارت گیرد
مے خور بکنار سبزہ و آبے واں	زاں پیش کہ خاک در کنارت گیرد
مگذارے و کنار آبے (۳۱۴) بکشت	ایضاً
گویند بکشر گفتگو خواہد بود	واں یار عزیز تند خو خواہد بود
از خیر محض حبز نکوئے ناید	خوش باش کہ عاقبت نکو خواہد بود
(۳۱۵)	ایضاً
خوش باش کہ ماہ عید نو خواہد شد	بے کاری ما بکار او خواہد شد
لے ساقی اگر بادہ دہی ورنہ دہی	میداں کہ سر جلد فرو خواہد شد
(۳۱۶)	ایضاً
در وقت اجل چو کارم آمادہ کنند	در بستر خاکم از رخ سادہ کنند
در خاک کجہ چو خشت خواہند نہاد	ز نہار کہ آب و گلش از بادہ کنند
(۳۱۷)	ایضاً
گر یک نفست ز زندگانی گذرد	مگذار کہ جز بشار دمانی گذرد
ز نہار کہ سرمایہ این ملک جہاں	عمر است چنان کش گذرانی گذرد
(۳۱۸)	ایضاً

۱۰ جو بیک بیک
 مے دہ کہ کنوں پرده مستوری ما
 ۱۱ جو بیک بیک
 ۱۲ جو بیک بیک
 ۱۳ جو بیک بیک
 ۱۴ جو بیک بیک
 ۱۵ جو بیک بیک
 ۱۶ جو بیک بیک
 ۱۷ جو بیک بیک
 ۱۸ جو بیک بیک
 ۱۹ جو بیک بیک
 ۲۰ جو بیک بیک
 ۲۱ جو بیک بیک
 ۲۲ جو بیک بیک
 ۲۳ جو بیک بیک
 ۲۴ جو بیک بیک
 ۲۵ جو بیک بیک
 ۲۶ جو بیک بیک
 ۲۷ جو بیک بیک
 ۲۸ جو بیک بیک
 ۲۹ جو بیک بیک
 ۳۰ جو بیک بیک
 ۳۱ جو بیک بیک
 ۳۲ جو بیک بیک
 ۳۳ جو بیک بیک
 ۳۴ جو بیک بیک
 ۳۵ جو بیک بیک
 ۳۶ جو بیک بیک
 ۳۷ جو بیک بیک
 ۳۸ جو بیک بیک
 ۳۹ جو بیک بیک
 ۴۰ جو بیک بیک
 ۴۱ جو بیک بیک
 ۴۲ جو بیک بیک
 ۴۳ جو بیک بیک
 ۴۴ جو بیک بیک
 ۴۵ جو بیک بیک
 ۴۶ جو بیک بیک
 ۴۷ جو بیک بیک
 ۴۸ جو بیک بیک
 ۴۹ جو بیک بیک
 ۵۰ جو بیک بیک
 ۵۱ جو بیک بیک
 ۵۲ جو بیک بیک
 ۵۳ جو بیک بیک
 ۵۴ جو بیک بیک
 ۵۵ جو بیک بیک
 ۵۶ جو بیک بیک
 ۵۷ جو بیک بیک
 ۵۸ جو بیک بیک
 ۵۹ جو بیک بیک
 ۶۰ جو بیک بیک
 ۶۱ جو بیک بیک
 ۶۲ جو بیک بیک
 ۶۳ جو بیک بیک
 ۶۴ جو بیک بیک
 ۶۵ جو بیک بیک
 ۶۶ جو بیک بیک
 ۶۷ جو بیک بیک
 ۶۸ جو بیک بیک
 ۶۹ جو بیک بیک
 ۷۰ جو بیک بیک
 ۷۱ جو بیک بیک
 ۷۲ جو بیک بیک
 ۷۳ جو بیک بیک
 ۷۴ جو بیک بیک
 ۷۵ جو بیک بیک
 ۷۶ جو بیک بیک
 ۷۷ جو بیک بیک
 ۷۸ جو بیک بیک
 ۷۹ جو بیک بیک
 ۸۰ جو بیک بیک
 ۸۱ جو بیک بیک
 ۸۲ جو بیک بیک
 ۸۳ جو بیک بیک
 ۸۴ جو بیک بیک
 ۸۵ جو بیک بیک
 ۸۶ جو بیک بیک
 ۸۷ جو بیک بیک
 ۸۸ جو بیک بیک
 ۸۹ جو بیک بیک
 ۹۰ جو بیک بیک
 ۹۱ جو بیک بیک
 ۹۲ جو بیک بیک
 ۹۳ جو بیک بیک
 ۹۴ جو بیک بیک
 ۹۵ جو بیک بیک
 ۹۶ جو بیک بیک
 ۹۷ جو بیک بیک
 ۹۸ جو بیک بیک
 ۹۹ جو بیک بیک
 ۱۰۰ جو بیک بیک

سایه کس کا سوای

کوی بات نوبی

دوقی مہمانان

بانتیہا

بالباری

دادم بامید روزگارے بر باد	نا بوده ز روزگار خود روز شاد
زاں می ترسم که روزگارم ندبرد	چندانکه ز روزگار بستانم داد
(۳۱۹)	رباعی
یک وز فلک کار مرا ساز نہ کرد	ہرگز سے منج سے خوش آواز نہ کرد
یک دم نفی از سر شادی نزد	کاں وز کہ صد در غم باز نہ کرد
(۳۲۰)	ایضاً
مے باید بود و مردے باید بود	سرتا بقدم بدر دے باید بود
وایم سبقتے ز عشق مے باید خواند	در کو چہ دوست گردے باید بود
(۳۲۱)	ایضاً
مسکین تن من کہ در غریبی فرسود	آوارہ ز خانہاں نے دارد سود
عمرم بگذشت ویکے ماں شاد نبود	تا عاقبتہم اجل کجا خواہد بود
(۳۲۲)	ایضاً
آورد باضطر اہم اول بوجود	جز حیرتم از حیات چیزے نفرد
رفتیم باکراہ وند انیم چہر بود	زین آمدن و بودن و رفتن مقصود
(۳۲۳)	ایضاً
آہنا کہ بے کس در غمی رفتند	در ذات حند او نہ سخنا گفتند
سر رشتہ اسرار ندانست کسے	اول ز نخے زدند و آخر خفتند
(۳۲۴)	ایضاً
آہنا کہ خلاصہ جہاں ایشانند	براوج فلک براق ہمت رانند
در معرفت ذات تو مانند فلک	سرگشتہ و سرنگوں و سرگردانند
(۳۲۵)	ایضاً روز طبع
از مے طربے نشاط و مردی خیزد	در جمع کتب خشکی و سڑی خیزد
رؤ بادہ بخور کہ خسرو خواہی ماند	کز خوردن سبزہ روے زڑی خیزد
راگر بادہ خوری	

سلامی دل بن
 جب پیرایا گیا تو بیست
 اضطرابی پیرایا گیا
 اور مضطر پیدا ہو کر میری
 زندگی کا کچھ کچھ بچے کا
 کمیری حیرانی نہ ہو گی
 اور جس تک کہ میں نہ ہوں
 عالم حیرت میں ہا ہا ہا
 جب سے یہاں سے
 جاننا تو زبردستی سے
 ساتھ میں کچھ نہیں
 سمجھا کہ اس بزرگی سے
 ساتھ عالم وجود میں
 لانے اور نہ ہونے
 یہاں سے بچنے کے
 معنی کیا تھے
 یہاں سے حد آتی ہے
 واقع ہوتی ہو حالت
 جو کہ دنیا کے جوئے سے
 میری معرفت میں جا بے
 در گزر دان آہی
 عبدالباری آہی

(۳۲۶)	رباعی	
بیمارم و بخت در امتحانم دارد وین طرفه نگر که هر چه در بیماری	تا خوردن می قصد بجانم دارد جز باده خورم هم سر زیا نم دارد	
(۳۲۷)	ایضاً	
بر رفته نکو لب جوے گل ورد تا بوده ام و باشم و خواهم بود	تا بتوانم عیش و طرب خواهم کرد می خورده ام می خورم خواهم خورد	
(۳۲۸)	ایضاً	اے در هر سه زمانه ماضی حال و مستقبل
خوش باش که عالم گزراں خواهد بود خسته که ز قالب تو خواهی شد	بر چرخ قران اختران خواهد بود بنیاد سرے دیگران خواهد بود	
(۳۲۹)	ایضاً	
ماه رمضان چنانکه امسال آمد لے بار خدای خلق را غافل ساز	بر پایے خرد بند گراں حال آمد چندانکه گماں کنند شوال آمد	
(۳۳۰)	ایضاً	تا چند ارد که ماه از گمان گزرا
افسوس که نامه جوانی طے شد واں مرغ طرب که نام او بود شباب	وین تازه بهار را رغوانی طے شد بسیات ندانم که کے آمد کے شد	
(۳۳۱)	ایضاً	
می خواره اگر غمی بود غور شود در حق و عمل ازاں ز مرد دریم	وز عر بده اش جهاں پُراز شود تا دیده افغی غم کور شود	
(۳۳۲)	ایضاً	
هر لذت و راحت که حلاق نهاد هر کس که ز طاق منقلب گشت جفت	از بهر مجرداں آفاق نهاد آسایش خود بر دو بر طاق نهاد	
(۳۳۳)	ایضاً	
فردا الم سرق طے خواهد شد	باطلاع سعد قصد می خواهد شد	

۱۰۰ بی بی بی بی بی
 اور بخت ایر امتحان سے
 رہا جو حالت یہ کہ مجھ کو
 شہر نہیں چنے دیا
 یہ کہ بی بی بی بی بی
 ایر امتحان کر رہی ہو
 اور شہر چنے سے میری
 جان کو نقصان پہنچا
 اور عجیب بات یہ کہ جو
 کل شہر کے پوس پہنچا ہوں
 وہ ہر چیز کو نقصان
 کوئی دیکھ لگا
 کا معنی ملا کہ پوس کا
 ہیں ۱۰۰ فوشہ
 کہ دنیا ابھی بس بوقت
 قائم نہیں اور آسمان پر
 ناکوں کا قرآن سنوں
 بلکہ یہ کلام ہی نہیں

۱۰۰ بی بی بی بی بی
 اور بخت ایر امتحان سے
 رہا جو حالت یہ کہ مجھ کو
 شہر نہیں چنے دیا
 یہ کہ بی بی بی بی بی
 ایر امتحان کر رہی ہو
 اور شہر چنے سے میری
 جان کو نقصان پہنچا
 اور عجیب بات یہ کہ جو
 کل شہر کے پوس پہنچا ہوں
 وہ ہر چیز کو نقصان
 کوئی دیکھ لگا
 کا معنی ملا کہ پوس کا
 ہیں ۱۰۰ فوشہ
 کہ دنیا ابھی بس بوقت
 قائم نہیں اور آسمان پر
 ناکوں کا قرآن سنوں
 بلکہ یہ کلام ہی نہیں

معشوقہ موافق ست و ایام بکام	اکنوں نہ کنم نشاط کے خواہ شد
(۳۳۴)	رباعی
موجود حقیقی کج بزاںساں بنود	برفہم کسے ایں سخن آساں بنود
یک جرہ ازین شرابے غشے کش	تا خلق خدا پیش تو کیساں بنود
(۳۳۵)	ایضاً
چوں نیست دریں زمانہ سوئے ز خرد	جز بے خرد از زمانہ برے نخورد
پیش آرازانکہ اد حسد را ببرد	تا بوی کہ زمانہ سوئے ما بر نگر د
(۳۳۶)	ایضاً
پیوستہ خرابات ز رنداں خوش باد	دردا من ز ہذا ہاں آتش باد
آں دلق بصد پارہ و آں صوف کبود	افگندہ بزیر پایے درے کش باد
(۳۳۷)	ایضاً
درد ہر کسے بگلعداسے نہ رسید	تا بردش از زمانہ خارے نہ رسید
در شانہ نگر کہ تا بصد شلخ نہ شد	دستش بسر زلف نگارے نہ رسید
(۳۳۸)	ایضاً
در سر ہوس بتاں چوں حورم باد	بر دست ہمیشہ آب انگورم باد
گویند مرا کہ ایزد دست تو بہ دہاد	او خود بد ہد من نہ کنم دورم باد
(۳۳۹)	ایضاً
از آب عدم تخم مرا کاشتہ اند	از آتش غم روح من فراشتہ اند
سرگشتہ چو باد می دوم گرد جہاں	تا خاک من از چہ جلے برداشتہ اند
(۳۴۰)	ایضاً
قوے کہ بخواب مرگ سر باز نہ ہند	تا حشر ز قال قیل خود باز رہند
تا کے گوئی خبر کسے باز نہ داد	در بے خبری از چہ خبر باز وہند
(۳۴۱)	ایضاً

سلا بجاں زیادہ
 میں غشے کی کوئی فائدہ
 نہیں دے اور بجز اسکا
 ہوا زمانے کی انتہی
 نہیں ہوتا تو فو کو وہ چیز
 سلا بجاں زیادہ
 میں غشے کی کوئی فائدہ
 نہیں دے اور بجز اسکا
 ہوا زمانے کی انتہی
 نہیں ہوتا تو فو کو وہ چیز
 سلا بجاں زیادہ
 میں غشے کی کوئی فائدہ
 نہیں دے اور بجز اسکا
 ہوا زمانے کی انتہی
 نہیں ہوتا تو فو کو وہ چیز

مرد کا بانی دیکھا جو
 غم کی آگ سے میری روح
 شمع کی آگ سے میری روح
 شمع کی آگ سے میری روح
 شمع کی آگ سے میری روح

توبہ کن از مے اگر ت مے باشد	صد تائب با و غات مے پے باشد
گل جامه دران بلبلاں نعره زناں	در وقت چنین توبه روا کے باشد
(۳۴۲)	رباعی
تایار شراب جانفزا یم نہ دہد	صد بوسہ فلک بر سر و پا یم نہ دہد
گویند کہ توبہ کن اگر وقت آید	چوں توبہ کنم اگر خدا یم نہ دہد
(۳۴۳)	ایضاً
کس را پس پرده قضا را نہ شد	وز سر حنہ انہج کس آگاہ نہ شد
ہر کس ز سر قیاس چیزے گفتند	معلوم نہ گشت قصہ کوتاہ نہ شد
(۳۴۴)	ایضاً
یکشان بد و روزگر شود حاصل مرد	وز کوزہ اشک تہ دم آبے سرد
مامور کس دگر چرا باید بود	یا خدمت چوں خودی چرا باید کرد
(۳۴۵)	ایضاً
چنداں بروایں کہ دوی برخیزد	گر نیست دوی ز ہر دوی برخیزد
تو او نشوی و لیک گر حبس کنی	جلے برسی کنز تو توئی برخیزد
(۳۴۶)	ایضاً
بامے بکنار جوے مے باید بود	از غصہ کنارہ جوے مے باید بود
ایں نزہت عمر ما چو گل دور و زست	خنداں لبے تازہ رے مے باید بود
(۳۴۷)	ایضاً
طبعم ہمہ باروے چو گل می خندد	دستم ہمہ با ساعنڈ مل پویند
از ہر جزوے نصیب خود بردارم	زاں پیش کہ جزو ہا بکل پویند
(۳۴۸)	ایضاً
تازہ ہر دے بر آسمانند پدید	بہتر ز مے عسل کے ہیچ نہ دید
من در عجبم ز مے فروشاں کایشاں	بہ زانکہ فروشد چہ خواہند خرید

۱۔ اگر توبہ
 پس شراب باقی ہو تو
 شراب توبہ نہ کر سکتا
 کیونکہ غائب از توبہ
 کرنی کے تیرے ہیچ
 پہلے ہیچ تو دیکھ تو
 ہی کہ گل اپنے جابہ کو
 چاک کر رہا ہے۔ بلبلین
 مجاہدی ہیں اس وقت توبہ
 کرنا کہاں جائز ہے
 ۲۔ دودن میں اگر
 آدمی کو ایک دن تک
 اور نہ ہو سکتا
 پچھ کوئی بھلے دیکھ
 دوسرے اپنے کا حکم
 ہونا نہایت شرمناک
 ۳۔ یعنی انسان کو
 انسان کا یار نہ ہونا
 ۴۔ پہلے آدمی کے ہونا
 ۵۔ عین فہم و فہم
 ۶۔ دیکھ کہ کوئی توبہ نہ کر سکتا
 ۷۔ ہمہ اہم ہمہ ہمہ
 ۸۔ لاف زنی میں ہر روز
 ۹۔ فائدہ اٹھانا یا نہ اٹھانا
 ۱۰۔ ہنر کی ہر روز
 ۱۱۔ لاف زنی میں ہر روز

لے ساقی نہ لقا تو خوش خوش مارا	آبے درودہ کہ خاک می باید شد
(۳۵۷)	رباعی
سودا زده را بادہ پر و بال بود	مے بر رخ خاتون خرد خال بود
ماہ رمضان بادہ نخوردیم و گذشت برکت	بالے شب عید از مہ سوال بود
(۳۵۸)	ایضاً
بدخواہ کساں بیچ بمقصد نرسد	یک بدن کند تا بخودش صد نرسد
من نیک تو خواہم و تو خواہی بدین	تو نیک نہ بینی و بمن بد نرسد
(۳۵۹)	ایضاً
سوئے تو دریں قوم چه کردی کہ خرمند سپیدی	دانش چه بری کہ از تو دانش خرمند
سائے یکبار آب جویت نہ بند	رونے صد بار آبرویت بہرند
(۳۶۰)	ایضاً
خرم دل آں کسے کہ معروف نہ شد	در جنبہ و دراعہ و در صوف نہ شد
بمخرج صفت بعرض پروانے کرد	در کنج خرابہ جہاں بوف نہ شد
(۳۶۱)	ایضاً
افسوس کہ سرمایہ زلفت بیرون شد	وز دست اہل بے جگر ہا خوں شد
کس نامد از اں جہاں کہ پرسم از مے	کا حوال مسافران عالم چوں شد
(۳۶۲)	ایضاً
فردا کہ نصیب نیک بختاں باشند	قسمے بمن رند پریشاں بخشند
اگر نیک آیم مرا از ایشاں شمرند	وربد بشم مرا بدیشاں بخشند
(۳۶۳)	ایضاً
آہنا کہ بکار عقل در می کویشند	افسوس کہ جلد گاؤ ز می دوشند
اں بہ کہ لباس اہلبی در پوشند	کا مروز بعقل تیرہ می نفروشند
(۳۶۴)	ایضاً

لے خاک سے وہ
 شخص ہمیشہ خوش خوش
 ہے جو معرفت نہیں ہوا
 معرفت درستی مراد
 ہو سکتے ہیں یا یہ کہ وہ
 مشہور ماہ نہیں ہوا درجہ
 درج میں یا یہ معرفت سرخی
 بجز نہیں بیچ سہا جیاد
 سرخ وغیرہ میں مکتوف
 دلی ہوا بکے بغیر ایسی
 عاشق کہ وہ آتی پر از بنا
 بغیر نام مشہور کی ہو سک
 دیانت کی ادیر کھلائی
 ظاہر ہوا کہ بدین معنی آؤ
 بزرگی یران مقام میں چھا
 "لے زداے مراد
 روز قیامت ہوا دوست
 معلوم قسم کے معنی
 کے ہیں "آسی

(۳۴۲)	رباعی	
نے جامہ عمر کمنہ نو خواہد شد مے خور بس بود کوزه اندوه مخور		نے ستر جہاں بکام تو خواہد شد کیں کوزه چو بشکند بسو خواہد شد
(۳۴۳)	ایضاً	
بامردم نیک و بد نے باید بود مفتون معاش خود نے باید بود	پایہ	در باد یہ دیو و دے نے باید بود مغز و رفضل خود نے باید بود
(۳۴۴)	ایضاً	
دلفین تو بامشک ختن بازی کرد بالاے ترا بسر و نسبت کردم		بال لب تو روح و مسازی کرد زاں دز سہی سر سر افرازی کرد
(۳۴۵)	ایضاً	
زاں پیش کہ گوئے زمن آگندہ شود لے بادہ سر از گور صراحی بردار		واجزائے مر کیم پر آگندہ شود باشد کہ دل مردہ من زندہ شود
(۳۴۶)	ایضاً	
رفتم زمان زمانہ آشفستہ بماند افسوس کہ صد ہزار معسنی دقیق		با آنکہ ز صد گہر کے سفستہ بماند از بخردی خلق ناگفتہ بماند
(۳۴۷)	ایضاً	
آنانکہ کہتہ نہ شے موصوفانند گویند کہ شبلی و جنیدیم ہم	دینو	دائم بکف آب و دوناں موقوفانند شبلی نہ ولی در کرخی معروفانند
(۳۴۸)	ایضاً	
گر بادہ بکوه بر زنی رقص کند از بادہ مرا تو بہ چہ می فرمائی		ناقص بود آنکہ بادہ را نقص کند روحیت کہ او تربیت شخص کند
(۳۴۹)	ایضاً	بادہ ۱۲ پرورش جسم ۱۲
یار این موافق ہمہ از دست شدند		در پائے اجل یگان یگان پست شدند

۱۲ دہ جائیداد
 جو پانچا سو گیا نیا نونگا
 اور بھی زمانہ نہ بچے
 منصب و درخش سر گیا
 انداز شب کی کچھ نہ
 کوزہ نیم چٹیلے کا تو
 پیر سو بچہ ۱۲ سالہ ہم
 چٹیلے اور زمانہ ہم
 ہر شے گر گیا باد جو ہے
 کیم سا بیکردن ہمار
 بیان کے اگر انوشیروان
 ہر جی بہت ہی چیزیں
 جو بیان ہونے کے قابل
 نفس بیان نہیں ہوئی
 ۱۲ شراب دے
 کہ اگر پیر و پیر و پیر
 تودہ رقص کرنے لگے
 وہ شخص ناقص ہو جو شراب
 برفق کائنات کو نہیں
 ۱۲ شراب پینے کی سزا
 ۱۲ تم کی تربیت کرتی ہے
 ۱۲ نام و دین و فن
 ۱۲ لاکھ آدمی کا بیٹھنا
 ۱۲ لاکھ آدمی بیکر بیکر
 ۱۲ دیکھو یہاں
 ۱۲ دیکھو یہاں اور
 ۱۲ دیکھو یہاں

بودند بیک شراب در مجلس عمر	دوری دوسه پیشتر ز ماست شدند
(۳۸۰)	رباعی
می خواهم خورد تا که جانم باشد	گر سود جہاں جملہ زیانم باشد
لے جان جہاں میں جہاں خوش بنیم	من کے دانم کہ اس جہانم باشد
(۳۸۱)	ایضاً
ساقی علم سیاہ شب صبح رہود	برخیز دے مغانہ را در وہ زود
بکشتے زہم دو ز گس خواب آلود	برخیز کہ خفتنت بے خواب بود
(۳۸۲)	ایضاً
سودے ترا بسا نہ بس باشد	مستانہ ترا ترانہ بس باشد
در کشتن ما چرا کشد چشم تو تیغ	مارا سرتا زیا نہ بس باشد
(۳۸۳)	ایضاً
گویند کہ مرد را ہست رمی باید	یا نسبت عالی پدر می باید
امروز چنان شدہ است در نوبت	کاینہا ہمہ ہیج ہست ز رمی باید
(۳۸۴)	ایضاً
خوش باش کہ عالم گذراں خواہد بود	روح از پے تن لغرہ زناں خواہد بود
ایں کاسہ سر ہا کہ تو بینی یک چند	زیر قدم کوزہ گراں خواہد بود
(۳۸۵)	ایضاً
من دامن زہد و توبہ طے خواہم کرد	باموے سفید قصدے خواہم کرد
پیمانہ عمر من بہفتاد رسید	این دم نکم نشاط کے خواہم کرد
(۳۸۶)	ایضاً
ہم دست من تثنہ بجائے نرسید	ہم پایے تنابمقائے نرسید
واندل کہ بماندہ بود در نا کامی	ہم عاقبت الامر بجائے نرسید
(۳۸۷)	ایضاً

سلسلہ سانی
 دانش علم بیاہ کو کونین
 لوت بیاہ جلد ادا
 شرابا انگلیں کھول
 غفلت کا دت یہ نہیں
 غفلت اور سوسنیک
 اعلیٰ ہست در ذہن
 بے لوت اسلہ لگ
 کہتے ہیں کہ آدمی نہ ہو
 حسین خیر سیاہ عالی
 فاندان ہو مگر بیک
 زمانے میں یہ سب
 فضول سے ہوتے ہیں
 ہلکے زمانے میں صفت
 زریچہ ہزار و ہزار
 ہوا نہوا اسلہ میں
 اور زہد کے دامن کو
 کر دو لگا اور انہیں سفید
 بلوچ کے ساتھ شراب کا
 ارادہ کر لگا۔ اب میری

عمر خیام نے ایک نوجوان کو
 یعنی بیاہ اپنا نام لکھ دیا
 منقطع ہو گیا تھا
 کہ وہ لکھا تھا کہ میں
 جہاں جہاں جہاں
 جہاں جہاں جہاں

غم خوردن بیوده کج بادار سود	خوش	کس چرخ فلک بے چو یا کشتی رود
پُرکن قدر می بکفم بر نه زود		تا نوش کنم که بود دنیا همسر بود
(۳۸۸)	رباعی	
یک جرعه می ملک جہاں می ارزد		خشت سر خم هزار جہاں می ارزد
آں کہنہ کہ لب بے از و پاک کن		حقا کہ ہزار طلساں می ارزد
(۳۸۹)	ایضاً	
انگہ کہ نہال عسر بر کندہ شود		واجب زام ز یکدگر پر کندہ شود
در دانکہ صراحی کسند از گل ما		حالے کہ پر از بادہ کئی زندہ شود
لے جہاں صراحی از گل (۳۹۰) ساختہ	ایضاً	
آں قوم کہ سجادہ پرستند خراشد		زیرا کہ بنیر بار سالوس در اند
وین از ہمہ طرفہ تر کہ در دیشہ زندہ	پردہ	اسلام فروشد و ز کافر برتر اند
(۳۹۱)	ایضاً	
شاد بینا کن کہ این نہ آں خواہد بود	فاک	جشم ہمہ در خاک نہاں خواہد بود
تو بادہ خور و عسیم جہاں ہیچ مخور		خود غم خورد آنکہ در جہاں خواہد بود
(۳۹۲)	ایضاً	
اسرار ازل بادہ پرستان دانند		قدر می و جام تنگستان دانند
گر چشم تو حال من بداند نہ عجب		شک نیست کہ حال مستان دانند
(۳۹۳)	ایضاً	
باسفلہ تند خوئے بے عقل و وقار		ز نہار مخور بادہ کہ رنج آورد بار
بدمستی و شور و عربدہ در شب عیش		در دسر و عذر خواہیش روز شمار
(۳۹۴)	ایضاً	
چوں نیست ترا جز آنکہ اوداد قرار		چندیں ز پے مراد دل رنج قرار
ہاں تا نہ نہی بر دل خود چندیں بار		بگذشتن و گذشتن است آخر کار

۱۰ خرابی ایک
 گھونٹ پور جہان کی
 ملک کے بلبلوں اور وہ
 اینٹ میں سے شراب
 بیٹھ بند کرتے ہیں وہ
 ہزار جہان کی بلبلوں کی
 وہ سانی پیلے کے
 کی جس سے شراب
 کے بعد گھونٹ پور
 وہ از اہل اسد
 بلبلوں کی دیکھیں
 فنی رومال یا یاد
 ۱۲ قوم کے سجادہ
 بالشمادہ و فوس
 اسواسلہ کا انکا کام
 مکاری و ادب و عیب
 بات یہ کہ دیکھیں نظر
 میں ہی وہ اسلام فرشت
 کا فست بدستیں ۱۳

زمانہ گذران ہاں

بہار گلندہ اند

لبیکم فکر میں

دیندہ گشت و گزیر

نہاد جہان کا غم زکام

۱۰ اسی جہاں تو گام

۱۱ وہ اپنا غم پرکھا

۱۲

ریاضی

(۴۰۳)

بایار چه آرمیده باشی همسر عمر
هم آخسر عمر رحلتت باید کرد

لذاتِ جہاں چشیدہ باشی ہمہ عمر
خوابے باش کہ دید باشی ہمہ عمر

ایضاً

(۴۴)

گر بُت بُخ تست بُت پرستی خود شتر
درستی عشق زان سبب نیست شدم

در بادیه در جام تست مستی خوشتر
 کال نیستی از هزار بهستی خوشتر

ایضاً

(P. 5)

اے چرخ فلک نہ عقل داری نہ ہنر
نامرداں را دہی ہمہ گنج گہر

ہرگز نہ کنی بکار آزادہ نظر
احسن نہ ہے چرخ محنت پرور

ایضاً

(P. 4)

بایار خوشم جام شراب دلی تر
چوں عالم دوز و من کز او اهد کردن

وز دست غم دید پر آب ولی تر
در عالم دون مست خراب ولی تر

يضاً

1906

در دایره سپهر ناپیدا غور
نوبت چو بد در تور سدا آه مکن

بایست که جمله را چنانند به دور
مے نوش بخوشد لی که دور است جور

يضاً

(2000)

چوں حاصل آدمی در نیجاست دود
خرم دل آنکه شد به طفلی آزاد

جز در دلال دادن جان نیست مگر
و اسوده کسی که خود نژاد از مادر

يضاً

(C.9)

مستی مکن فی فریضہ حق بگذا ر
از خون کے مال کے قصہ مکن

ان لقمه که داری در کاس باز مدار
در عهد آبخماں منم داده بیا

رضا

یثبت کن و محو (۴۱۰) کس را آزار

[illegible]

عقلانی بود   گشتی در یک   ایک در این   یک در اد   گیتی در یک   یک در اد   بی دیناگو   ای بیای   ۱۲

وے کوزہ گری بدیدم اندر بازار تازه	بر پاره گلے لکد بھی رود بسیار
واں گل بزبان حال باد میگفت	من نیمجو تو بوده ام مرا نسکو دار
(۳۱۱)	رباعی
ایں اہل قبور خاک گشتند و غبار	ہر ذرہ نہ ہر ذرہ گرفتند کنار
آہ ایں چہ شرابست کہ تار و زشمار	بجو دشت شد و بخیرند از ہمسر کار
(۳۱۲)	ایضاً
از گردش ایں زمانہ دوں پرور	با صد غم دردمی برم عمر بسر
چوں غنچہ بگلزار جہاں بادل تنگ	چوں لالہ زباغ و ہر باخون جگر
(۳۱۳)	ایضاً
کار ہمہ عالم بمرادت شدہ گیر	دیں عمر برفتہ و اجل آمدہ گیر
گفتی کہ بجام خویش دستہ برنم	خود نتوانی و گر توانی زدہ گیر
(۳۱۴)	ایضاً
اورا خواہی ز زن ز سرزندہ بر	مردانہ در از خویش پیوند بر
ہر چیز کہ هست بند را هست ترا	ببند چگونہ رہ روی بند بر
(۳۱۵)	ایضاً
از چرخ بجام سر برافراشته گیر	وز عمر تمام بہرہ برداشته گیر
اد گنج و گہر ہر چہ مراد دل تست	برداشته گیر و باز بگذاشته گیر
(۳۱۶)	ایضاً
گر بادہ خوری تو با خرد منداں خور	یا با صنم سادہ رخی خداں خور
بسیار مخور در دکن قاش مساز	کم کم خور و گہ گاہ خور و پنہاں خور
خوش باش در این زمین (۳۱۷) کون و فساد	ایضاً
دل ہمہ سبب جہاں ساختہ گیر	دیں خانہ پُر از نعمت آراستہ گیر
در دینی فانی کہ نہ جابے من تست	رود و درہ بنشستہ و برخاستہ گیر

سلاہ اہل قبور
 کہ خاک تو کو غبار
 اورا شک در سادہ
 در دکن گاہ
 ای کوئی شراب پیو
 کہ سبب بخور و مساز
 فانی کو کس
 بنوش پارسا
 سلاہ طریقت
 مردانہ اگر خاک
 منہ کی آرزو تو زن
 زینہ علیہ ہوا
 راہ میں جو چیز
 انجان نہ صرف
 وہ سلاہ تو کو
 راہ نہیں میں
 ہر چیز کو کاسے
 چہ رات طے ہوگا
 عبدالباقی

رباعی	(۴۱۸)
بر یاد بستان نغز و دلکش میخورد خون بر تو حلال کرده ام خوش میخورد	جانان صاف وقت گل خوش میخورد مے خون رن است در زترا میگوید
ایضاً	(۴۱۹)
زین کهنه سر برون بر نیت ناچار این هر دو بیک نرخ بود آخر کار	عمر تو چه دو صد و چه سی صد چه هزار گر باد شنه و گر گداسی بازار
ایضاً	(۴۲۰)
بلغ طربت بسزه آراسته گیر بنشسته و باد بر خاسته گیر	لے دل ہمہ سباب جہاں خواسته گیر وانگاہ براں بسزه شے چوں شبنم
ایضاً	(۴۲۱)
بیوده غم جهان سر سوده مخور خوش باش و غم بود و نابوده مخور	لے دوست غم جهان بیوده مخور چوں بود گذشت نیست نابود پدید
ایضاً	(۴۲۲)
چندین حسد پیچ بر اہل نظر تو از دم حیض و از نجاسات دگر	لے خواجہ فقیر گر ترا هست خبر ایشاں ہمہ از صانع و صنعتش گویند
ایضاً	(۴۲۳)
در پیش تو درویش و تو نگر ہمہ عور لے با ہمہ در حدیث و گوش ہمہ کور	لے در طلب تو عالمی در شر و شور لے با ہمہ در حدیث و گوش ہمہ کور
ایضاً	(۴۲۴)
در گرد گنہ زرخ زلفت ہمہ گز دانی کہ کیے را دو نگفت ہمہ گز	گر گوهر طاعت ز نعت ہمہ گز نومید نیم ز بارگاہ کرمست
ایضاً	(۴۲۵)
باز آمده کو کہ بسا گوید راز	از جملہ رفتگان این راہ دراز

لے نیری عجب
دو سو و بیس کی ہو چاہے
نہن سو و بیس کی در چاہے
خز و بیس کی ہر چاہے
عمر سے (دو بیس) از بیس
تو نہ نکال چاہیے خواہ تو
بادشاہ ہو یا حبیب یا جگہ والا
ہر دونوں مرچے بد کیج
ہو جائیے "مصلح"
دست بکھڑکے
نام بابا بے سامان ہوا
کیا اندیشہ از فخر و جبر
سے آراستہ ہو گیا جوت
نکھڑکے تو یہ بھی خیال کہ
کاش بسزہ پر ایک زینم
کی طرح میں ہا اور چھوٹے
اوسے بے بسا "سے"
لے دوست اس دینک
بیوہ کا غم نہ کھا اور نفول

عز دنیا دنی میں نہ پروک
کیا ہوا ادیکہ ہو تو والا
اس بات کو دیکھ کہ جو کھا
دہ گز گیا اور مستقبل بھی
ایمانیں پھر ہرگز
کمال ہو وہ پرو
فانی نہ "عبد الباری
الکلی نہ

	رباعی	(۴۴۱)
وز نا اہلاں ہزار فرسنگ گریز در نوش رسد ز دست نا اہل گریز		بامردم پاک اصل و عاقل آئین گر ز ہر دہر ترا خردمند بنوش
	ایضاً	(۴۴۲)
آراستہ بسنبل عنبر بسین ایں حکم چناں بود کہ کج دارد مرین		یارب تو جمال آن مہر انگیز پیش حکم ہی کنی کہ در دے منگر
	ایضاً	ن تو (۴۴۳)
فرمودہ و امر کرد دے گریز در ماندہ جهانیاں کہ کج دارد مرین		حکے کہ از و محال باشد پرہیز انگاہ میان امر و نہیش عاجز
	ایضاً	(۴۴۴)
ما لعتبگانیم و فلک لعبت باز فتیم بصندوق عدم یک یک باز		از دے حقیقتہ از دے مجاز باز یکہ ہی کنیم بر نطع وجود
	ایضاً	(۴۴۵)
کو در رفتن بیاد بودے ہمراز شد عاقبتش نصیب ندان گراز		افسوس زیں سگ یکہ پر تگ و تاز از بسکہ دلش بستخوان مائل بود
	ایضاً	(۴۴۶)
تا با تو بگوید از پس پردہ راز باز یکہ بود نماز بے صدق دنیا ز		رفتند و در رفتگاں کیے ناید باز کارت دنیا ز می کشاید نہ نماز
	ایضاً	(۴۴۷)
تا در طلبم واسطہ اسر دراز عمرے چو تو بودہ ام دے با من ساز		لب برب کوزہ بردم از غایت آرز با من بزبان حال می گفت ایں آرز
	ایضاً	(۴۴۸)
دانی کہ چہ وقت می بود روح افروز		لے بہ ہمہ سروران عالم فیروز

سلا تا صحنہ رباعی
بہ کتبہ بنی فتنہ اور فتنہ
سے دینی گرا در نالوں
سے کوٹوں در جہاگ
لوگ لکھتے تھے
نورہ بدلا اور ناہوں
بجائے اور تشریف
سے دے اس سے
سلا میں یہ بات
نہیں کہتا ہوں بلکہ
حقیقت ہے کہ ہم
شکل کے تلبیوس
ہیں جس سے تماشہ دیکھا
جاتا ہو ہم فرشتہ وجود
تماشہ کرتے ہیں اور جب
اپنا اپنا تماشہ کر چکے
تو ہر صندوق عدم میں
چپ جائیں گے

لے سحران عالم
نہیں معلوم کر سکتے
ناما ہے اچھا ہے
میں جینے جینے
فرشتوں کی زبان
نہیں جانتے
نہیں جانتے

یکشنبه و دوشنبه و سه شنبه و چار	پنجشنبه و آدینه و شنبه و شنبه و روز
(۲۴۹)	رباعی
می پرسیدی که چیست این نقش مجاز	گر بر گویم حقیقتش هست دراز
نقش است پدید آمده از دریائی	و انگاه شد بقعر آن دریا باز
(۲۵۰)	ایضاً
لے واقف اسرار ضمیر ہر کس	در حالت عجز دستگیر ہر کس
یارب تو مرا توبہ دہ و عذر پذیر	لے توبہ دہ و عذر پذیر ہر کس
(۲۵۱)	ایضاً
آغاز رواں گشتن این زریں طاس	و انجام خرابی چنین نیک اساس
دانستہ نمی شود بمعیار عقول	سنجیدہ نمی شود بمقیاس قیاس
(۲۵۲)	ایضاً
از حادثہ زماں آئینہ میرس	در ہر چہ رسد چو نیست پایند میرس
این یکدمہ نقد را غنیمت می دال	از رفتہ بیندیش و ز آئینہ میرس
(۲۵۳)	ایضاً
لے چرخ خیس خس دوں پرور خس	ہرگز نہ روی تو بر مراد دل کس
چرخ فلک ترا ہمیں عادت بس	ناکس تو کسے کنی و کس را نا کس
(۲۵۴) گنبد	ایضاً دہخیز مرز
مرغے دیدم شستہ بہ بارہ طویں	در پیش نہادہ کلہ اکیکاؤس
بالکہ ہی گفت کہ افسوس افسوس	کو بانگ جرہا و کجا نعرہ کوس
(۲۵۵) ز بادہ شتی	ایضاً دلالہ
خیام اگر بادہ پرستی خوش باش	باشادہ رخ اگر شستی خوش باش
چون عاقبت کار جہاں نیستی است	آں کار کہ نیستی چو ہستی خوش باش
چون خزانہ نیست خواہی (۲۵۶) بودن	ایضاً

لے توبہ چھتا تھا
 سر نقش مجاز کیا ہے اگر
 کہوں تو یہ طبعی شان
 کہ مختصر کہ ہم
 ہی نقش کے ہیں جو دریا
 میں سپا ہوا دریا
 دریا میں مجاہد
 آسان خطا ہے کہ تو خود
 کہ یہ کہ کوئی نہیں
 کہ نامہ اکام کی بی بی
 عادت ہے کہ تو نالافتون کو
 عین در لافون کو رحمت
 دنیا کی ایک علامت پر
 ایک چوہا کی گھنٹہ ہوس
 دیکھا کہ وہ ایک چوہی
 کہ ای بی کہ وہ چوہی کی
 آواز میں اور غنا کی گنج
 ایک کی بی کی گنج

تا چند کنم عرض نالدانی خویش	بگرفت دل من از پریشانی خویش
ز ناروغانه بر میان خواهم بست	دانی ز چه از ننگ مسلمانان خویش
(۳۵۷)	رباعی
جلتم است که عقل آفرین میزندش	صد بوسه ز مهر بر حبیب میزندش
این کوزه گرد هر چنین جام لطیف	می سازد و باز بر زمین میزندش
(۳۵۸)	ایضاً
از نامد باز در کن چهره خویش	وز آمد با آب مکن زهره خویش
بردار ز دنیا لے دنی بهره خویش	زاں پیش که دهر بر کشد بهره خویش
(۳۵۹)	ایضاً
باروی نگو شراب روشن در کش	بادوست دل ز جفا دشمن در کش
باساده نخ نشین بگذر از خویش	پیراهن کبر و هستی از تن در کش
(۳۶۰)	ایضاً
بگذار دلا و سوسه عقل معاش	از هستی خویش تن بر چوں او باش
در بزم قلسه دران معنی بنشین	آزاده شو و شراب نوش و خوش باش
(۳۶۱)	ایضاً
لے دل مطلب دیگران محرم خویش	خوش باش بهر در دل مرهم خویش
تنها بنشین و خویشتن خور غم خویش	ارہم دست آرزو کند ہدم خویش
(۳۶۲)	ایضاً
مے گرم چه حرام ست مدامش مے نوش	بانغم و چنگ مسج و شامش مے نوش
جائے زے لعل گرت دست دہد	یک قطره رہا مکن تمامش مے نوش
(۳۶۳)	ایضاً
بمرست ز میخانہ گذر کردم دوش	بیرست دیدم نئے سبب بردوش
گفتم ز خدا شرم نداری لے پیر	گفتا گرم از خدا مست مے نوش خموش
	رو بادہ نوش

سلاہ اسلام
کہ عقل انکی تعریف کرنی
لو اور مے کو بوسہ
انکی بیٹائی سیکھائی
معلوم نہیں کہ کوزہ گ
دہر ایک لطیف جام کو
کیوں بناتا ہادیوں
تو اتنا ہی "سے دھم"
بالغم یعنی پوری غم
جانتو وغیرہ
لے دل و دوسری ذات
کو اپنا ہدم نہ سمجھو
اپنے درد اور اپنے مرہم
تو خود ہی خوش رہو
آمیلا میٹھا اور اپنا غم چھو
کھا اگر ہدم کی تشابہ
تو خود کو اپنا ہدم سمجھو
عبدالباری آسی

ہر یک بزبان حال با من گفتند	کو کوزه گر د کوزه خرد کوزه فروش
ناگاہ کے کوزه ہر آرد (۴۷۲) خردش	رباعی
تا دیک بقات منج دندرجوش	در کاسے خوشدلی کنم در دے نوش
لے کوزه گر از گلم اگر کوزه کنی	آں کوزه بجز بے فروشاں مفروش
(۴۷۳)	ایضاً
آں مے کہ حیات جاود نیست بنوش	سرمایہ لذت جوانیت بنوش
سوزندہ چو آتش است لیکن خم او	سازندہ چو آب نے زندگانیت بنوش
(۴۷۴)	ایضاً
ہفتاد و دو ملت اند در دیں کم و بیش	از ملتها عشق تو دارم در پیش
چہ کفر و چہ اسلام و چہ طاعت چہ گناہ	مقصود توئی بہانہ بردار از پیش
(۴۷۵)	ایضاً
مے در قدح صاف کہ جانیت لطیف	در کالبد شیشہ روانیت لطیف
لائق نبود هیچ گراں ہمد مں	جز ساغر و بادہ کاں گرنیت لطیف
(۴۷۶)	ایضاً
ہاں صبح دمید دامن شیشہ چاک	بر خیز و صبح کن چرائی غناک
مے نوش ہلا کہ صبح بسیار دم	اور مے با کردہ و مار مے بخاک
ڈلا (۴۷۷)	ایضاً
روئے کہ منزہ است از آلائش پاک	ہمان تو آمدہ است در عالم خاک
مے دہ توبہ بادہ صبحی ہمدوش	زاں پیش کہ گوید النعم اللہ مساک
(۴۷۸)	ایضاً
بس پیر ہن عمر کہ ہر شب فلاک	بر دوختہ و گرد گردیاں شس چاک
ہر روز بے زمانہ شاو و غناک	از آب بر آرد فرو برد بخاک
(۴۷۹)	ایضاً

ملکہ
 شاد و خوش کرد
 حیات با دانی بکشد
 اور جس کے سر پر بادیت
 جوانی حاصل ہو جو
 انگ کی طرح بھلائی جوانی
 اور اور آب زندگانی کی
 طح سازگار ہو
 آسمان ہر دات کو بہر
 چین عمر ستیا اور
 چہ چھو جاک کر دیکھو
 آسمان ہر روز بہت
 خوش اور غناک لوگوں
 کو پانی سے نکالتا اور
 خاک میں اتا جو
 عبد الباری آسی

تا جائی نہ کنی خوں خوری نخبہ سال	از قال تراره نہ نمایند بحال
(۴۹۵)	رباعی
لے دل مشنو نصیحت اہل حیل	کز بادہ ناب عقل دیں است خلل
گر راحت جان و قوت و حمت باید	مے نوش بہ بوستان بگلبارنگ غزل
(۴۹۶)	ایضاً
در سر گذار، هیچ سودے محال	مے خور ہمہ سالہ ساغر مال مال
باد ختر ز نشیں عیشے می کن	دختر بخت لال بہ کہ مادر بجلال
(۴۹۷)	ایضاً
کس غلہ و حیم را ندید است لے دل	کو کس کہ ازاں جہاں سید است دل
امید ہر اس ما بچیز نیست کز اں	از اں جز نام و نشانے نہ پدید است دل
(۴۹۸)	ایضاً
تا کے ز جفاے ہر کے تنگ کشیم	وز نا کس روزگار نیرنگ کشیم
خوش باش کہ ایام تراویح گذشت	عید ست بیاتامے گلرنگ کشیم
(۴۹۹)	ایضاً
ایزد چو خواست انچہ من خواستہ ام	کے گرد در است انچہ من خواستہ ام
گر جملہ ضوالبست کہ او خواستہ است	پس جملہ خطا است انچہ من خواستہ ام
(۵۰۰)	ایضاً
از خالق کردگار و ز رب حمیم	نومید مشو بجرم و عصیان خطیم
گر مست و خراب بودہ باشی امروز	فردا بخشد بر استخوانہاے رسم
(۵۰۱)	ایضاً
گر من گنہ روے زمیں کردستم	عفو تو امید است کہ گیر د دستم
گفتے کہ بروز عجز دستت گیرم	عاجز تر ازین محواہ کہ اکنون ہستم
(۵۰۲)	ایضاً

لے دل
 بخت دوزخ کو
 کسی نے نہیں دیکھا نہ
 کوئی دیکھ آج کل
 چہ کہ ہماری امیدوار
 ہمارے اس میں خیریت
 جو کچھ ہم نے صرف
 نامہ ہی میں ہے
 جو کچھ ہم نے
 چاہا اور میں سنا
 اگر خدا چاہا ہوا نہیں
 تو اس کا کوئی اثر نہیں
 ہو سکتا اگر وہ لب
 موابیہ جو کہ کہانی
 چاہا ہے وہ جو کہ کہانی
 چاہا ہے وہ کہ کہانی
 اور اس کا کوئی نتیجہ نہیں
 نہ تو چاہا ہے نہ کہانی

رباعی	(۵۱۰)
وز منت ہرنا کس و کس دارستم من دانم و او چنانکہ ہستم ہستم	بر خود در کام و آرزو بر بستم اگر صوفی مسجد و گھر را ہیب دید
ایضاً	(۵۱۱)
یا ایں رہ خو بخوار بخود پیو دم من خود کہ بدم کجا بدم کے بودم	تا ظن نبری کہ من بخود موجودم چوں بود حقیقت مرا از دے بود
ایضاً	ایں بود نہ بود من ز (۵۱۲) بود او بود
امشب شقبہ رست من امشب ہستم تا روز بگر دن صراحی دستم	بے بادہ نبودہ ام دے تا ہستم لب بلب جام و سینہ بر سینہ ختم
ایضاً	(۵۱۳)
مے خون نہ ست من دگر خوں نخورم گفتم کہ مزاج می کنم چوں نخورم	گفتم کہ دگر بادہ گلگون نخورم پیر خردم گفت بخت مرگ گوی
ایضاً	(۵۱۴) بچہ بگوئی
در بسم خرد جو سر بنیش مائیم بے ہیچ شکے نقش نگینش مائیم	مقصود ز جملہ آفرینش مائیم ایں دائرہ جہاں چو انگشتی است
ایضاً	(۵۱۵)
تا پایے نشاط بر سر غم ننیم کیں صبح بے دم کہ مادم ننیم	شہا گزرد کہ دیدہ بر ہم ننیم بر خیز کہ دم ننیم پیش از دم صبح
ایضاً	(۵۱۶)
ور شکم ایں عہد غرامت بکشم بالے کم از انکہ تا قیامت بکشم	در عشق ز صد گوشت ملامت بکشم اگر عروفت کند جفا ہاے ترا
ایضاً	(۵۱۷)
تا از کف اندوہ شرابے نخورم	ہرگز بطرب شربت آبے نخورم

لے آفرینش
 یعنی دنیا کا تصور
 صورت انسان جو اور
 جسم خرد میں جو بنش
 صورت ہم یہی ہے دائرہ
 جہاں انگور کی طرح
 جو اور کوئی شک نہیں
 کہ اس کے نگین ہم یہی
 عشق میں یہی
 کوئی کی ملامت
 اٹھاتا ہوں در اگر
 اس عہد ملامت کی کو
 تو زرد دل و قابل جزا
 کے ہوں۔ اگر بتری
 جفاؤں کے مٹانے
 کے واسطے میری مٹ بھی
 دفا کہ تو کم سے کم
 قیامت تک تو اٹھانا
 رہو نگاہ آتی

ناتے زخم بر نمک، هیچ کسے گئے	تا از جگر خویش کبابے خورم	
(۵۱۸)	رباعی	
امروز که نیست از شراب تا کم	زهرے بود اردهر دهر تر یا کم	
زهرست غم جہاں و تر یا کشے	تریاک خورم ز زهر و نبود با کم	
(۵۱۹)	ایضاً	
فرزین صفتا کہ مست غمہا شدم	وازا سپ پیادہ از جفا ہا شدم	
از بازی فیل شاہ چوں در ماندم	لُخ بر لُخ تو نہادہ ام مات شدم	
(۵۲۰)	ایضاً	
میلیم بشراب ناب باشد دائم	گو شتم بہنے در باب باشد دائم	
گر خاک مرا کوزہ گراں کوزہ کنند	آں کوزہ پُر از شراب باشد دائم	
(۵۲۱)	ایضاً	
لے جرخ ز گردش تو خرسند نیم	آزادم کن کہ لائق بسند نیم	
گر مثل تو بابے خرد و نا اہل است	من نیز چناں اہل و خرد مند نیم	
(۵۲۲)	ایضاً	
سر ملکہ رندان خرابا است منم	طاآت افتادہ بمعبیت ز طاعات منم	
آنکس کہ شبے راز از بادہ ناب	وز خون جگر کند مناجات منم	
(۵۲۳)	ایضاً	
من بے ناب لیتن نہ توانم	بے بادہ کشید بارقن نہ توانم	
من بندہ آں دم کہ سانی گوید	یک جام دگر بگیرد من نہ توانم	
(۵۲۴)	ایضاً	
دنیا چو فناست من بجز فن نہ کنم	جز یاد نشاط و مے روشن نہ کنم	
گویند خدا ترا ز مے توبہ دہد	او خود ندہد و رہد بہد من نہ کنم	
(۵۲۵)	ایضاً	

لے جرخ ز گردش تو خرسند نیم
 آزادم کن کہ لائق بسند نیم
 من نیز چناں اہل و خرد مند نیم
 سر ملکہ رندان خرابا است منم
 طاآت افتادہ بمعبیت ز طاعات منم
 وز خون جگر کند مناجات منم
 من بے ناب لیتن نہ توانم
 بے بادہ کشید بارقن نہ توانم
 من بندہ آں دم کہ سانی گوید
 یک جام دگر بگیرد من نہ توانم
 دنیا چو فناست من بجز فن نہ کنم
 جز یاد نشاط و مے روشن نہ کنم
 گویند خدا ترا ز مے توبہ دہد
 او خود ندہد و رہد بہد من نہ کنم

لوگ کہتے ہیں کہ خدا
 سے توبہ کو تو نصیب
 دے گا تو دنیا اور اگر وہ
 نصیب کرے تو توبہ کو دیکھا
 دے گا الباری آسمی

من ظاهر نیستی و هستی دانم	من باطن هر فراز و پستی دانم
با اینهمه از دانش خود شرمم باد	گر مرتبه و راس مستی دانم
(۵۲۶)	رباعی
دیگر غم این گردش گردون نخوریم	جز باده صاف و می گلگون نخوریم
بے خون جهانست و جہاں خونی ما	ما خون دل خونی خود چوں نخوریم
(۵۲۷)	ایضاً
ما گزے بخودی طربناک شدیم	وز پایہ دوں بر سر فلاک شدیم
آخر ہمہ زالایش تن پاک شدیم	از خاک برآمدیم و بر خاک شدیم
(۵۲۸)	ایضاً
لے مفتی شہر از تو پر کار تریم	با اینهمه مستی از تو ہشیار تریم
تو خون کساں خوری ما خون ز اں	انصاف بدہ کدام خود خوار تریم
(۵۲۹)	ایضاً
یک دست مصحفیم و یک دست بجام	کہ مرد حلالیم و گے مرد حرام
ما یم دریں گنبد فیروزہ رخام	نے کافر مطلق نہ مسلمان تمام
(۵۳۰)	ایضاً
من باده خورم و لیک مستی نہ کنم	الا بقدر دراز دستی نہ کنم
دانی غرضم نہ سے پرستی چه بود	تا ہجو تو خویشتن پرستی نہ کنم
(۵۳۱)	ایضاً
در بہتن جام جم ہماں پیو دیم	رونے نہ نشستم و شبے غنودیم
ز استاد چو وصف جام جم بشنو دیم	خود جام جہاں نمائے جم می بودیم
(۵۳۲)	ایضاً
افسوس کہ بے فائدہ فرسودہ شدیم	وز آس پہر سرنگوں سودہ شدیم
دردا و ندامت کہ تا چشم زدیم	نا بودہ بجام خویش نا بودہ شدیم

لے مفتی شہر
ہم تجھے بکار
زیادہ ہیں باوجود
اس سنی کے تجھے
اوشیار زیادہ ہیں
ہم تو صحت انگور کا
خون پیتے ہیں در تو
اکہیوں کا خون
ہم تو اب ذرا انصاف
کہا در کہ کہ ہم می داد
بجائیں زیادہ و فخر
کون ہی عبدالباری
مسی

بودیم ز آب دیدہ در آتش دل	دادیم بباد عمر و در خاک شدیم	
(۵۴۱)	رباعی	
در پائے اجل چو من سرا فکندہ شوم	در دست اجل چو مرغ پر کند شوم	
ز نثار کلم بحب ز صراحی مکنید	باشد کہ ہولے سے سے زندہ شوم	
(۵۴۲)	ایضاً	
جانم ز در بخت دی بدر دست مقیم	بیچارہ دل از نہیں بردا بدو نیم	
یکبارگی این مسر من لے دُرِ قیم	رفتہ ہمہ حسرت ست با اندہ و بیم	
(۵۴۳)	ایضاً	
چوں آتش اگر بر آسماں برگذریم	وز آب و اں اگر چہ پاکیزہ تریم	
در خاک شویم از آنکہ خاکے بودیم	با دست جہاں بادہ بدہ تا بخوریم	
(۵۴۴)	ایضاً	
یارب من اگر گناہ بے حد کردم	بر جان و جوانی و تن خود کردم	
چوں بر کمرست و ثوق کلی دارم	بر گشتم و تو بہ کردم و بد کردم	
(۵۴۵)	ایضاً	
ہر چند کہ سے خلافت دین است ہم	از خوردن سے ہی کشاید گھر ہم	
دانی کہ نے چہ است چندیں شغفم	تا بو کہ دے ز خویشتن بازر ہم	
(۵۴۶)	ایضاً	
یک چند بکود کے باتا شدیم	یک چند باتا دی خود شاد شدیم	
پایان سخن شنو کہ مارا چہ رسید	از خاک برآمدیم و برباد شدیم	
(۵۴۷)	ایضاً	
زاں پیش کہ از زمانہ تا بے بخوریم	با یکدگر امروز شرابے بخوریم	
کیں پیک اجل بگاہ رنستن مارا	چنداں ندہا ماں کہ آہے بخوریم	
(۵۴۸)	ایضاً	

لعل سے بھر خدا اگر
 میں نے گناہ جیسے کیا تو
 پیکر اجل چو جان درانی
 جوانی پسے میں جیسے
 تیرے کرم پہر دس تو
 میں پھر اور بے توبہ کی
 اور میں برباد ہوں
 ایک زمانہ ایسا تھا کہ ہم
 کچھ کھینچے کیلئے اشار کی
 قہر نہیں بلکہ خدا
 ایک زمانہ ایسا کہ ہم خود
 اُٹا دے گئے اور اس پر
 ہلکے نازدہا ابی لب کا
 انجام میں لو کہ یہ فتنہ ہوا
 ہم خاک پیدا ہوئے
 اور خاک ہی میں پہنچے
 گئے "عبدالباری
 اسی

دیں یک دم عمر را غنیمت شمریم باہفت ہزار سال کاں سر بسریم	لے دوست بیا تا غم فردا نخوریم فردا کہ ازیں دیر کہن درگذریم	
شاکان ہمسفریم	رباعی	(۵۴۹)
واندر رمضان در شب دینہ خورم گو تلخ مکن خداے تاملے نخورم	من بادہ تلخ تلخ دیرینہ خورم انگور حلال خویش در حسہ کردہ	
بطانات	ایضاً	(۵۵۰)
ہمراہ قلندر ان طامات شوم توفیقم دہ تا بنا جات شوم	ہر روز بگاہ در حسرات شوم چوں عالم سر و اخفیات توئی	
	ایضاً	(۵۵۱)
وز بادہ شود کشادہ بند محکم کرے دو ہزار سجدہ پیش آدم	از بادہ شود تکبر از سر با کم ابلیس اگر ز بادہ خورے یکدم گندم	
	ایضاً	د اگر بادہ (۵۵۲) بخورے
گر چاشت بود شام نداریم خوشیم از کس طمع خام نداریم خوشیم	یک جو غم ایام نداریم خوشیم چوں بختہ بامے رسد از مطبخ غیب	
	ایضاً	(۵۵۳)
با شمع رخس سوز و گدازے دارم بارے بت خویش نمازے دارم	در میکدہ عشق نیازے دارم انگہ بے عشق طہارت کردہ	
	ایضاً	(۵۵۴)
با طبع خیس خویشتن در کینم عقلے نہ کہ فارغ از جہاں بنشینم	پیوستہ ز گردش فلک عین کینم علے کہ نہ از سر جہاں برخیزم	
	ایضاً	(۵۵۵)
در دہر چہ قد سالہ چہ یکروزہ شوم در کار گہ کوزہ گراں کوزہ شوم	تا چند اسیر تل ہر روزہ شوم در دہ تو بجاسہ مے از اں پیش کہ ما	

سلا جب دوزخ
فردا دوزخ ہوتا ہے دیریں شراب خانہ
میں پوچھتا ہوں اور قلندروں کا
ہمراہ رہتا ہوں اکھاڑاؤ خانہ
با من کاہنہ خدایا دوزخ
فردا دوزخ ہے کہیں میری زبان
میں مشغول ہوں "سلا"
شراب دہ چیز ہے کہ اگر دیکھو کم
سے نکال دالتی ہو اور شراب
دوست ہے کہ اس کے
مختے سخت گرہیں
جاتی ہیں انتہائی سبک
شیطان نے جو ایک سچو
کے واسطے اتنی جنتیں ہیں
اگر وہ تھوڑی سی شراب
پلا لیتا تو حضرت آدم کے
آگے دوزخ از حجب کرتا
عبدالباری آسی

رباعی	(۵۵۶)
تا چند ملامت کنی ز ابد خام تو در غنیمت سبج وریا و تلبیس	ما ز نذرانی و مستیم مدام ما با س و معشوقه مدایم بکام
ایضاً	(۵۵۷)
بر مفرش خاک خفتگاں می بینم چند آنکه بصر لے عدم می نگریم	در زیر زین نفتگاں می بینم نا آمدگان و رفتگاں می بینم
ایضاً	(۵۵۸)
ترسم که چو بعد ازین بعالم نرسم این دم که در و نیم غنیمت شمریم	با هم نفساں نیز نرسم شاید که بعمر خود دریں دم نرسم
ایضاً	(۵۵۹)
ما یوم که سرست شرابیم مدام بگذار نصیحت من لے ز ابد خام	در مجلس مانیت بجز باد و جام ما باد و پرستیم و لب یار بکام
ایضاً	(۵۶۰)
با رحمت تو من از گشت نندیشم گر لطف تو ام سفید روان گیرد	با تو شمشیر تو ز رنج ره نندیشم یک ذره ز نامه سیه نندیشم
ایضاً	(۵۶۱)
عید است بیاتای گل رنگ کشیم بایار بک و روح دے نشینیم	با نغمه عود و ناله چنگ کشیم رشته دوسه باد و گراں نگ کشیم
ایضاً	(۵۶۲)
لے دوست بیاتای غم فردا نخوریم بے حکم نیست هر گنا ہے که مریم	وین یکدم نقد را غنیمت شمریم پس ما غم آینده زهر چه خوریم
ایضاً	(۵۶۳)
تا ظن نه بری که از جہاں می ترسم	و ز مردن و از رفتن جاں می ترسم

۵۵۶ میں زمین کے فرش پر ہولے ہولے اور زمین کے نیچے چھپے ہوئے لوگوں کو دیکھتا ہوں جنت کی میں صحرائے عدم کی طرح نظر آتے ہیں باد و لوگ جو ابھی گوشہ عدم سے وجود کی طریت نہیں آئے اور بالیے کہ یہاں اگر بیاں دہائی گئی ہے

۵۵۷ یہ ہر گز گمان نہ کرنا کہ جہان سے ڈرنا ہوں و دیر سن اور جان بکے خون کھاتا ہوں مرنایا حقیقت لکھتا ہے اسی جگہ کہ کیا خون ہو سکتا ہے بچے خون سے بات لگاؤ کہیں اسطرح زندہ نہیں ہا بیا کہ زندہ رہنا چاہیے بھلا "آجی

مردن چہ حقیقت ست ناں باکم نیست	چوں نیک ز ستم ازاں می ترسم
(۵۶۴)	رباعی
گر من ز مے مغانہ مستم ہستم	در کافر و گبر و بت پرستم ہستم
ہر طائفہ من گمانے دارند	من زان خودم چنانچہ ہستم ہستم
(۵۶۵)	ایضاً
برخیز و بیا کہ چنگ بر چنگ ز نیم	در زلف دراز و دامن چنگ ز نیم
چوں بادہ خوریم در خرابات خوریم	وین شیشہ نام و ننگ بے ننگ ز نیم
(۵۶۶)	ایضاً
در دامن یار بے وفا چنگ ز نیم	مے نوش کنیم و نام بر ننگ ز نیم
سجادہ بیک پیالہ مے بفروشیم	ناموس ہی دہیم و بر ننگ ز نیم
(۵۶۷)	ایضاً
محرم ہستی کہ با تو گویم یک دم	کز اول کار خود چہ بود است آدم
محنت زدہ سرشتہ اندر گل عنبر	یکتہ وز جہاں بخورد و برداشت قدم
(۵۶۸)	ایضاً بک چند
ہاں تا بخرابات خروشنے بنیم	بر سیکدہ بگذریم و نوشے بنیم
دستار و کتاب را فروشیم بے	بر مدرسہ بگذریم و جوشے بنیم
(۵۶۹)	ایضاً
گل گفت کہ من یوسف مصر پرستم	یا قوت گر انسا یہ پُر زردہم
گفتم چو تو یوسفے نشانی بنامے	گفتا کہ بخون غرق نگر پیرہنم
(۵۷۰)	ایضاً
بازلف تو گردست درازی کردم	از رے حقیقت نہ مجازی کردم
در زلف تو دیدم دل دیوانہ خویش	من بادل خویش دستبازی کردم
(۵۷۱)	ایضاً

سلام اگر ہی ہزار
 سالت ہوں تو نہیں
 ہوں در اگر گاہ در
 پالت ہوں تو نہیں
 ہم گزده میر سادہ پانی
 اسقا سقا سقا خیال
 اور گمان بکناؤ میری
 چو کہ کہ ہوں وہ سب
 بنو اور پین سقا پین
 جیسا ہوں یا ہوں
 مے گلے کرکاریں
 صبح کا پوسف ہوں
 باقوت گر انسا یہ ہوں
 مندرست بجا ہوں
 جب سب عوس گلے
 سننے تو نے گلے کہا کہ
 کوئی نشانی یوسف کی
 دکھا پھول کے کہا کہ اس
 زیادہ کیا

چندانکه ز خود نیست ترم هست ترم	هر چند بلند پایه ترست ترم
زین طرفه تر آنکه از شرابستی	هر لحظه که هشیار ترم مست ترم
(۵۷۲)	رباعی
صبح است دمی بر من گل رنگ ز نیم	وین شیشه نام و رنگ برنگ ز نیم
دست از ایل دراز خود باز کشیم	در زلف دراز و دامن چنگ ز نیم
(۵۷۳)	ایضا
آں به که ز جام و باد ده دل شاد کنیم	وز نامده و گذشته کم یاد کنیم
ایں عاریتے روان زندانے را	یک لحظه ز بند غفلت آزاد کنیم
(۵۷۴)	ایضا
روزی که بوی کوزه گرمی گذرم	خود را بنیان کوزه هامی شمرم
زاں پیش که گل بکوزه گرمی برم	شاید که کند کوزه کی باده خورم
(۵۷۵)	ایضا
آں لحظه که از اجل گرمی زان گرم	چوں برگ ز شلخ عمر میزبان گرم
عالم ز نشاط دل بغربال کنم	زاں پیش که خاک خاک میزبان گرم
(۵۷۶)	ایضا
یک روز ز بسد عالم آزاد کنیم	یک دم ز دن ز وجود خود شاد کنیم
شاگردی روزگار کردم بسیار	در دور جہاں هنوز استاد کنیم
(۵۷۷)	ایضا
گر درگیری چگونه پرواز کنم	با عشق نوش چگونه آغاز کنم
یک لحظه سرشک دیدہ می نگذارم	تا چشم بر فدی دیگر باز کنم
(۵۷۸)	ایضا
آں آہ که پیش، هیچ محرم نزخم	واں دم که به پیش، هیچ همدم نزخم
گر دریا بم که جز تو کسی نشنود	حقا که بمیرم از دم و دم نزخم

۱- جفت کردن
 نیست باده بول استیقت
 زیاده بول جفت که بلند باده بول
 ۲- تنای است بول و رجب زیاده
 عجیب است که تنای است بول
 جفت در بول زیاده باده بول
 استیقت نیست باده بول
 عالم ز نشاط دل بغربال کنم
 مراد به بختی بی جهان فدا
 است که بختی بی جهان فدا
 پهلان دلت ببری خاک جهان
 ۳- اگر تو بختی که بختی
 بی بختی که بختی
 دوسر کا عشق بختی که بختی
 بختی که بختی که بختی
 یکدم بختی که بختی
 که دوسر کا عشق بختی که بختی
 بختی که بختی که بختی

در طبع جہاں اگر وفائی بودے	نوبت تو خود نیامدی از دگراں
(۵۸۷)	رباعی
نیک ست بنام نیک مشہور شدن	عاریست جور چرخ رنجور شدن
خمار بوسے آب انگور شدن	بہ زانکہ بزہد خویش مغرور شدن
(۵۸۸)	ایضاً
یار لب بہ دل سیر من رحمت کن	بر سینہ غم پذیر من رحمت کن
بر پایے خرابات رو من بخشائے	بر دست پیالہ گیر من رحمت کن
(۵۸۹)	ایضاً
توان دل شاد را بغم سرودن	وقت خوش خود بنگ محنت بودن
در دہر کہ داند کہ چہ خواهد بودن	مے باید و معشوق و بکام آسودن
(۵۹۰)	ایضاً
کس نیست ریں گفت شنو ہم من	شد نالہ من بھنس و محرم من
بے گریہ چو نیست دیدہ پر غم من	من سر نہم یا بسر آید غم من
(۵۹۱)	ایضاً
مسکین دل در دست دیوانہ من	ہشیار شد ز عشق جانانہ من
روزیکہ شراب عاشقی می دادند	در خون جگر زدند پیانہ من
(۵۹۲)	ایضاً
توے متفکر اند در مذہبے دیں	جمعے متحیر اند در شک و یقین
ناگاہ منادے بر آمد ز کمین	کالے بخیراں اہ نہ آنست نہ این
(۵۹۳)	ایضاً
لے گشتہ شب روز بد نیا نگراں	اندیشہ نمی کنی تو از روز گراں
آخر نفسے ہیں و باز آئے بخود	کایام چگونہ مسکن باد گراں
(۵۹۴)	ایضاً

و عالمیہ رباعی
 جو کہلے خدا میر سے دل سیر کیا ہے
 جسم اور سب غنا کی سینہ پر
 کریم عالمیہ اس پائوں پر
 کہ جو شراب خانوں سے بچ چکا تار
 بخشش کر اور میر اس ہاتھ کو
 جو شراب پیالہ شاتا ہے دنیا
 کرے "ع" دنیا کی دورگی
 اور بے عقلی کی تصدیق پہنچا ہے
 کہ ایک قسم زہلہ و دین کی
 فکر میں لگی ہوئی اور ایک چٹا
 شک در بین سے بھر گئی ہوئی
 اور یہ حالت اور ہی اس دنیا میں
 ہونا نہ ہوگا آخر کار ایک سادی
 عالم غیب سے ظاہر ہو کہ دونوں کو
 متنبہ کرے گا کہ یہ خود ہی شراب
 دانہ نہ ہی نہ دہی "ع"
 لے وہ شخص کہ تو ہمیشہ دنیا میں
 مشغول رہے گا کبھی نور کا
 خیال نہیں آتا جس جگہ
 کتا ہوں کہ کبھی نور کا
 اور سوچا کہ دنیا درمیان
 سا لہ لہا کر رہی ہے
 اور وہ علی بن سائیدوں
 نہ لگی ہی دنیا میں آزاد
 اور پتا چلتا ہے کہ
 دو کون نہ رہا
 اسی

گویند مرا کہ مے بخور کمتر ازین عذرم رخ یار و بادہ صبحدم است	آخر بچہ عذر برداری سرازین انصاف بدہ چہ عذر روشن تر ازین
(۵۹۵)	رباعی
گر بر فلک دست بہ دای یزداں از نو فلکے و گر چناں ساختے	بر دشتے من این فلکے از میاں کا زادہ بکام دل رسیدے آساں
(۵۹۶)	ایضاً
بشنو ز من لے زبدہ یاران کہن بر گوشہ عرصہ قیامت بنشین	اندیشہ کن زین فلکے سر دین باز بچہ چرخ را تماشا لے کن
(۵۹۷)	ایضاً
شرمت ناید ازین تباہی کردن گیرم کہ سراسر این جہاں ملک تو شد	زین ترک و امر و نواہی کردن جز آنکہ رہا کنی چہ خواہی کردن
(۵۹۸)	ایضاً
تو آمدہ ببادشاہی کردن چیزے نہ بدی دی و نباشی فردا	با خویشتن لے زین تباہی کردن پیدا ست کہ امروز چہ خواہی کردن
(۵۹۹)	ایضاً
خواہی بہند پیش تو گردوں گردن ہمچوں منت اعتقاد بایہ کردن	کار تو بود ہمیشہ جاں پروردن مے خوردن و اندہ جہاں نا خوردن
(۶۰۰)	ایضاً
این خشم پیالہ میں بجاں آستن نے نے غلط کہ بادہ از غایت لطف	ہمچوں سمنے بار خواں آستن آہ نیست با تشہواں آستن
(۶۰۱)	ایضاً
مشنو سخن زمانہ ساز آمدگاں رفتد یگاں یگاں فراز آمدگاں	مے گیر مروق ز طراز آمدگاں کس مے نہ ہنشان باز آمدگاں

ملکہ دستانہ
زندگی کو بجاہ کر دیا ہی کی بجائے
اس تباہی کرینے سے مزم نہیں
ہی اور دستانہ کو شربت سے
لادام و ذرا ہی مایہی ان باؤں
کو خوشی میں منہ ہیں اور جنگ
کرنے کا حکم دیں پشت ڈال دیا
من میں سنان یا کہ یہ تمام جہان
سراسر میری ملک ہو گیا مگر ہوا
چوڑے سے پس کا
ہر سکتا ہو "ملکہ تو بادشاہی
کی فکر میں ہو اور میں کتابوں
کو اس تباہی کی فکر سے درگزر
اور اس بات کا خیال کر کہ تو
گزشتہ کل کچھ نہ تھا اور آئندہ
کل کچھ نہ ہو گا تو پھر غماز ہے کہ
ترجہ کا ہونا تیرے سے کل مر کا ہو
عبدالباری آسی

	رباعی	(۶۰۲)
ایک گاو دیگر نفست در زیر زمین زیر و زبر بدو گاو مشتے خرب میں		گاو سیٹ بر آسمان تاش پرویں چشم خردت کشائے چوں اہل یفتیں
	ایضاً	(۶۰۳)
شاید کردن دے ندانی کردن چنداں بسرت زند کہ دانی کردن		بر موجب عقل زندگانی کردن اُستاد تو روزگار چاکدست است
	ایضاً	(۶۰۴)
در سیکدہ آن روح فزائے دل من گفتم نخورم گفت برائے دل من		دیشبے سر صدق صفائے دل من جامے من آورد کہ بستان بنوش
	ایضاً	(۶۰۵)
بگزارمے دوسرے سود و دنیاں تا باز رہی تو از غنیمت ہر وہاں		لے آنکہ توئی خلاصہ کون و مکاں یک جاممے از ساقی باقی بتاں
	ایضاً	(۶۰۶)
جز خوردن غصہ نیست یا کندن جاں و اسودہ کے کہ خود نیامد بجاں		چوں حاصل آدمی دریں شورتاں خرم دل آنکہ زیں جہاں و دہرنت
	ایضاً	(۶۰۷)
بر خورداری دو نوع مردم را داں یا بے خبری از خود و از کار جہاں		از گردش ایں دائرہ بے پایاں یا با خبری تمام از نیک و بدش
	ایضاً	(۶۰۸)
تا چیست حقیقت ز پس پردہ بروں از تو دو جہاں پر تو از ہر دو بروں		جانہا ہم آہ گشت دلہا ہمہ خوں لے با علمت خرد و گرد و رخ وں
	ایضاً	(۶۰۹)
بہتر ز ہزار زاہدی و ز زیدین	نیگوں	مے خوردن و گرد گلر خاں گردیدین

۱۵ ایک گائے
آسمان پر چاکدست نام پر زمین پر
اور ایک گائے در ہر دو زمین کے
نیچے چاکدست کیونکہ دنیا و میان
ان دونوں گائوں کے آباد ہو ذرا
چاکدست کیونکہ تو یہ معلوم ہوتا
ہو کہ گائے نیچے اور گائے کے
اور چاکدست سے ہیں ۱۵ صفت
چاکدست سے خطا کہتا اور کہتا ہو
کہ کوئی دکان کا خلاصہ کی غوثی
دیکھ کر کھڑے ہو دوزخ کا دہر
چھوڑ دے اور ساقی باقی بے باک
جامہ ساقی سے غرضت کا ایک جام
پیتا کہ تو دونوں جہان کے
ان دونوں سے چھوڑ دے ۱۵
یعنی آسمان کی گردش سے انسان
کو مرگ دیکھ کر غافل ہو پختہ ہو
یا کہ دنیا کے تمام و نیک و بد
باجوہر یا جوہر ۱۵

گر مردم سے خوار بدوزخ باشد	پس سے بہشت را کہ خواہد دیدن
(۶۱۰)	رباعی
دانی کہ چراست تو بے ناکردن من	زیرا کہ حرام نیست سے خوردن من
بر اہل مجاز است بختیق حرام	سے خوردن اہل راز در گردن من
(۶۱۱)	ایضاً
تا کے غم آں خورم کزیں دیر کہن	احوال مرا نہ سر پیدا است نہ بن
زاں پیش کہ رخت زیں سرا بر بندم	ساقی بدہم سے کہ ہمیں است سخن
(۶۱۲)	ایضاً
صیاد نہ حدیث پنجیر مکن	چیز سے کہ نخواندہ تو تقریر مکن
چوں پیر حقیقت از تو معنی طلبد	از دیدہ مکن روایت از پیر مکن
عنایت احوال (۶۱۳)	ایضاً
اہوال جہاں بر دلم آساں می کن	وافعال بدم ز خلق پنہاں می کن
امروز خوشم بدار سزا با من	انچہ از کرم تو می سزد آں می کن
(۶۱۴)	ایضاً
یارب ز قبول و زروم باز رہاں	مشغول خودم کن از خودم باز رہاں
تا ہشiarم ز نیک و بد مسید انم	ستم کن و از نیک و بدم باز رہاں
(۶۱۵)	ایضاً
در عالم خاک از کراں تا بہ کراں	چندانکہ نظر کنند صاحب نظراں
حاصل ز جہان بی وفا چیزے نیست	الامی العل و عارض خوش پسراں
(۶۱۶)	ایضاً
در دامن این سپنج نوا نگیز مکن	بایار تو سر ز یک گریباں بر کن
دستے کہ زمانہ زانتا بد سرو بن	کو تہ مکن از سے کہ دراز است سخن
(۶۱۷)	ایضاً

۱۔ کسی نے فرمایا کہ میں نے نہایت
 کی بہترین چیزیں دیکھی ہیں
 دافعیہ کے ساتھ اہل مجاز کو
 حرام یہاں جنت کو پناہ دے
 نہیں مگر میں نے نہایت
 بہترین چیزیں دیکھی ہیں
 سے لطف و کرم و از دست
 سے کمال و کرم و از دست
 میں اپنی ذات کو طاعت کی حالت
 یہ کہ جو بہت زیادہ کی خلق
 اور جو کوئی نہیں سکتا یعنی
 جب اور تیری تدبیر زیادہ
 کچھ بجا نہیں سکتی تو بہتر ہے
 کچھ سے بہت زیادہ اور
 اس کو اس کے حال پر چھوڑ
 عبدالباری جی

دارم ز جفائے فلک آئینہ گون	وزگردش روزگار خس پر و زون
از دیدہ رُسنے همچو پیالہ پر آشک	وزگردیستے همچو صراحی پر غون
(۶۱۸)	رباعی
رندے دیدم شسته برخنگ زمیں	نے کفر نہ اسلام نہ دنیا و نہ دیں
نے حق نہ حقیقت و شریعت یقین	اندر دو جہاں کرا بود نہ ہرہ ایں
ن خدمت (۶۱۹)	ایضاً
تا بتوانی میل بہ رنداں می کن	بنیاد نشا زور و زہ ویراں می کن
بشنو سخن راست ز ختیام عمر	مے میخور و رہ می زن احساں می کن
بشنو سخن عمر خیام (۶۲۰) ز ختیام ابدیت	ایضاً
اں را کہ وقوف است بر احوال جہاں	شادی غم و رنج بر و شد آساں
چوں نیک بد جہان بسر خواہد شد	خواہی ہمہ در دباش خواہی رماں
(۶۲۱)	ایضاً
روزیکہ ز تو گزشتہ شد یاد کن	فردا کہ نیامدست سر یاد کن
ز آئندہ و بگذشتہ خود یاد کن	حالتے خوش باش و عمر بر باد کن
بر نامہ گزشتہ بنیاد کن (۶۲۲)	ایضاً
اکتوں کہ زندہ ہزار دستان دستان	جز باد و لعل زلف متاں متاں
بر خیز و بیا کہ گل بشادی می گفت	رونے دوسہ داد خود ز بتاں بتاں
(۶۲۳) پشت	ایضاً
در جسم پیالہ جہاں روانست رواں	در روح مجسم آں روانست رواں
در آب نسردہ آتش سیال است	در درج بلور لعل کانست رواں
(۶۲۴)	ایضاً
روزیکہ مقدسان حسا کی مسکن	گردند سوار بازہ بر مرکب تن
چوں لالہ بخوں مژہ آغشتہ کفن	از خاک سر کوے تو بر خیزم من

۱۵ جہاں تک
 تجھ سے ہو سکے زندوں کی
 خدمت سکر اور خار روزہ کی
 بنیاد کو دریاں کرے
 خیام کی ایک سچی اور
 سیدھی بات اسکو جان
 خوشی پر اب پی خوشی پر
 کر کے جوگوں پر جان سزا
 ۱۵ سچی باتیں
 ۱۵ سچی باتیں کی فکر نہیں
 غنیمت ہے یہاں کہ ہوں
 مال پر شانت کراد
 فانی ہوں کہ کو یاد نہ کر
 ۱۵ سیدھا سنی تہذیب
 کی تعریف میں واقع
 ہونی کو آدم جیسے
 ۱۵ لکھنوی کی جگہ
 جگہ ہے ۱۵ سچی

(۶۲۵)	رباعی	دی بر لب جوئے مانگارسے موتوں در پیش نہادہ صدے کز گهرشش	من بودم و ساغر شراب گلگون نوبت زن صبح صادق آید بیرون
(۶۲۶)	ایضاً	زیں گنبد گردندہ بدافعالی ہیں تا بتوانی تو یک نفس خود را باش	وز جملہ دوستان جہاں خالی ہیں فردا مطلب گزار دی عالی ہیں
(۶۲۷)	ایضاً	از آمد و ز رفتن ماسودے کو در چنبر چرخ جان چندیں پاکاں	وز تار امید سہرا پودے کو می سوزد و خاک میشود دودے کو
(۶۲۸)	ایضاً	بردار پیالہ و سبواسے دیکھو کیں پسینے قد بتان مہ رو	بر گیر بگرد سبزہ زار و لب جو صد بار پیالہ کرد و صد بار سبوسو
(۶۲۹)	ایضاً	لے آب حیات مضمرا ندر لب تو گر خون صراحی نخورم مرد نیم	نگذار کہ بوسد لب غریب تو او خود کہ بود کہ لب نند بر لب تو
(۶۳۰)	ایضاً	اں قصر کہ بر پسینے ہی زد پہلو دیدیم کہ بر کنگرہ اشش فاختہ	بر در گہ او شہاں نہادندے رو بنشستہ ہی گفت کہ کو کو کو کو
(۶۳۱)	ایضاً	یا قوت لے لعل بدخشانے کو مے گر چہ حرام در مسلمانے شد	واں راحت موج و راح ریحانی کو تو مے خور و غم مخور مسلمانے کو
(۶۳۲)	ایضاً	چوں بادہ خوری ز عقل بیگانہ مشو	مہوش مباحش و جہل را خانہ مشو

اور جانے کیا فائدہ ہی اور ہمارے
تاریخ کا مار دے دو کہاں ہی دلاؤ
آسمان میں ہے پناہ کی جان
پڑی علی ہی کی مگر حالت یہی
کہ دھواں نکلا ہر نہیں ہو پھر
ہمکے آنے اور جانے کا کون
اثر ہو گا ۱۱ سہ وہ فقرہ
میں بونایت بلند ہے ہوا تھا
اور جب درگاہ پہ بادشاہ
سُتھار کھنٹے تھے ہم نے دیکھا کہ
اسی محل کے ایک سنگرہ پر یک
فاختہ بیٹھی ہوئی کو کو کو
کر رہی تھی کو کو کے معنی
کہاں کہاں ہی یعنی مراد
یہ کہ آج اس محل کے بنانیوے
کہاں ہیں ۱۲ سہ کوئی باقو
بسیل بخشانی کہاں ہو
دروہ مدح کی راحت

اژن چو برنت جان پاک من و تو	خشته دو نهند بر مغاک من و تو
وانگہ ز براسے خشت گور و گراں	در کالبدے کشند خاک من و تو
چون دست تن رواں (۶۴۱)	رباعی
گر با خردی تو حرص را بستد مشو	در پائے طمع خوار و سر افکند مشو
چوں آتش تیز باش و چوں آب بدهاں	چوں خاک بہر باد پراگندہ مشو
(۶۴۲)	ایضاً
نا کردہ گناہ در جہاں کیست بگو	آنکس کہ گنہ نکرد چوں زیست بگو
من بدکنم و تو بد مکافات دہی	پس فرق میان من و تو چیست بگو
(۶۴۳)	ایضاً
لے زندگی تن و تو آنم ہمہ	جانی و دلی اسے دل جانم ہمہ
تو ہستی من شدی ازانی ہمہ	من نیست شدم در تو از انم ہمہ
(۶۴۴)	ایضاً
لے دل ز غم جہاں کہ گفت خوں شو	یا ساکن عشوہ حسانہ اگر دوں شو
دانی چہ کنی چو نیست سامان مقام	انگار دروں نیامدی بیرون شو
(۶۴۵)	ایضاً
تن در غنیم و زگار بے داد مدہ	جاں از غنیم گزشتگان یاد مدہ
دل جز بسر زلف پر یزاد مدہ	بے بادہ مباحش و عشر بر باد مدہ
(۶۴۶)	ایضاً
در مجلس عشاق شستیم ہمہ	از محنت یام بر شستیم ہمہ
از بادہ بشوشتش قدح نوشیدیم	آزادہ و آسودہ و مستیم ہمہ
(۶۴۷)	ایضاً
لے یار ز روزگار بخش آسودہ	واندوہ زمانہ کم خور از بیودہ
چوں گسوت عمر بر تننت چاک شوم	چہ کردہ و چہ گفتہ و چہ نابودہ

۱۔ اگر تو غنیمت
 ۲۔ تو غنیمت بلکہ تو غنیمت
 ۳۔ با تو میں ہم لگنے نہ تو لگا
 ۴۔ کیسے تیرے اور دیکھنے کے لئے
 ۵۔ وہ خاک کیسے ہم تو اس کے ساتھ
 ۶۔ اٹھا اٹھا پھر اس میں غلے بیان ہیں
 ۷۔ کہ ہوا میں دھنسی کو کہتے ہیں
 ۸۔ مے میری زندگی میری تبار
 ۹۔ دانت جو کہ کچھ کہہ دے وہ نہیں
 ۱۰۔ تو ہی میری دل جو اور تو ہی
 ۱۱۔ میری جان جو تو سر سبیری
 ۱۲۔ ہستی ہو گیا ہوا اس لیے تو ہم
 ۱۳۔ سن ہو گیا اور چو نہایت
 ۱۴۔ ہو گیا اس واسطے ہم تو ہو گیا
 ۱۵۔ سہلے دل یہ تجھے کس کے
 ۱۶۔ سہلے دل تو دنیا کے غم میں خون
 ۱۷۔ کہا ہو کہ تو دنیا کے غم میں خون
 ۱۸۔ ہو کر جا یا اس عشوہ خانہ گرد
 ۱۹۔ بچے دنیا میں تیرے لگتے تھے
 ۲۰۔ مے میری دل جو اور تو ہی

۱۔ اور اسی طرح
 ۲۔ سے باہر
 ۳۔ عجب باری
 ۴۔

غره چہ شوی بسکن و کاشانه
بر عمر کہ هست حاصلش افسانہ
ہخانہ بادی و تو افروزی شمع
بر رگد ریل چہ سازی حسانہ

رباعی

(۶۶۳)

دل دست بطرہ طبرناوردہ
جام مے خوش دلی بلب ناوردہ
افسوس بسر سیدہ روزِ عمر
روزے بمراد دل بشب ناوردہ

ایضاً

(۶۶۵)

ساقی مے خوشگوار بردستم نہ
واں ساغر چوں نگار بردستم نہ
آں مے کہ چو زنجیر بہ پیچید بر خود ہزار
دیوانہ شدم بیار بردستم نہ

ایضاً

(۶۶۶)

ساقی بصبوحے مے ناب اندردہ
مستان شراب را شراب اندردہ
مستیم و خراب در خرابات فنا
آوازہ بعالم شراب اندردہ

ایضاً

(۶۶۷)

دانی ز چہ رے او فتادست چہ راہ
آزادی سرو و سوسن اندر افواہ
کیں دارد دہ زبان لیکن خاموش
واں است دو صد دست و لیکن کوتاہ

ایضاً

(۶۶۸)

دنیا بمراد راندہ گیر آخر چہ
دیں نامہ عمر خواندہ گیر آخر چہ
گیرم کہ بجام دل باندے صد سال
صد سال دگر باندہ گیر آخر چہ

ایضاً

(۶۶۹)

گویند حشیش بسر دستنگی بہ
وز جام شراب و نغمہ چنگی بہ
در مذہب کا طلاں سپیں ماند راست
یک قطرہ مے ز خون صدنگی بہ

ایضاً

(۶۷۰)

لے رفتہ و باد آمدہ و خم گشتہ
نامست ز میان مردماں گم گشتہ
ناخن ہمہ جمع آمدہ و مسم گشتہ
ریش از پس کون در آمدہ دم گشتہ

۱۔ تو سکن در
کاشانہ سپایغور و متوجہ اور
عمر سپا اترانا چو جیکا حاصل صرت
افسانہ ہی خانہ جو دیکھ تو دل
میں ہخانہ باد ہی معنی ہوا کے ساتھ
تیرا نہ ہو تو تجھ کو شمع نہ ملنا پانچ
سین سہرات کی پیوں گھر بنا ہوا
۲۔ تو بادہ خوشگوار مجھے
ساغر تاباں بہرے ہاتھ پر رکھ دہ
۳۔ آں کی تو میں نیم مٹا دیں
مجھ دیوانہ کے ہاتھ پر رکھ کیونکہ دیوانہ
کو زخم کی ضرورت ہے اور میں بھی
اسکی یاد میں دیوانہ ہوا ہوں
۴۔ مٹے مٹے سلوم کی کہ سر دھوین
کو آزاد کسا جانا ہی اسکی دھبہ کی
دھبہ ہی کہ مومن باوجود اس قدر
زبانوں کے غلوں تو اور اسکی
کو لکھیں گے کہ ہم کچھ ان قانون
سے کام لیا کی کوستانا

نہیں دی "مٹے مٹے" کے
ہی کہ لکھنا کو اسے بوند
دی مومن کو اور جام
نہیں دی "مٹے مٹے" کے
کانون سکڑ رہیں
نہیں دی "مٹے مٹے" کے
نہیں دی "مٹے مٹے" کے
نہیں دی "مٹے مٹے" کے

رباعی

(۶۴۱)

گر اسے یراق است و گریز روزہ
از قہر فلک سیج کسے جاں نبرد
مغروڑ مشو بدوست دہ روزہ
امروز سبوشکت و دسترا کوزہ

ایضاً

(۶۴۲)

از درس علوم جملہ بگریزی بہ
زاں پیش کہ روزگار خونت ریزد
واندر سر زلف دلبر آویزی بہ
تو خون فستربہ در قدح ریزی بہ

ایضاً

(۶۴۳)

بنگر ز صبا داسن گل چاک شدہ
در سایہ گل نشیں کہ بسیار این گل
بمیل ز جہاں گل طربناک شدہ
از خاک برآمدہ است برخاک شدہ

ایضاً

(۶۴۴)

از ہر چہ بجز مے است کوتاہی بہ
مستی و قلندر می دگر اہی بہ
مے ہم زلف بتان خرگاہی بہ
یک جرعه مے ز ماہ تاناہی بہ

ایضاً

(۶۴۵)

ما نیم بلطف حق تو لا کردہ
آنجا کہ عنایت تو باشد باشد
وز طاعت و معصیت تبرا کردہ
نا کردہ چو کردہ کردہ چوں نا کردہ

ایضاً

(۶۴۶)

تا چند ز مسجد و منار و روزہ
ختیام بخور بادہ کہ این خاک ترا
در میکدہ ہا مست شو از دیو روزہ
گہ جام کنند و گہ سبوغہ کوزہ

ایضاً

(۶۴۷)

جانست دریں راہ خطرناک شدہ
بس بگذری کہ بگذر دبر من و تو
تن ز پر زین ز نیک و بد پاک شدہ
ما بخیبر از ہر دو جہاں خاک شدہ

ایضاً

(۶۴۸)

لے نیک نکر دہ و بدیس کردہ
وانگاہ بلطف حق تو لا کردہ

ملہ نوزیدہ
مبت دامن گل چاک
نوبی ادبیں گل جہاں
دیکھا کوئی ہواری
اوت کو کشت جان در
لگا پای بی جہم
زنی گزرا کوئی پوچھوں
بستی تو فتنہ
ادبستی تو فتنہ
ہے مینا
لے وہ شخص کو تو نیک
کرنا اور بلبریدی کرنا
رہتا جو اور اسکے بعد
لطف خدا تو جبر
رکتا ہو دیکھ ہم نچا
رہو بیچہ کر سیکہ
نیا ہو کام سبھی
ہو سکے بلبریں
ہو سکنا آتی

بر غفوی کن تکسیر که هرگز نبرد	ناکرده چو کرده کرده چوں ناکرده
(۶۷۹)	رباعی
لے در ره بندگیت یکساں که دره	وز هر دو جهان خدمت درگاه توبه
نکبت توستانی و سعادت تو دهمی	یارب تو بفضل خویش بستان بدو
(۶۸۰)	ایضاً
از آتش و باد و آب خاکیم هم	در عالم کون در هلاکیم هم
تا تن با ماست در جفا یکیم هم	چون تن برود رواں پاکیم هم
(۶۸۱)	ایضاً
ماؤسے و معشوق و صبح لے سانی	از ما نبود تو به نصح لے سانی
تا کے خوانی قصه نوح اے سانی	پیش آرسکے احسن نوح لے سانی
(۶۸۲)	ایضاً
در ده می لعل مشکبواسے سانی	تا با اثر هم ز گفتگواسے سانی
یک کوزه می پرده انراں پیش که دهر	خاک من تو کبر مسبواسے سانی
(۶۸۳)	ایضاً
زاهد نه بزهد کرد سوداے سانی	زیر که عمل عیاں نموداے سانی
پر کن قدح بادیه تو زوداے سانی	کامد نازل انچه که بوداے سانی
(۶۸۴)	ایضاً
شمع است شرابے ماہتابے سانی	شاهد ز شراب هم خراب لے سانی
از خاک بر آریں دل پر آتش	بر باد مدد بیار آب لے سانی
(۶۸۵)	ایضاً
در ده قدح ز لعل نابلے سانی	بر گیر ز آتش شم بابلے سانی
تا عقل گریبان و لحم خواهد داشت	دست من و دامن شراب لے سانی
(۶۸۶)	ایضاً

در هر دو جهان خدمت درگاه توبه
 یارب تو بفضل خویش بستان بدو
 در عالم کون در هلاکیم هم
 چون تن برود رواں پاکیم هم
 از آتش و باد و آب خاکیم هم
 تا تن با ماست در جفا یکیم هم
 ماؤسے و معشوق و صبح لے سانی
 از ما نبود تو به نصح لے سانی
 پیش آرسکے احسن نوح لے سانی
 در ده می لعل مشکبواسے سانی
 تا با اثر هم ز گفتگواسے سانی
 یک کوزه می پرده انراں پیش که دهر
 خاک من تو کبر مسبواسے سانی
 زاهد نه بزهد کرد سوداے سانی
 زیر که عمل عیاں نموداے سانی
 کامد نازل انچه که بوداے سانی
 شمع است شرابے ماہتابے سانی
 شاهد ز شراب هم خراب لے سانی
 از خاک بر آریں دل پر آتش
 بر باد مدد بیار آب لے سانی
 در ده قدح ز لعل نابلے سانی
 بر گیر ز آتش شم بابلے سانی
 تا عقل گریبان و لحم خواهد داشت
 دست من و دامن شراب لے سانی

دست از عمل زہد بداراے ساقی	بشگفت شگوفہ می بیارے ساقی
جامہ می لعل فرمے یارے ساقی	زاں پیش کا جل کمیں کندرونے چند
شجوبار	رباعی (۶۸۷)
ماؤسے دیکوے می فروش لے ساقی	ہنگام صبح سٹ فروش لے ساقی
بگذر ز حدیث زہد و نوش لے ساقی	چہ جلے صلاح است خموش لے ساقی
ایضاً	(۶۸۸)
بر نہ بکفم جام شراب اے ساقی	چوں ہست زمانہ در شراب لے ساقی
مے وہ کہ بر آمد آفتاب لے ساقی	ہنگام صبح قفل بردر زدہ ام
ایضاً	(۶۸۹)
در خاک غرور خفتہ انداے ساقی	آہنا کہ ز پیش رفتہ انداے ساقی
بادست ہر آنچہ گفتہ انداے ساقی	رو بادہ غرور حقیقت از من بشنو
ایضاً	(۶۹۰)
دردہ قدر شراب ہاں لے ساقی	چوں مے نہ ہدا جل اماں لے ساقی
با این وسرہ وزہ در جہاں لے ساقی	غم خوردن ہیو وہ نہ کار دل ماست
ایضاً	(۶۹۱)
ہم آبل جل کند گذار اے ساقی	در سنگت اگر شوی چہ نار اے ساقی
بادست نفس بادہ بیار اے ساقی	فاکیست جہاں غزل بخواں کمطرب
ایضاً	(۶۹۲)
بنویس مہینا نہ برات اے ساقی	تا چند زیا سین و برات اے ساقی
آں روز بود شب برات لے ساقی	روزیکہ برات ما بھیجنا نہ بر نہ
ایضاً	(۶۹۳)
در غیشہ کمن شراب از شب باقی	صبح خوش و خرم ہست خیر لے ساقی
این یکدم عمر را کہ فسد اعانی	بایار خوریم و عیش را تا زہ کنبہم

بی زمانہ در شراب مے مراد زمانہ بیدار
 ۹۰ "سے بولگ پنے سے
 پنے کے اور خاک غرور میں ہو گیا
 ہیں لا شراب یا سب کہاں اور
 افسانے ہیں "سے اگر تو بغیر
 بی لگ کیلے جا کر پوچھتا ہو بی لگا
 اگوت ہی کوٹ فرم در میں بی لگ
 ابا میں ہاں ہی ہو پوچھ کر ہوش
 زندگی کو بھاؤ گیلے مطرب
 غزل کہ جہاں تاک اور لے
 ساقی شراب لے کر نفس بھیجی روح
 ایک ہو "سے اس باسی
 میں برات دل سے مراد وہ برات
 دوسرے برات کے لفظ کے معنی
 حصہ "سے فرط اعانی یعنی کل
 نو بہ نصیب کا اور محروم ہو
 بعض مشہور نے اس کے معنی
 آزاد اس کے معنی ہیں

میں مان اسکو کہتے ہیں کہ غزلانی
 سے اور آپ کو
 کے غزل و داشت
 عبد الباقی آسی

مستم ز گناه و زرجا ہشیام	امید ز رحمت تو دارم یعنی
(۷۰۲)	رباعی
سازندہ کار مردہ و زندہ تویی	دارندہ این سپرخ پراگندہ تویی
من گم چہ بدم صاحب این بند تویی	کس را چہ گستر کہ آفرینندہ تویی
(۷۰۳)	ایضاً
لے چرخ دلم ہمیشہ غناک کنی	پیرا ہن خرمی من چاک کنی
بادی کہ بمن رسد تو آتش کنیش	آبے کہ خورم در دہم خاک کنی
(۷۰۴)	ایضاً
خوش باش کہ بختہ اند سودے تو دی	ایمن شدہ از ہمہ تمناسے تو دی
تو شاد بزی کہ بے تقاضے تو دی	دادند قرار کار فرداسے تو دی
(۷۰۵)	ایضاً
ابر حق مے مرا شکستی ربی	بر من در عیش را بہ بستی ربی
بر خاک نگسادی مے گلگون مرا	خاکم بدہن مگر تو مستی ربی
(۷۰۶)	ایضاً
لے دل چو بہ بزم آں صنم بستی	از خویش بریدی و بدو پیوستی
از جام فنا چو جرعه نوش سعیدی	از بود و نبود گاں بہ کلی رستی
(۷۰۷)	ایضاً
گمشتہ نہاں مے بکس نمسانی	کہ در صور کون و مکان پیدائی
ایں جلوہ گری بجزیشتن نمسانی	خود عین عیانی و خودی بینائی
(۷۰۸)	ایضاً
بر سنگ نے دم دوش سبوسے کاشی	سرمست بدم کہ کردم این او باشی
با من بزبان حال می گفت سبوسے	من چوں تو بدم تو نیز چوں من باشی
(۷۰۹)	ایضاً

سلاہ بر بند
 یعنی من را بکام او بر بند
 سلاہ دل جو داس
 من کی عقل میں پیچا د
 دمنہ اپنے آپ کا قطع فنی
 لڑکائی کا ساقی پر دیا
 اور ہم جو دنا توئی کیا
 تو ہم تو نہ دلا در دم دل
 سلاہ سچے چور کی
 سچے سچے دیا
 جینا تو کسی کو نام
 رہنے ہیں کجا آجی تو
 دوسری دوسری جی تو
 کے چوہن پیا بلو دنا
 کے چوہن گری جی تو
 سنا از یہ جلوہ گری تو
 سرت تیرے ہی لیے
 ہوتی جو تو عین بیان
 ہوا تو ہی بیانی کو
 آجی

لے دل اگر از غبار تن پاک شوی	تو روح مجسمی بر استلاک شوی
عرش است نشین تو شرمست با دا	کالی و مقیم خط احناک شوی
(۷۱۰)	رباعی
پیوسته ز بهر شهوت نفسانی	این جان شریف اہی رنجانی
آگاہ نہ کہ آفت حبان تواند	آہنا کہ تو در آرزوے ایشانی
(۷۱۱)	ایضاً
شخصے بزنی فاحشہ گفتا مستی	ہر خطہ بدام دیگرے پابستی
گفتا شیخا ہر آنخپہ گوئی ہستم	اما تو چہ آنکہ مینائی ہستی
زن گفت چنا کہ مینایم ہم (۷۱۲)	ایضاً
از مطبخ دنیا تو ہمہ دود خوری	تا چند غم بردہ و نا بود خوری
دنیا کہ براہل دیں زیانیست عظیم	گر ترک نہ یاب کنی ہمہ سود خوری
(۷۱۳)	ایضاً
لے کوزہ گرا بکوش گر ہشیاری	تا چند کنی بر گل آدم خوری
انگشت فریدوں و سر کجیرو	بر چرخ نہاد کا چہ مے پنداری
(۷۱۴)	ایضاً
ہنگام صبح لے صنم فرخ ہے	بر ساز ترانہ و پیش آورے
کا فکندہ خاک صد ہزاراں جسم کے	این آدن تیرمہ و رفتن دے
(۷۱۵)	ایضاً
چند آنکہ نگاہ میکنم ہر سو کے	از سبزہ بہشت است ز کوثر جوے
صحرا چو بہشت است ز کوثر کم گئے	بنشین بہشت با بہشتی روے
(۷۱۶)	ایضاً
چوئل واقعی اسے پس ز ہراسرا کے	چندیں چہ خوری بہیدہ ہر تیلے
چوں می نرود باختیارت کاے	خوش باش درین نفس کہ ہستی بارے

لے دل اگر
تو اس جسم کے غبار پاک ہو جا
تو روح مجسم آسمان پہنچ جا
عرش نشین کا در تو عرش کا
پہنچ دلا ہی تجھے شرم نہیں آتی
خاک میں اگر تو رہا ہی اسطرح
کو زہ کوزہ بکوش میں اگر نہ ہو
ہر شخص کو شش کر تو
اسے کا تو مینا کیا تو ہی
جو اسباب کے ہم ہونے کی وجہ
خودوں کی انگلیاں اور کچھ دیکھ
میں ہی مثال ہو یہ سلسلہ
اسکیب کے ہر راغ و میلہ کی وجہ
کون اندر نہ انظار ہاوی
کئی کام ہر سہ اختیار میں ہیں
تو فکروں پہنچ کہ تو فانی ہے اور
اسکا شکر ادا کرے کہ تو ہونے کا
فی الحال موجود ہے

	رباعی	(۷۱۷)
ہاں تا نرنی بے مے دساتی نفسے دنیا نہ کستد وفا برادر بے کسم		گر بہت ترادریں جہاں دست سے پیش از من و تو بیا زمودند بے
	ایضاً	(۷۱۸)
در خانقہ جبر و ستم معتنفی نہیں ہر دو بروں نیست خری یا خرنی		لے دہر بگردہ ہاے خود معترنی نعمت بچناں دہی و زحمت بکناں
	ایضاً	(۷۱۹)
بردار ز خاطر عزیزے بارے از دست تو ہم بروں و دیکبارے		ز نهار کنونکہ می توانی بارے کیں مملکت حسن نسا ند جاوید
	ایضاً	(۷۲۰)
صد فصل ز ہر نوع براند سانی وز حد خود دم در گذراند سانی		چوں منس مرا خاصہ بدانند سانی چوں و امانم برسم خود بادہ دہد
	ایضاً	(۷۲۱)
کا دل تو چہ آوردی آخر چہ بری می باید مرد گر خوری ورنہ خوری		بر گیر ز خود حساب اگر با خبری گوئی نخورم بادہ کہ می باید مرد
	ایضاً	(۷۲۲)
گفتم نہ گنی ز رستگان خباے رفتند و کسے باز نیاید بارے		پیرے دیدم بچنا نہ اخصاے گفتاے خور کہ ہچو من بسیاے
	ایضاً	(۷۲۳)
از خاک ہی نمود ہر دم بہت کر خاک پدرم بر کف ہر کو زہ گرے		بر کو زہ گرے پریدہ کردم گزے من دیدم اگر ندید ہر بے بصرے
	ایضاً	(۷۲۴)
بخرام بسوے سبزہ زار و لب جوے		بر گیر پیالہ و سبیلے دجوے

سلائے زمانہ
 حق ناشناس بچھپانے افعال کا خود
 اقداری و خودی و نظم کی نشان دہی
 ہوا و زمینوں کو گفت دینا و در
 لائق لوگوں کو دھت دینا و دی
 باقی اسکا سبب معلوم ہوتی ہیں
 یا تو ذہنی اور بے فہم اور یا
 بہت بدعنوانہ گی اس سبب
 یہ ترکان پھانہ بکس نام زد ہیں
 ہیں "سلائے اگر تو خوشیار
 ہو تو ذرا اپنے نفس سے صاحب
 کر تو دل میں کیا لایا تھا اور
 آخ میں کیا بیجا بیجا تیرا قول
 کہ بیخ شربت ہو گیا آخر ایک
 روز مرنے کا جو یہ کہتا ہوں کہ
 مرنے کا وجہ بھی جو جنت ہے
 مینی دونوں حالتیں کیا
 ہیں پھر آخر کیا کہیں نہیں
 ہنسی

در باغ چو بد غورہ ترش اول سے	شیریں زچہ گشت و تلخ چوں آمد سے
از چوب بہ تیشہ گر کے کرد باب	سازد از پیشہ چہ گوئی کہ ہی روید نے
(۷۳۳)	رباعی
یار بکشاے بر من از رزق دے	بے منت مخلوق رساں حاضرے
از بادہ چناں مست نگہ دار مرا	کز بخبری نباشدم درد سرے
(۷۳۴)	ایضاً
گر آمد نم بخود بدے نامدے	در نیز شدن بمن بدے کے شدے
بہ زان نہ بدے کہ اندر میں پر خراب	نے آمدے نے شدے نے بدے
(۷۳۵)	ایضاً
لے دل تو بسرا میں مستانہ رسی	در نکتہ ز پر کان و دانانہ رسی
ایجاز سے و جام ہشتے می ساز	کانجا کہ ہشت است رسی یا نہ رسی
(۷۳۶)	ایضاً
خواہی کہ اساس عسر محکم یابی	یک چند بعالم دل بے غم یابی
فارغ منشیں ز خوردن بادہ وے	تالذت عسر خود د مادم یابی
(۷۳۷)	ایضاً
لے چرخ چہ کردہ ام من است بگوے	پوستہ مرا فگندہ در تنگ و پوے
نام نہدی تانبری کوے بگوے	آبم نہدی تانبری آب نہ رے
(۷۳۸)	ایضاً
ہاں تا برستاں بد رشتی نشوی	یا از در نیواں بد رشتی نشوی
مے خور کہ بخوردن مینا خوردن مے	گر آست دوزخی بد رشتی نشوی
(۷۳۹)	ایضاً
خواہی کہ پسندیدہ آ نام شوی	مقبول قبول خاصہ و عام شوی
اندر پے امون و جود و ترسا	بد گوے مباش تا نکو نام شوی

۱۔ غورہ ترش اول سے
 ۲۔ شیریں زچہ گشت و تلخ چوں آمد سے
 ۳۔ از چوب بہ تیشہ گر کے کرد باب
 ۴۔ سازد از پیشہ چہ گوئی کہ ہی روید نے
 ۵۔ یار بکشاے بر من از رزق دے
 ۶۔ بے منت مخلوق رساں حاضرے
 ۷۔ از بادہ چناں مست نگہ دار مرا
 ۸۔ کز بخبری نباشدم درد سرے
 ۹۔ گر آمد نم بخود بدے نامدے
 ۱۰۔ در نیز شدن بمن بدے کے شدے
 ۱۱۔ بہ زان نہ بدے کہ اندر میں پر خراب
 ۱۲۔ نے آمدے نے شدے نے بدے
 ۱۳۔ لے دل تو بسرا میں مستانہ رسی
 ۱۴۔ در نکتہ ز پر کان و دانانہ رسی
 ۱۵۔ ایجاز سے و جام ہشتے می ساز
 ۱۶۔ کانجا کہ ہشت است رسی یا نہ رسی
 ۱۷۔ خواہی کہ اساس عسر محکم یابی
 ۱۸۔ یک چند بعالم دل بے غم یابی
 ۱۹۔ فارغ منشیں ز خوردن بادہ وے
 ۲۰۔ تالذت عسر خود د مادم یابی
 ۲۱۔ لے چرخ چہ کردہ ام من است بگوے
 ۲۲۔ پوستہ مرا فگندہ در تنگ و پوے
 ۲۳۔ نام نہدی تانبری کوے بگوے
 ۲۴۔ آبم نہدی تانبری آب نہ رے
 ۲۵۔ ہاں تا برستاں بد رشتی نشوی
 ۲۶۔ یا از در نیواں بد رشتی نشوی
 ۲۷۔ مے خور کہ بخوردن مینا خوردن مے
 ۲۸۔ گر آست دوزخی بد رشتی نشوی
 ۲۹۔ خواہی کہ پسندیدہ آ نام شوی
 ۳۰۔ مقبول قبول خاصہ و عام شوی
 ۳۱۔ اندر پے امون و جود و ترسا
 ۳۲۔ بد گوے مباش تا نکو نام شوی

	رباعی	(۷۴۰)
در گنج دلم بے حسرابی یابی گر گم نه شوی مردم آبی یابی		رونے که دلم برنگ آبی یابی در بحر دودیده ام اگر غوطه خوری
	ایضاً	(۷۴۱)
بکشاے ز حلق شیشه خون صافی یکے دست که دارد اندرون صافی		درده مے لعل لاله گون صافی کامروز برون ز جام مے نیست مرا
	ایضاً	(۷۴۲)
وین عمر بنحو شدلی گذارم یانے کایں دم که نرسد برم برآرم یانے		ملکے غم آں خورم که دارم یانے پدر کن قدح باد که مملو مغم نیست
	ایضاً	(۷۴۳)
چنداں بکشم ترا من شیدائی لے خواجہ شرب از کجایائی		لے بادۀ نابے لے مے مینائی کز دور مرا هر که به بسند گوید خورده
	ایضاً	(۷۴۴)
قالب چونے بود صد لے در مے فانوس خیالی و چراغے در مے		آدم چو صراحی بود در روح چو مے دانی چه بود آدم فاکی خسیام
	ایضاً	(۷۴۵)
در بند نردنی مشو آزاد بزی در کم ز خودی نگه کن و شاد بزی		باد در قناعت کن و آباد بزی منگر به نردنی ز خود و غصه مخور
	ایضاً	(۷۴۶)
وز دود جهنم به تنش پیر مے وانگه چو مے الطیف مرمے چو مے		از دور پدید آمده ناپاک مے بشکست صراحی که غمش کم باد
	ایضاً	(۷۴۷)
پیوسته مرا ملحد و بیدیں گوے		از دیر برون بامین تو هر آنچه گوئی از کیں گوے

لعل از طعن شیشه خون
 کشادن سے مراد یہ کہ
 کر شیشے شربت بکشان
 "لعل" تو مجھے جو لعل
 کہتا جو از لعل کہتہ کہتا
 ہوا و اسکی مجھے ہمیشہ
 ملحد اور بدبین کہتا رہا
 یہی وہی آدمی ہوں
 میں خود اسکا اثر کرتا
 ہوں کہ وہ چھٹا ہو گیا
 کیلکہ کوئی کہ کوئی کہ
 اسکی ایک بے بی تو
 اس قابل نہیں کہ اندول
 کو نصیحتیں کیے
 عبدالبادی امجدی

کاش از پے صد هزار سال ز دل خاک	چوں سبز امید نو دسیدن بودی
(۷۷۱)	رباعی
لے خوشتر سوختن سوختنی	دے آتش دوزخ از تو افر و فتنی
تکے گوئی که بر عرش رحمت کن	دین حق را تو کئی بر حشمت آموختنی
(۷۷۲)	ایضا
لے دل مے و معشوق کن در باقی	بہن سالوس رہا کن و کن ز رانی
گر پیر و احمدی خوری جام شراب	داں حوض کہ مرتضاش باشد ساقی

تمام شد

۷۷ سالوس اور زانی کے معنی کر کے ہیں "عبدالباری آجی"

خاتمہ لطیف از جانب کارپردازان مطبع

پس از حمد و ثناء بر سرے از باب فطرت سلیم و صاحبان ذہن مستقیم کہ در میدان سخن طسرازی
 بچار زبانی و بطلاقت لسانی نصب السبق رہوده اند بریں گوئند روشن باد کہ دریں جزو زبان مجموعہ
 نادر رباعیات کہ چون شادمان چارہ پرواز حسن خلق با عناصر رباعہ مشمول است مانند سبب صفتاں
 بمحل ناز و نگولہ از خبرس نقطہ بستہ بر چار صفحہ در ربائی ہائے کو بی مشغول یعنی کلام بلاغت نظام معرود
 بر رباعیات عمر خیام کہ سخن آفرینہ الامقام در تنظیم بوزن رباعی گوئے سابقہ از شعر
 روزگار رہودہ چنانچہ حضرت شیراز بلبل نوا خوان گلزار غزلیات است بجاں مشابہ این صنف شہوا
 زبان عند سبب نغمہ سرے ہمین زار رباعیات طوطی قلمش در شیرینی گفتار خیلے طلاوت بارستہ
 نوئے قمری سردستان چارضر کلامش سافی در دستان را بجلی انوار از سنے کلک کہ گیلے بیش نیست
 ارتسام تو صیف آن فردے مثل بدستی حواس خمساند ریش شش جہت بیرون زامکان است
 ہنگامیکہ از چار سو خواہش طبع این کتاب لا جواب در رسید پارا اول نسخہ صحیح بتلاش جہم رسانید و
 تصحیح لائق و تجبشی حل غوامض نہجیکہ پسندید نقادان سخن باشد باہتمام فراوان غارہ قبول برکشید
 و شش بار باس پوش الطبع گردید اکنون کہ فروخت شدہ وار باب شوق بفرط اشتیاق طلبکار طبعش
 شرمندہ جہم بہ تصحیح تمام و نظر ثانی مولوی عبدالباری آسی از نسخہائے عمد قدیم معتابلہ
 کردہ آمد چون اکثر رباعیات از جادہ صحت خارج بود بہ تصحیح و مقابلہ صحیح کردہ شدہ و الحق کہ
 فی زمانہ نسخہ بہتر و صحیح تر ازین نسخہ دیگر بنظر نخواہد رسید حواشی اورا بطراز نو بہ زبان اردو
 تبدیل کردہ شد چونکہ رواج زبان فارسی در میان نیست الحال بہرچہ حواشی اردو آراستہ شدہ بارنہم
 در مطبع نامی منشی نو لکھنؤ واقع لکھنؤ باہتمام بی بی کپور سچندر ٹنٹ بماء اپریل ۱۹۷۳ء
 حلیہ طبع در بر کردہ و از دیچون مقبول عام گننا و

4-555

Acc. no.

2012

ALLAMA IQBAL LIBRARY

2012

چند دواوین فارسی کی مختصر فہرست

کلیات شمس تبریز فارسی
عارف کامل حضرت شمس تبریز کا کلیات
جس میں عاشقانہ اور عارفانہ رنگ کا
بیشمار کلام قریب ہر بحر میں جو ہے
قیمت ۷۰

کلیات جامی فارسی
کلام کی خوبی کا بیان حاصل ہو مگر کہنا
ضروری ہو کہ اس مرتبہ یہ کلیات بنیاد صحیح
بڑے خوبصورت پیمانہ پر شائع ہوئے ہیں۔
قیمت ۱۴

دیوان نعمت جانی فارسی
نہایت فصیح و بلیغ کلام ہے اور لطف
یہ کہ سید شگفتہ اور رنگین ہے قابل
دید۔ قیمت ۷۰

دیوان عربی فارسی
عہد کبر کے اس مایہ ناز شاعر کا بے بہا کلام جس کے
کمال کے سامنے بڑے بڑے بالکلاؤں نے تسلیم خم
کیا اور جس کا شعر کیفیات شاعرانہ سے لبریز ہے
قیمت ۱۲

کلیات سعدی فارسی
اس میں شیخ سعدی کا تمام دیکھا
کلام موجود ہے۔ اور سب کے حصے
علیحدہ علیحدہ کر دئے ہیں قیمت ۷۰

کلیات غلام امام شہید فارسی
ہماری خیال میں غالب کے رنگ کا کہنے والا اگر
کوئی دوسرا شخص ہندوستان میں گزرا ہو تو
وہ شہید ہی انکا دیوان قابل ادوید ہے۔
قیمت ۷۰

دیوان عنصری فارسی
پایہ تخت سلطان محمود غازی کا وہ بالکلا
شاعر جس کا کلام محمودیہ بادشاہ کو سحر ہوئے
تھا دیوان سے ناپا تجا نہایت صحت طبع کیا
گیا ہے قیمت ۱۲

مجموعہ عناصر دواوین فارسی
یہ دیوان حضرت امیر خسرو کے چار دیوانوں کا
خلاصہ ہے جس میں ان کا ہر دور عمر کا کلام
شامل ہے قیمت ۷۰

دیوان مخفی فارسی
نہایت اہتمام و صحت کے ساتھ دوبارہ
چھاپا گیا ہے شروع میں مختصر سوانح
اور تصویر بھی شامل ہے قیمت ۸۰

کلیات صائب فارسی
دیوان صائب دیوان ہے جس کے رنگ کا وجود
ایرانی شعراء میں کسی دوسرے کے بیان نہیں ہے
تمام کلام حکیمانہ ہے قیمت ۷۰

دیوان حافظ فارسی
حافظ رحمت اللہ علیہ کا مستانہ اور
عارفانہ کلام نہایت خوشخط جلی
قیمت ۷۰ درسی ۷۰

دیوان غنی کشمیری فارسی
مرزا صائب کے رنگ کا فروغ دینے والا
اور نیا ہونے والا غنی کشمیری کے سوا کوئی
دوسرا شاعر نہیں ہوا قیمت ۸۰

کلیات ظہیر فاریابی فارسی
اس کی تعریف میں متعدد میں یہ شعر کہا گیا
دیوان ظہیر فاریابی : در کہ بہ دزد گریابی
قیمت ۱۲

کلیات غالب فارسی
مرزا غالب کا فارسی کا وہ کلام جس پر
خود ان کو ناز تھا ملاحظہ کے لائق ہے
قیمت ۷۰

گلشن عشق فارسی
میر مظفر علی اسیر لکھنوی آخر زمان کے
استاد کامل تھے انکا فارسی کا کلام ہے
قیمت ۱۱

DATE LABEL

$$\sqrt[5]{1119}$$

GR

G

GR

G

ربانیات عمر خیم

Amir Shah

GR novel

ربانیات عمر خیم

DATE LABEL

15/11/09

DATE LABEL

$$\begin{array}{r} 15 \\ \hline 111 \\ 40 \end{array}$$

**ALLAMA
IQBAL LIBRARY**

**UNIVERSITY OF KASHMIR
HELP TO KEEP THIS BOOK
FRESH AND CLEAN**